

**Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського**

НАУКОВІ ПЕРСПЕКТИВИ ТА МЕТОДИЧНІ ІННОВАЦІЇ В РОЗВИТКУ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

**Збірник матеріалів
II Всеукраїнської студентської
науково-практичної конференції
(наукове електронне видання)**

Випуск 2

Вінниця 2025

Рекомендовано до друку вченою радою факультету дошкільної і початкової освіти імені Валентини Волошиної Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 10 від 20 травня 2025 року).

Редакційна колегія:

Комарівська Н. О., кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри початкової освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (голова);

Олійник Н.А., кандидатка педагогічних наук, доцентка, завідувачка кафедри початкової освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського;

Імбер В.І., кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри початкової освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського;

Казьмірчук Н.С., кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри початкової освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського;

Любчак Л. В., кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри початкової освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського;

Стахова І.А., докторка філософії, доцентка кафедри початкової освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського;

Франчук Н.Л., кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри початкової освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського;

Бондар Ю.В., докторка філософії, старша викладачка кафедри початкової освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Рецензенти:

Мачинська Н.І., докторка педагогічних наук, професорка, завідувачка кафедри початкової та дошкільної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка;

Кришук В.Л., кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри української мови та літератури Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

НЗ4 Наукові перспективи та методичні інновації в розвитку початкової освіти: збірник матеріалів II Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції (м. Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 8 травня 2025 р.) / редкол.: Н. Комарівська, Н. Олійник, В. Імбер, Н. Казьмірчук, Л. Любчак, Н. Стахова, Н. Франчук, Ю. Бондар; за заг. ред. Н. Комарівської. Вінниця, 2025. Вип. 2. 189 с.

НЗ4 Scientific prospects and methodical innovations in the development of primary education: a collection of materials of the 2st All-Ukrainian Student Scientific and Practical Conference (Vinnytsia Mykhailo Kotsyubynsky State Pedagogical University, May 8, 2025) / editors: N. Komarivska, N. Oliinyk, V. Imber, N. Kazmirschuk, H., N. Komarivska, L. Lyubchak, I. Stakhova, N. Franchuk, Yu. Bondar; in general ed. N. Komarivska. Vinnytsia, 2025. Volume 2. 189 p.

Матеріали подано в авторській редакції.

Збірник містить статті, кожна з яких узагальнює результати науково-пошукової роботи студентів, стосується тієї чи іншої актуальної проблеми початкової освіти.

Матеріали збірника адресовані викладачам і студентам ЗВО, педагогічним працівникам початкової школи та закладів дошкільної освіти, а також усім, хто цікавиться питаннями навчання й виховання дітей.

The collection contains articles, each of which summarizes the results of the students scientific research work, relates to actual problems of primary education.

The articles of the collection are addressed to teachers and students of higher education institutions, teachers of primary schools and preschools, as well as to all those interested in the problems of children education and upbringing.

ЗМІСТ

Секція 1. ТЕОРІЯ Й МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ: ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ	
Бездітна Анна. РОЛЬ СУЧАСНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ГЕНДЕРНОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ НУШ	6
Галюк Вікторія. СПІВПРАЦЯ ШКОЛИ ТА РОДИНИ У ФОРМУВАННІ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	9
Декалюк Аліна. ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА НАЦІОНАЛЬНИХ ТРАДИЦІЯХ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ	13
Оленська Єлизавета. РОЛЬ ПЕДАГОГІВ ТА БАТЬКІВ У ФОРМУВАННІ ГЕНДЕРНОЇ ЧУТЛИВОСТІ В ДІТЕЙ	16
Терещенко Ірина. ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНИХ ІДЕЙ НАРОДНОЇ ПЕДАГОГІКИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ СУЧАСНОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	19
Секція 2. ІННОВАЦІЙНІ ЗАСАДИ ТЕОРІЇ Й ПРАКТИКИ НАВЧАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	
Блажко Вероніка. ОРГАНІЗАЦІЯ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ LEGO НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	24
Войтас Алла. РОЛЬ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА У СТВОРЕННІ БЕЗПЕЧНОГО ТА ПІДТРИМУВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА	28
Волкова Каріна. ОСОБЛИВОСТІ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	34
Воскобойник Анастасія. ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВИКОРИСТАННЯ СЕРВІСІВ GOOGLE У ПРАКТИЦІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ	36
Гендега Юлія, Клітна Вікторія. ВИКОРИСТАННЯ МОБІЛЬНИХ ЗАСТОСУНКІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ОКРЕМИХ ПИТАНЬ КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»	43
Гусар Аліна. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЗАСОБАМИ ІМЕРСИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	46
Дзерин Мар'яна. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРОЄКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В РОБОТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НУШ	49
Дмитришена Тетяна. ІНТЕГРОВАННИЙ ЗМІСТ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНОЇ ГАЛУЗІ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	53
Карчмарчук Владислава. РОЛЬ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	57
Коломійцева Ольга. ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»	60

Корбач Дмитро, Корбач Аліна, Протченко Олександра. ІНТЕРАКТИВНА ІГРАШКА «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ СЕМАРГЛ»: ДОСВІД РОЗРОБКИ ТА ВИКОРИСТАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	65
Костишак Ганна. ГЕЙМІФІКАЦІЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ	73
Коханов Ігор. ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ДЕЗАДАПТАЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	76
Коцемір Ірина. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В ІНКЛЮЗИВНОМУ КЛАСІ	79
Лавренюк Аліна. ВИКОРИСТАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ОСВІТНІХ ІННОВАЦІЙ У РОЗВИТКУ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	83
Літинська Наталя. ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	87
Мазур Віталіна. ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ЕСТЕТОТЕРАПІЇ	90
Прохніцька Ярослава. КРЕАТИВНИЙ ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	94
Родюк Марина. АРТ-ТЕРАПІЯ ЯК МЕТОД РОЗВИТКУ НАВИЧОК ВЗАЄМОДІЇ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	98
Синявська Вікторія. ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ МАТЕМАТИКИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	101
Соколова Катерина. СУЧАСНІ МЕТОДИ ТА ПІДХОДИ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	104
Шендрик Анатолій. СПАДЩИНА ПЕДАГОГА-НОВАТОРА: ДИФЕРЕНЦІЙОВАНЕ НАВЧАННЯ В ПРАКТИЦІ С. П. ЛОГАЧЕВСЬКОЇ ТА ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЯ В НУШ	108
Секція 3. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ І ПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	
Войтишена Олена. ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В ПРОЦЕСІ РОБОТИ З ДРУКОВАНИМИ ДИТЯЧИМИ ПЕРІОДИЧНИМИ ВИДАННЯМИ	114
Заверуха Ліна. ФОРМУВАННЯ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ОРФОГРАФІЧНИХ НАВИЧОК ЗАСОБАМИ ПРАВОПИСНИХ ВПРАВ	119
Ільченко Анна. РОЗВИТОК ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ 6 ЦЕГЛИНОК ЛЕГО	122
Лісова Аліна. ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНСЬКОГО ДИТЯЧОГО ФОЛЬКЛОРУ ЯК ЗАСОБУ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	125

Маховська Катерина. РОЛЬ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ У ФОРМУВАННІ ГУМАНІСТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	129
Осадчук Світлана. ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ МЕТОДІВ У РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У КОНТЕКСТІ НАСТУПНОСТІ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ	134
Петренко Дарія. РОЗВИТОК МОВЛЕННЄВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ	137
Плотнікова Валерія. СТАН СФОРМОВАНOSTІ ПРИРОДНИЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	140
Погончук Юлія. РОБОТИ НАД СИНОНІМАМИ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ ЯК ШЛЯХ ЗБАГАЧЕННЯ СЛОВНИКА МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	146
Рябець Вікторія. ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЇ BYOD НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ В 2 КЛАСІ	151
Ходацька Інна. ЕТАПИ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ	158
Шпортун Іванна. НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНА СВІДОМІСТЬ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ: ІНСТРУМЕНТИ РОЗВИТКУ ЧЕРЕЗ МОВНО-КОМУНІКАТИВНУ КОМПЕТЕНТНІСТЬ	162
Секція 4. ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	
Білоус Марія. ІНТЕГРАЦІЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В МЕТОДИКУ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ АНГЛОМОВНОГО МАЛЮВАННЯ	166
Делікатна-Гринь Катерина. ВИКОРИСТАННЯ КАЗКИ В НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ: ПОЄДНАННЯ ГРИ, ЕМОЦІЙ ТА ЛЕКСИКИ	170
Дерун Єгор. ВИВЧЕННЯ РІВНЯ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЄВОЇ ПОВЕДІНКИ УЧНІВ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	178
Обозюк Анастасія. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	184

Секція 1

ТЕОРІЯ Й МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ: ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ

РОЛЬ СУЧАСНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ГЕНДЕРНОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ НУШ

Бездітна Анна, здобувачка вищої освіти «бакалавр»

Науковий керівник: Кушнір А. О., кандидатка педагогічних наук

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

Формування гендерно-чутливого середовища в умовах Нової української школи (НУШ) є важливим аспектом реалізації дитиноцентричної, інклюзивної та ціннісно-орієнтованої освіти. Освітній простір НУШ покликаний забезпечити рівні можливості для всіх учнів незалежно від статі, створюючи умови для розвитку, самореалізації, взаємоповаги та підтримки. Важливу роль у цьому відіграють інноваційні технології, які виконують не лише функцію засобу навчання, а й виступають важелем побудови справді рівноправного, безпечного й толерантного середовища.

Науковці підкреслюють важливість цілеспрямованого гендерного виховання. Так, С. Вихор аналізує його як систематичний вплив на свідомість, почуття та поведінку дітей для формування егалітарних цінностей, толерантності й поваги до особистості незалежно від статі [2, 83]. Цей підхід сприяє розвитку не лише соціальної відповідальності, а й сприяє побудові громадянського суспільства через толерантну поведінку.

Теоретичне значення дослідження С. Дем'яненко полягає у визначенні педагогічних технологій гендерного виховання молодших школярів в умовах Нової української школи, уточненні необхідних умов для його ефективного здійснення, а також у вивченні результативності цього процесу в сучасному освітньому середовищі. Проведений аналіз дає змогу окреслити дієві шляхи інтеграції інноваційних підходів у сферу гендерного виховання [4, 93].

На думку дослідниці, програма гендерного виховання в НУШ має ґрунтуватися на гендерно-чутливому підході та включати три взаємопов'язані блоки: організаційний, теоретико-методологічний і методичний. Основною метою цієї програми є формування високого рівня гендерної культури серед молодших школярів і забезпечення ефективного виховного впливу, спрямованого на розвиток поваги, рівності та недискримінації [4, 94].

Сучасні інформаційно-комунікаційні технології, цифрові платформи та інтерактивні сервіси, як-от Google Classroom або Padlet, надають рівні можливості для участі в освітньому процесі незалежно від статі, темпераменту чи фізичних можливостей. Використання елементів гейміфікації сприяє рівноцінній участі всіх учнів у командних іграх, де результат залежить не від статевої ролі, а від особистих якостей, таких як креативність, відповідальність та ініціативність. Зокрема, Л. Вовк зазначає, що для розширення усвідомлення різноманітних гендерних ролей у роботі з молодшими школярами доцільно використовувати сюжети казок і легенд, де жінки та чоловіки мають однакові права та обов'язки [3,76].

Одним із ключових напрямків формування гендерно-чутливого середовища є впровадження STEM-освіти, що не лише стимулює дівчат обирати технічні спеціальності, а й відкриває для хлопців можливості самореалізації у творчих і гуманітарних сферах. Через інтерактивні дослідження, проєктну діяльність та рольові ігри, молодші школярі навчаються працювати в команді, слухати інших і поважати відмінні думки. Таким чином, технології стають не лише джерелом знань, а й засобом формування критичного мислення, емпатії та рівноправної комунікації.

Значну роль у формуванні гендерної рівності відіграє навчальний контент. У сучасних підручниках та дидактичних матеріалах важливо уникати гендерних стереотипів, демонструючи можливості дівчат і хлопців бути лідерами, сміливими та рішучими, чуйними та турботливими. О. Сухомлинська наголошує на важливості розвитку гендерної культури як складової загальної культури особистості, що формується через інклюзивні підходи в навчанні [7, 16]. Цей

підхід сприяє створенню освітнього середовища, яке допомагає дітям розвивати емоційну чутливість та повагу до різноманіття, незалежно від статі.

М. Вашуленко та В. Бевз подають гендерну тематику ненав'язливо, у контексті формування рівного ставлення до хлопчиків і дівчаток. Через знайомство з різними соціальними ролями, професіями, моделями поведінки у школі, родині та суспільстві діти навчаються поважати одне одного, співпрацювати в колективі, розуміти важливість взаємодопомоги. Підручник сприяє формуванню гендерно-чутливого середовища відповідно до вимог НУШ, підтримуючи ідеї рівноправності, недискримінації та особистісного розвитку кожної дитини незалежно від статі [1].

Також важливо враховувати аспекти забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх учнів, включаючи гендерну приналежність. Державний стандарт початкової освіти передбачає формування ключових компетентностей, серед яких особливо важлива соціальна та громадянська компетентність, що включає виховання поваги до прав людини, демократії, рівності та недискримінації. Це сприяє створенню гендерно-чутливого освітнього середовища, де кожна дитина має можливість розвиватися в атмосфері підтримки та поваги [5].

Отже, формування гендерно-чутливого середовища в умовах Нової української школи вимагає не лише інтеграції інноваційних педагогічних технологій, але й глибокого переосмислення навчального змісту, який має відображати ідеї рівності, поваги та недискримінації. Особливої уваги набуває професійна позиція педагога, який має бути не просто транслятором знань, а провідником демократичних цінностей, здатним розпізнавати й коригувати прояви гендерних стереотипів у повсякденному освітньому процесі. Такий підхід сприяє не лише інтелектуальному, а й емоційному розвитку учнів, формуванню в них емпатії, толерантності та поваги до особистості іншої людини. Упровадження гендерної культури в освітній процес є необхідною умовою створення справедливого та рівноправного середовища, в якому кожна дитина має рівні можливості для самореалізації.

Список використаних джерел:

1. Вашуленко М. С., Бевз В. Г. Я досліджую світ. 1 клас : підручник. В 2-х частинах. Київ : Освіта, 2018. 189 с.
2. Вихор С. Т. Гендерне виховання: паралелі крізь століття. *Наука і сучасність* : Збірник наук. пр. Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. 2003. Т. XLI. С. 82-90.
3. Вовк Л. М. Педагогічні умови формування гендерної культури молодших школярів у навчально-виховній діяльності початкової школи : дис. ... к-та пед. наук: 13.00.07. Київ, 2017. 219 с.
4. Дем'яненко К. В. Гендерне виховання дітей молодшого шкільного віку в умовах НУШ. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 52. Т. 1. С. 90-94.
5. Державний стандарт початкової освіти. Затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-п>
6. Прищепа О. Є. Інноваційні освітні технології в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа». *Освіта регіону*. 2020. № 2 (57). С. 95-99.
7. Сухомлинська О. В. Гендерна освіта: український контекст. *Гендерна політика: Україна. Європа. Світ*. 2018. № 2 (25). С. 12-18.

СПІВПРАЦЯ ШКОЛИ ТА РОДИНИ У ФОРМУВАННІ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Галюк Вікторія, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: Олійник Н.А., кандидатка педагогічних наук, доцента

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

Сучасна початкова освіта в Україні динамічно змінюється відповідно до нових освітніх орієнтирів, зокрема особистісно орієнтованого та компетентнісного підходів. Особлива увага приділяється створенню освітнього середовища, що сприяє фізичному та психічному благополуччю дитини. У цьому

контексті одним із пріоритетів виступає формування в молодших школярів відповідального ставлення до власного здоров'я як важливої життєвої цінності. Цей процес потребує не лише системної педагогічної роботи, а й активної участі батьків, оскільки саме спільна діяльність школи й родини створює умови для комплексного впливу на дитину.

Формування здоров'язбережувальної компетентності в учнів початкової ланки є складним завданням, адже в цьому віці лише закладаються основи свідомого ставлення до власного здоров'я. Родина та школа, як головні соціальні агенти, мають забезпечити єдність виховних впливів і взаємодії, що сприятиме розвитку гігієнічної культури, формуванню корисних звичок та навичок здорового способу життя.

Значущість порушеної проблеми зумовлена необхідністю реалізації принципів Нової української школи, де серед ключових завдань виокремлюється формування життєво необхідних компетентностей. Саме тому тема налагодження ефективної взаємодії між освітнім закладом та родиною у справі збереження й зміцнення здоров'я учнів є актуальною як для теорії, так і для практики сучасної педагогіки.

Одним із ключових пріоритетів Нової української школи є формування всебічно розвиненої особистості, здатної критично мислити, піклуватися про власне здоров'я та активно діяти в інтересах власного добробуту і добробуту суспільства. У контексті реалізації Концепції НУШ формування здоров'язбережувальної компетентності розглядається як одна з основних ключових компетентностей, яка дозволяє молодшим школярам не лише засвоїти знання про здоров'я, а й вміти застосовувати їх у повсякденному житті [5].

Під компетентністю людини педагоги розуміють спеціально структуровану сукупність знань, умінь, навичок, ставлення, яких учні набувають у процесі навчання [4, 42]. Вони дозволяють дитині ідентифікувати та вирішувати проблему незалежно від її контексту та сфери застосування. Здоров'язбережувальна компетентність, у свою чергу, є інтегрованою якістю особистості, що включає знання про організм людини, основи здорового способу

життя, екологічну свідомість, потребу у збереженні власного здоров'я, а також прагнення до самопізнання та самореалізації. Ця компетентність формується на стику валеології, екології та фізичного виховання і виявляється у готовності дитини самостійно приймати рішення щодо збереження та зміцнення власного здоров'я [2; 3; 4].

У процесі формування такої компетентності важливу роль відіграє не лише зміст освіти, а й організація освітнього середовища. На думку Ю. Грицай, система формування здорового способу життя в початковій школі має включати низку обов'язкових складових. По-перше, мета освітнього процесу повинна бути орієнтована на самореалізацію дитини в умовах здорового способу життя. По-друге, зміст освіти має відображати пріоритетність здоров'я як для окремої особистості, так і для суспільства загалом. Освітнє середовище має бути безпечним та сприятливим для фізичного й психічного розвитку учнів. Важливо також враховувати кадровий аспект – педагоги повинні мати відповідну підготовку, знання з різних галузей (педагогіки, медицини, екології, соціології), а також готовність до взаємодії з іншими фахівцями [1, 114].

Особливе місце в цьому процесі займає співпраця школи та родини [1]. Саме узгодженість дій педагогів та батьків забезпечує цілісне формування здоров'язбережувальної компетентності в учнів. Родина є першим соціальним середовищем, де дитина отримує уявлення про здоров'я, режим дня, харчування, фізичну активність та емоційне благополуччя. У свою чергу, школа доповнює і розширює цей досвід через освітню та виховну діяльність. Важливо, щоб ці два середовища не суперечили одне одному, а діяли узгоджено.

До основних умов ефективної співпраці між школою та родиною можна віднести: налагоджену комунікацію між учителями та батьками; регулярне інформування родин про освітні завдання, що стосуються здоров'язбереження; залучення батьків до участі в класних годинах, виховних заходах, спортивних святах та проектах; проведення консультацій, тренінгів, майстер-класів з питань здорового способу життя. Важливо також враховувати вікові та індивідуальні

особливості дітей, що дозволяє краще адаптувати спільні дії педагогів і батьків до потреб конкретної дитини [1; 3; 4].

Результативною формою такої співпраці є організація інтерактивних заходів, наприклад, «Дні здоров'я», родинні спортивні свята, тематичні виставки, тренінги та спільні проєкти, спрямовані на формування практичних навичок здорового способу життя. У таких формах роботи учні, батьки та вчителі виступають як партнери, що стимулює відповідальне ставлення всіх учасників до процесу виховання. Крім того, слід активізувати індивідуальні консультації для батьків, під час яких обговорюються особливості здоров'я дитини, режим її дня, поведінкові прояви тощо.

Успішність взаємодії значною мірою залежить від готовності батьків до партнерства. Тому школа має також виконувати просвітницьку функцію щодо формування в родин відповідальності за здоровий розвиток дитини. Педагог повинен бути не лише викладачем, а й порадиником, фасилітатором спільного процесу виховання. Саме довірливі стосунки, відкритість до діалогу та взаємна підтримка створюють основу для ефективної співпраці між сім'єю і школою.

Отже, формування здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів є результатом узгоджених зусиль педагогів і родини. Спільна діяльність, що ґрунтується на довірі, взаємоповазі та активному партнерстві, дозволяє створити оптимальні умови для виховання свідомого ставлення до власного здоров'я. У контексті Нової української школи така взаємодія є не лише бажаною, а й необхідною передумовою успішного розвитку дитини як особистості.

Список використаних джерел:

1. Грицай Ю. Використання здоров'язберігаючих технологій в навчальній діяльності школярів : навч. посіб. Миколаїв : МДУ ім. В. О. Сухомл., 2012. 181 с.
2. Гуменюк С. Здоров'язберігаючі технології в системі освіти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2013. № 26. С. 55–57.
3. Здоров'язбережувальні технології в освітньому середовищі : колект. монографія / ред. Л. Рибалко. Тернопіль : Осадца В.М., 2019. 400 с.

4. Кобан М., Лимар Ю. Педагогічні умови формування здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Т. 1, № 12. С. 41-44.

5. Концепція «Нова українська школа» / ред. М. Грищенко. Київ : МОН України, 2016. 40 с. URL: <https://surli.cc/olgwui>

ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА НАЦІОНАЛЬНИХ ТРАДИЦІЯХ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Декалюк Аліна, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: Шквир О. Л., докторка педагогічних наук, професорка

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

Формування національної свідомості та патріотичних почуттів у молодших школярів є важливим завданням НУШ, що передбачає цілеспрямований вплив на емоційну, інтелектуальну та моральну сферу дитини шляхом використання національних традицій українського народу.

У Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді наголошується на важливості формування національної ідентичності школярів через культурну спадщину народу [5], що передбачає вивчення історії, культури, звичаїв і традицій українського народу; ознайомлення з народною мудрістю через фольклор; виховання через державні та національні символи України; святкування народних свят за традиційним українським календарем; виховання в родинному колі на засадах взаємоповаги, любові, турботи та шанобливого ставлення до старших; ознайомлення з народним мистецтвом, зокрема вишивкою, писанкарством, гончарством; вивчення героїчних сторінок боротьби за незалежність України.

Згідно з Тлумачним словником української мови, поняття «традиція» тлумачиться як набір звичаїв, поглядів, смаків і норм поведінки, які виникли в результаті історичного розвитку та передаються з одного покоління в інше [1].

Українські традиції, спрямовані на збереження і передачу культурного надбання, дозволяють зміцнити зв'язок між минулим, теперішнім і майбутнім.

Народна мудрість стверджує: «Свій звичай в чужий будинок не перетягнеш», підкреслюючи важливість шанобливого ставлення до власної культурної спадщини [3, 1].

Знайомство з українськими народними святами, обрядами, піснями, ремеслами допомагає дитині усвідомити значення рідної культури в сучасному світі. Це виховує повагу до духовної спадщини свого народу, формує почуття відповідальності за її збереження та продовження.

Важливим підходом до виховання молодших школярів на народних традиціях є діяльнісний підхід, який сприяє ефективному засвоєнню національних традицій українського народу; формуванню умінь та навичок культури поведінки; розвитку творчих здібностей та патріотичних почуттів.

Використання в освітньому процесі усної народної творчості: казок, пісень, прислів'їв, скоромовок, легенд, забавлянок дозволяє сформувати у дітей уявлення про добро і зло, чесність, справедливість, повагу до старших, любов до праці та рідної землі [3].

Вивчаючи рослинний та тваринний світ України на уроках курсу «Я досліджую світ» можна розкрити значення дерев, квітів, птахів, звірів за допомогою фольклору; на уроках курсу «Дизайн і технології» варто знайомити молодших школярів з українськими ремеслами; на уроках курсу «Мистецтво» можна вивчати національні інструменти, знайомити з народними українськими піснями, елементами петриківського розпису та іншими видами народного мистецтва.

До форм виховання на національних традиціях українського народу відносимо вікторини, конкурси, бесіди про героїчне минуле України, постаті, що прославили нашу країну, традиції та звичаї українського народу; екскурсії до музеїв української творчості; тематичні виставки народних ремесл; народознавчі проекти; тематичні тижні народного мистецтва; святкування традиційних українських свят.

Організація тематичних виставок у бібліотеці, зокрема таких, що присвячені українознавчій тематиці, дозволяє молодшим школярам глибше

пізнавати народні традиції через знайомство з літературними джерелами. Наприклад, виставка «Цвіт народної мудрості» включає книги про народні звичаї, національний одяг, ремесла та мистецтво [2]. За допомогою такої виставки учні дізнаються про значення народної символіки у вишивці, історію свят та обрядів українського народу та ін.

Народознавчі проєкти у початковій школі – це чудова можливість навчити дітей любити та цінувати українську культуру через власну активність. Якщо учні самостійно досліджують традиції свого народу, створюють проєкти про обряди, свята, національний одяг чи кухню, то отримані знання стають для них найбільш значущими. Наприклад, у проєкті «Скарби моєї родини» діти можуть представити результати опитування старших членів сім'ї про родинні традиції, сфотографувати старовинні речі, скласти розповідь про унікальні обряди в їхній місцевості. У колективному проєкті «Культура мого краю» кожен учень може розмістити сторінку про улюблену народну пісню, казку або прикмету. Такі ініціативи сприяють формуванню емоційного зв'язку з родиною, рідною землею; виховують у дітей повагу до себе як частини великого українського народу.

Організація тематичних тижнів, присвячених народному мистецтву, дозволяє учням зануритися в культуру через практичну діяльність, наприклад, виготовлення глиняних іграшок або вивчення народних пісень [4]. Під час таких заходів діти знайомляться з техніками народних ремесел, історією виникнення виробів, символікою кольорів та орнаментів. Це сприяє вихованню працьовитості та поваги до культури рідного народу.

Полюбляють молодші школярі організацію та проведення народних свят, зокрема таких, як Святого Миколая, Різдво, Великдень, Івана Купала та ін. Під час підготовки до свят учні вивчають народні пісні, танці, обряди, виготовляють традиційні прикраси та страви. Через участь у театралізованих дійствах, народних забавах, виготовленні тематичних декорацій та костюмів, діти не лише вивчають історичні аспекти свята, а й активно занурюються в атмосферу національного духу. Такі заходи допомагають виховувати у молодших школярів

почуття єдності з рідним народом та бажання зберігати і примножувати національні традиції [5].

Вважаємо, що ознайомлення з традиціями українського народу сприяє розумінню молодшими школярами національної багатогранності та духовного багатства народу України.

Отже, інтеграція національних традицій в освітній процес НУШ є важливим шляхом формування національної ідентичності молодших школярів, виховання свідомих громадян України, які шанують культуру та історію українського народу.

Список використаних джерел:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови. URL: <https://surl.li/wwgdec>
2. Книжково-ілюстративні виставки. Педагогічний фаховий коледж КУБГ. URL: <https://pedcollege.kiev.ua/>
3. Коваленко О. М. Традиції українського народу як засіб формування патріотизму у молодших школярів. *Рідна школа*. 2020. № 5. С. 30-34.
4. Коноваленко С. О. Національно-патріотичне виховання в початковій школі: методичні рекомендації. Харків: Основа, 2017. 112 с.
5. Концепція національно-патріотичного виховання дітей і молоді. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/47154/#google_vignette.

РОЛЬ ПЕДАГОГІВ ТА БАТЬКІВ У ФОРМУВАННІ ГЕНДЕРНОЇ ЧУТЛИВОСТІ В ДІТЕЙ

Оленська Єлизавета, здобувачка ступеня вищої освіти «бакалавр»

Науковий керівник: Мачинська Н.І., професорка, докторка педагогічних наук

Львівський національний університет імені Івана Франка

У сучасному суспільстві ми все частіше стикаємося з необхідністю формування в дітей гендерної компетенції, яка проявляється в розумінні гендерних ролей, дотриманні гендерної рівності. Проблематика гендерного виховання є важливою складовою освітнього процесу. У статті «Формування

гендерної компетентності здобувачів освіти: погляд на проблему» О. Бялик висловлює думку про важливість закладу освіти в процесі гендерного виховання: «Одним із важливих соціальних інститутів, який здійснює виховний вплив на особистість, що формується, є заклад освіти, де закладаються погляди на світ і ціннісні орієнтації підростаючих поколінь, накопичується досвід спілкування та взаємодії, формується особистий світогляд і саме в цей період важливого значення набуває формування навичок толерантної поведінки здобувачів освіти» [1, 474].

Хоча школа відіграє значну роль у формуванні гендерно-нейтральних переконань дітей, шляхом впровадження гендерно-нейтрального виховання, все ж більш вагомою складовою є батьківське виховання. Перш за все це пов'язано з тим, що батьки для дітей є безумовним авторитетом. Саме батьківські принципи поділяють діти в першу чергу. Важливим є і те, що саме вдома діти спостерігають перші моделі поведінки в процесі спілкування з батьками. Від цих поведінкових моделей діти будуть відштовхуватися в майбутньому, адже сприймають їх як єдині можливі.

Учитель може багато розповідати про гендерні стереотипи, та чому це погано, створити довірливе та безпечне середовище, пояснювати дітям, що вибір їхньої майбутньої професії залежить перш за все від їх умінь та інтересів тощо. Але якщо дома дитина щоденно стикається з гендерними стереотипами, це може викликати певні конфлікти. По-перше, внутрішній конфлікт, адже дитині молодшого шкільного віку важко осмислити той факт, що середовище в якому вона росла, звички, яких набула від батьків, можуть бути хибними. По-друге, може виникнути конфлікт між батьками та педагогом, до якого вчитель має бути готовим. Наприклад, згідно принципів гендерно-нейтрального виховання від статі дитини не залежить те, якими іграшками вона може гратися, але вдома батьки вчили сина, що він не може гратися ляльками сестри, оскільки він хлопчик і має гратися машинками.

У посібнику, створеному ГО «Центр гендерної культури» у співпраці з ЮНІСЕФ, було запропоновано наступні складники проявлення гендерної

діяльності: «У діяльності вчительства гендерна компетентність проявляється в дев'яти основних складниках:

- підтримка індивідуальності дитини як здатність сприймати унікальність дитини та сприяти її розвитку незалежно від поширених гендерних стереотипів;
- використання гендерночутливої комунікації, що визначає здатність вчительства передавати інформацію вербально й невербально, у такий спосіб, що підтримує рівність;
- розробка та проведення гендерночутливих уроків: добір навчального матеріалу, вправ, завдань, що сприяють формуванню гендерної рівності та висвітлюють роль та внесок жінок у розвиток суспільства;
- розробка та проведення гендерночутливих позакласних заходів;
- оцінювання та зворотний зв'язок без гендерних стереотипів: об'єктивне оцінювання навчальних досягнень учнівства без гендерних стереотипів;
- розпізнавання гендерно зумовленого та домашнього насильства — здатність розпізнавати та реагувати на прояви гендерно зумовленого й домашнього насильства щодо учнів і учениць;
- розпізнавання булінгу: запобігання проявам булінгу в учнівському середовищі та своєчасне реагування на нього;
- підтримка кооперації й ненасильницького спілкування — спроможність налагоджувати та підтримувати співпрацю й ненасильницьке спілкування між дітьми, зокрема між дівчатами та хлопцями;
- популяризація батьківства без гендерних стереотипів — здатність демонструвати позитивний вплив батьківства без гендерних стереотипів на життя дітей» [2, 10-12].

Цих правил неодмінно потрібно дотримуватися вчителю, а також популяризувати їх батькам. Наприклад, шляхом індивідуальних бесід,

батьківських зборів, тренінгів тощо. Саме так батьки та педагоги зможуть працювати в тандемі на користь учнів.

Виходячи з цього, ми розуміємо, що співпраця батьків та педагогів у питанні гендерного виховання є критично важливою. Обидві сторони мають створити для дитини безпечне середовище, щоб дитина довіряла як батькам, так і вчителям.

Список використаних джерел:

1. Бялик О.В. Формування гендерної компетентності здобувачів освіти: погляд на проблему. *Техніка і наука сьогодні*. 2024. № 12 (40). С. 472-481.
2. Гендерна компетентність вчительства. 2024. URL: <https://surli.cc/dyvmdp>

ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНИХ ІДЕЙ НАРОДНОЇ ПЕДАГОГІКИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ СУЧАСНОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Терещенко Ірина, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: Кіт Г. Г., кандидатка педагогічних наук, доцентка

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

Сучасні молодші школярі вирізняються високою пізнавальною активністю та природною цікавістю до навколишнього світу, що створює сприятливі умови для впровадження інноваційних ідей народної педагогіки. Прагнення учнів до знань, здатність ставити запитання, міркувати логічно та знаходити шляхи вирішення життєвих і освітніх завдань дозволяє ефективно інтегрувати народознавчі елементи в освітній процес. Завдяки цьому, учні початкової ланки не тільки опановують зміст шкільних предметів, а й формують світогляд на основі цінностей української культури, звичаїв і традицій.

Однак, щоб забезпечити повноцінне засвоєння навчального матеріалу, необхідно створити належні умови, зокрема, із використання можливостей, які відкриває перед учителем народна педагогіка. Г. Кіт та Г. Тарасенко наголошують: «Маючи у своєму арсеналі такий могутній феномен, як народна

педагогіка, ми можемо бути певні, що вступаємо в освіту ХХІ століття не з порожніми руками» [2, 6].

Слід зазначити, що народна педагогіка є унікальним джерелом моральної, культурної та національної самосвідомості, що формувалася впродовж століть у надрах українського суспільства. У сучасній початковій школі вона зберігає актуальність як засіб духовно-морального, патріотичного та естетичного виховання молодших школярів. Її значення полягає не лише у збереженні народних традицій, а й у забезпеченні наступності поколінь шляхом передачі національних цінностей і культурного спадку. Засоби народної педагогіки, такі як казки, прислів'я, пісні, обряди, сприяють формуванню у дітей стійких моральних орієнтирів та національної ідентичності. У свою чергу, використання цих елементів в освітньому процесі активізує пізнавальну діяльність учнів, збагачує їх емоційний досвід і сприяє розвитку критичного мислення. Водночас, народна педагогіка формує в учнів почуття відповідальності за збереження культурної спадщини та повагу до духовних надбань свого народу. Саме тому її інтеграція в освітній процес є важливою умовою цілісного розвитку особистості дитини в умовах національно орієнтованої системи освіти. Як слушно зазначає Я. Піняшко, народна педагогіка завжди виступала і виступає як самобутнє культурно-історичне явище. Вона не містить сформульованих положень, наукових термінів, але вона зберігає народні погляди й традиції, знання, народну мудрість, великий гуманізм [4, 170].

Одним із ключових напрямів практичного втілення засад народної педагогіки є інтеграція фольклорних елементів, зокрема, таких, як казки, прислів'я, загадки, народні пісні, у зміст шкільних предметів. Ці засоби не лише урізноманітнюють освітній процес, а й сприяють розвитку мовлення, образного мислення та емоційної чутливості учнів. Вони дають змогу формувати у дітей морально-етичні уявлення через доступні й близькі до їхнього життєвого досвіду приклади. Крім того, фольклорний матеріал поглиблює знання про національні традиції, посилює інтерес до рідної культури та забезпечує виховний потенціал навчання. Фольклорні елементи, на думку Н. Силенко, мають виразну виховну

спрямованість, адже, у системі «народна педагогіка» містяться взаємопов'язані і взаємозалежні прийоми, засоби та методи виховання, які підпорядковуються цілям і співвідносяться зі змістом [5, 125]. Зокрема, на уроках української мови та літературного читання доцільно використовувати казки як приклади образного мовлення, а прислів'я – як дієві інструменти формування морально-етичних орієнтирів.

Важливе місце серед шляхів реалізації інноваційних ідей народної педагогіки в освітньому процесі сучасної початкової школи займає організація інтегрованих занять із включенням народознавчої складової. Так, опрацювання тем, присвячених національним святкам, звичаям, обрядам, дозволяє молодшим школярам не лише ознайомитися з духовною спадщиною українського народу, а й емоційно долучитися до неї. Особливе значення у цьому контексті має козацька педагогіка, яка, за спостереженням А. Буряги, є частиною народної педагогіки у вершинному її вияві, яка формувала в молоді синівську вірність рідній землі, Батьківщині – незалежній Україні [1, 17]. Такий підхід є ефективним інструментом формування у школярів національної самосвідомості, гордості за свою історію та культуру.

Важливою складовою освітнього процесу є також системне впровадження національно-патріотичного компонента у навчання. Народна педагогіка у цьому аспекті надає вагомий ресурс. Її зміст насичений ідеями любові до рідної землі, поваги до батьків, працелюбства, честі й гідності, що є основою формування громадянської свідомості молодших школярів. Через використання фольклору, народних символів, обрядів і традицій в освітньому процесі педагог може формувати у дітей почуття національної ідентичності та гордості за свою культурну спадщину. Такі засоби народної педагогіки у роботі вчителя початкових класів стимулюють емоційне переживання учнями національних цінностей, сприяючи глибшому їх осмисленню.

Як зазначає О. Філіпчук, національно-патріотичне виховання здійснюється завдяки родинному вихованню, ідеям і засобам педагогіки, які уособлюють зразки високої духовної мудрості українського народу – повагу та любов до

рідного краю, свого народу, традицій. Формування шкільного простору, наповненого національними смислами, сприяє глибшому усвідомленню учнями своєї культурної належності [6, 16].

Окрему увагу слід приділяти співпраці школи з родинами, що є органічною складовою народно-педагогічного підходу. Включення батьків і представників старшого покоління до освітнього процесу у формі майстер-класів, родинних свят, спільних занять сприяє наступності у вихованні, передаванню цінностей і традицій у спадок. Така взаємодія не лише зміцнює зв'язок між поколіннями, а й формує у дітей відчуття причетності до рідної культури. Спільні освітньо-виховні заходи з родинами сприяють розвитку комунікативних навичок, соціальної відповідальності та поваги до досвіду старших. Крім того, залучення родин до шкільного життя активізує партнерську модель взаємодії у трикутнику «учень – учитель – батьки», що позитивно впливає на навчальну мотивацію дітей. Щоб учитель ефективно налагоджував взаємодію школи і родини, майстерно впроваджував доцільні форми національно-патріотичного виховання молодших школярів, на думку учених (Н. Пахальчук, О. Голюк, Г. Кіт), його слід готувати до цього в системі професійно-педагогічної підготовки у закладі вищої освіти [3]. Таким чином, співпраця з родинами стане важливим чинником реалізації ідей народної педагогіки в освітньому середовищі початкової школи.

Отже, шляхи реалізації інноваційних ідей народної педагогіки в освітньому процесі сучасної початкової школи полягають у системному й цілісному підході до формування освітнього середовища, яке сприяє не лише засвоєнню навчального матеріалу, а й гармонійному розвитку особистості дитини. Використання фольклору, залучення національних традицій до змісту уроків, інтеграція духовних і моральних цінностей українського народу у виховну діяльність, створення атмосфери співпраці між школою та родиною – усе це забезпечує глибоке занурення молодших школярів у національно-культурний простір. Такий підхід формує в учнів не лише пізнавальні компетентності, а й почуття ідентичності, відповідальності та поваги до національної спадщини. Відтак, народна педагогіка, осмислена крізь призму

сучасних педагогічних технологій, стає ефективним чинником якісної освіти, духовного збагачення та виховання громадян – патріотів України.

Список використаних джерел:

1. Буряга А. С. Провідні ідеї козацької педагогіки. *Могилянські читання – 2024 : досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні : глобальний, національний та регіональний аспекти. Психологічні аспекти розвитку особистості в сучасних реалії : XXVII Всеукр. наук.-практ. конф. : 6-10 листоп. 2024 р., м. Миколаїв. : тези. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2024. С. 17-19.*
2. Кіт Г.Г., Тарасенко Г.С. Українська народна педагогіка. Курс лекцій: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Вінниця: ПП «Едельвейс і К», 2008. 302 с.
3. Пахальчук Н., Голюк О., Кіт Г. Підготовка фахівців дошкільної та початкової освіти до національно-патріотичного виховання дітей. *Рідна школа*. 2018. № 9-12 (1060). С. 49-53.
4. Піняшко Я. М. Використання засобів народної педагогіки в освітньому процесі початкової школи. *Сучасні тенденції розвитку науки й освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів : збірник тез доповідей за матеріалами IV Міжнародної науково-практичної конференції (16 травня 2024 р., м. Мукачеве). Мукачеве : Вид-во МДУ, 2024. С. 170-171.*
5. Силенко Н. І. Особливості застосування народної педагогіки у формуванні національно-культурної ідентичності дітей молодшого шкільного віку. *Актуальні проблеми психології розвитку особистості : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (12-15 травня 2023 року). Київ : Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 2023. С. 125-127.*
6. Філіпчук О. П. Роль родини у формуванні національної ідентичності дітей. Збірник матеріалів. *Національна освіта в стратегіях соціокультурного вибору : теорія, методологія, практика» : зб. Матеріалів VIII Міжнародної*

науково-практичної конференції. 19 грудня 2024 року. Луцьк : КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, 2024. С. 16-19.

Секція 2

ІННОВАЦІЙНІ ЗАСАДИ ТЕОРІЇ Й ПРАКТИКИ НАВЧАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

ОРГАНІЗАЦІЯ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ LEGO НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

***Блажко Вероніка**, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»*

Науковий керівник: Стахова І.А., докторка філософії (PhD), доцентка

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

В умовах сучасної освіти, що поєднує процес формування ключових компетентностей, євроінтеграційну політику та орієнтування на особистість самої дитини, особливої уваги набуває пошук ефективних навчальних шляхів, що не лише сприяють засвоєнню знань, а й активізують пізнавальну діяльність учнів. Ігрова діяльність, як природна форма освіти для молодших школярів, є потужним засобом мотивації та розвитку креативного, критичного та логічного мислення. Особливе місце серед інноваційних технологій займає використання конструктора LEGO, який відкриває широкі можливості для інтеграції гри в освітній процес. Застосування LEGO на уроках української мови дозволяє поєднати традиційне навчання з творчістю, зробити засвоєння мовного матеріалу більш доступним, емоційно насиченим і цікавим для школярів.

У Державному стандарті вищої освіти (2018), концепції Нової української школи (2016), типових освітніх програмах, підручниках акцентується увага на необхідності ефективно і, водночас, творчо організовувати освітній процес з української мови, забезпечуючи компетентнісне зростання учнів. Питання організації ігрової діяльності на уроках української мови вивчали І. Большакова,

М. Вашуленко, С. Дубовик, Г. Коваль, К. Колеснік, Н. Комарівська, Г. Остапенко, К. Пономарьова, Н. Франчук та інші. Провідні педагоги О. Савченко, С. Сисоєва відзначають, що діти молодшого шкільного віку виявляють підвищену пізнавальну активність і зацікавленість у вивченні навколишнього світу, зокрема, через вивчення рідної мови. У своїх дослідженнях К. Колеснік та Н. Комарівська стверджують, що ігрова діяльність є ефективним способом набуття нових знань, творчого дослідження та вивчення мови [4,7]. Н. Лазаренко переконливо доводить, що використання гри при вивченні мовного матеріалу стимулює уяву дитини, створює умови для розвитку її розумової активності, розширює уяву, розвиває концентрацію, формує мовну особистість [2, 13].

Учням молодшого шкільного віку притаманна природна допитливість, що проявляється у прагненні до здобуття нових знань, формулюванні численних запитань, логічних міркуваннях та пошуку різноманітних способів розв'язання пізнавальних і життєвих проблемних ситуацій. Одним із сучасних засобів вирішення низки цих завдань на уроках української мови в початковій школі є конструктор LEGO. Він є безпечним, трансформованим і поліфункціональним матеріалом, що створює можливості для конструювання, програмування та моделювання в роботі з дітьми різного віку, а головне – нагадує дітям гру, тобто природне середовище для розвитку. LEGO-конструювання, на думку О. Стебакова, є унікальним інструментом для захоплюючого і всебічного розвитку дітей, сприяє розкриттю їхнього потенціалу. Завдяки своїй педагогічній універсальності, LEGO-конструювання – важливий засіб навчання, що охоплює широкий спектр освітніх завдань і сприяє формуванню ключових компетентностей у дітей [2, 198].

На нашу думку, використання різних ігор з конструктором LEGO, цікавих завдань викликає у дітей інтерес до процесу пізнання, допомагає їм засвоїти будь-який матеріал з української мови. Зокрема, під час вивчення складу слова учні можуть будувати «словотворчі вежі», де кожна цеглинка конструктора позначає морфему (корінь, префікс, суфікс, закінчення). Також конструктор

дозволяє школярам створювати з LEGO-персонажів частини мови – іменники, дієслова тощо, придумувати ігровий сюжет із цими персонажами, який дозволяє навчити дітей складати цілісне речення.

Ми хочемо зазначити, що використання ігор з конструктором LEGO позитивно впливає на розвиток у дітей кмітливості, винахідливості, а це надає можливість у вільній грі формувати мовленнєві навички школярів. Під час роботи з LEGO-конструктором школярі не тільки наочно бачать результат своєї праці, а й аналізують, порівнюють, формулюють мовленнєві висловлювання, розв'язують граматичні завдання у формі гри. Наприклад, створюючи власну LEGO-історію, учні добирають до неї заголовки, описують дії персонажів, визначають види речень, підкреслюють члени речення, добирають синоніми чи антоніми. Такий формат сприяє кращому розумінню мовних явищ, розвиває мовлення, уяву, логіку, а також підвищує зацікавленість учнів у вивченні рідної мови. У контексті вивчення української мови в початковій школі особливо важливо, коли учень самостійно добирає слова для побудови речень, шукає правильні граматичні форми або будує історію на основі LEGO-моделі, він не просто повторює правила, а активно включається в процес мовотворення. Такий підхід сприяє глибшому засвоєнню лексико-граматичного матеріалу, активізує мовлення і робить уроки української мови з молодшими школярами захопливими й ефективними.

У своїй педагогічній діяльності ми з дітьми будуємо речення з цеглинок LEGO із написаними словами, кодуємо частини мови за кольорами, створюємо невеличкі тексти у вигляді моделей, що відображають логіку висловлювання, і працюємо з мовними іграми, де кожна дія з LEGO пов'язана з мовним правилом; це не лише урізноманітнює уроки, а й мотивує школярів до активного вивчення мови. Наведемо одне з завдань, що потребує роботи з LEGO.

Рис.1. Творча робота з цеглинками LEGO на уроках української мови

Для організації ігрової діяльності на уроках української мови засобами LEGO необхідно визначити освітню мету (наприклад, вивчення частин мови, побудова речень, закріплення орфографії), підготувати LEGO-набори (звичайні або LEGO Education), а також розробити мовні ігри, як-от «Побудуй речення» (діти складають речення з цеглинок із написаними словами), «Граматичне кодування» (кольорові цеглинки відповідають частинам мови), «Конструктор тексту» (створення зв'язного висловлювання з окремих речень), чи «Мовне доміно» (логічне поєднання слів за звуками). Учні варто об'єднати в групи, дати чіткі інструкції та приклади. Наприкінці уроку бажано провести рефлексію, де діти оцінюють свою участь і закріплюють матеріал.

Отже, застосування ігрових можливостей LEGO-конструктора на уроках української мови в початковій школі є ефективним засобом розвитку мовленнєвих навичок молодших школярів. Така діяльність поєднує гру та навчання, сприяючи формуванню мовної, граматичної та комунікативної компетентності учнів. LEGO розвиває креативність, логічне мислення, уяву й зацікавлення навчанням. Перспективність застосування LEGO-конструктора на уроках української мови у роботі із молодшими школярами обумовлюється його високими освітніми можливостями: багатофункціональністю, технічними та естетичними характеристиками, використанням у різних ігрових та освітніх цілях.

Список використаних джерел:

1. Комарівська Н., Колеснік К., Франчук Н., Стахова І. Літературознавчі основи вивчення творів різних жанрів дітьми старшого дошкільного й молодшого шкільного віку. *Наукові записки: збірник наукових статей / М-во освіти і науки України, Укр. держ. Ун-т імені Михайла Драгоманова; упор. Л.Л. Макаренко. Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2025. Випуск CLIX (159). С. 74-82. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/47732>*
2. Лазаренко Н. І. Розвиток пізнавальної активності першокласників у період навчання грамоти. *Початкова школа. 1999. №5. С.13-16.*
3. Лапшина І.М., Комарівська Н.О. Використання елементів сучасних інноваційних технологій у формуванні інтересу до дитячої літератури у дітей дошкільного віку. *II Міжнародна науково-практична інтернет конференція «Інноваційні технології в дошкільній освіті».* Переяслав-Хмельницький, 2019. С.44-48.
4. Франчук Н., Комарівська Н., Колеснік К., Стахова І. Формування мовленнєвого етикету в дітей на уроках української мови та читання в умовах очного та дистанційного навчання. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія, 2025. Випуск 81. С. 7-13. URL: <https://vspu.net/nzped/index.php/nzped/issue/view/206/249>*
5. Стебакова О. Використання LEGO-конструктора в освітньому процесі ЗДО. *Дошкільна освіта у сучасному соціокультурному просторі. 2019. Вип. 3. С. 196-199.*

РОЛЬ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА У СТВОРЕННІ БЕЗПЕЧНОГО ТА ПІДТРИМУВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА

Войтас Алла, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: Любчак Л.В., кандидатка педагогічних наук, доцентка

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

Сучасна освіта зазнає кардинальних змін, зумовлених як внутрішніми реформами, так і зовнішніми соціальними викликами. Насамперед, стає дедалі важливішим організувати безпечне, зручне та сприятливе середовище для всіх, хто бере участь в освітньому процесі. У цьому контексті ключовим чинником виступає педагогіка партнерства – сучасний підхід, що базується на рівноправному, відкритому і довірливому діалозі між вчителем, учнем і батьками. Саме така модель взаємодії є ефективною основою для формування здорової шкільної атмосфери, розвитку емоційного інтелекту та зниження рівня тривожності й агресії серед дітей.

Педагогіка партнерства – це педагогічна концепція, що передбачає рівноправну співпрацю між педагогами, учнями та їхніми батьками. У її основі лежать такі принципи:

- повага до особистості;
- доброзичливість;
- взаємодовіра;
- співпраця;
- розподілене лідерство;
- засади соціального партнерства (рівноправність, добровільність прийняття зобов'язань, дотримання домовленостей) [5].

Цей підхід узгоджується з ідеями гуманістичної педагогіки (Карла Роджерса, Януша Корчака, Василя Сухомлинського, Шалви Амонашвілі та ін.), яка наголошує на необхідності поваги до особистості дитини, визнання її гідності та права на власну точку зору.

Педагогіка партнерства також має спільні риси з інклюзивною освітою, оскільки обидві моделі передбачають створення відповідних умов безпечного і підтримуючого середовища для повноцінного розвитку кожної дитини незалежно від її особливостей, соціального статусу чи культурного походження.

Педагоги, які впроваджують педагогіку партнерства, стверджують, що учні в комфортному середовищі такої взаємодії рідше демонструють агресивну

поведінку, охочіше співпрацюють та швидше долучаються до колективних завдань, краще йдуть на контакт з учителем.

У самій же системі педагогіки партнерства, вчитель уже не виступає лише джерелом знань і контролером дисципліни, його роль трансформується у фасилітатора навчального процесу, наставника та координатора. Педагог створює умови для розвитку особистості, допомагає встановлювати цілі, знаходити ресурси для їх досягнення, а також підтримує позитивну мотивацію. Особливо важливою у налагодженні таких стосунків є емпатія, вміння слухати й чути дитину [6].

Під визначенням «безпечне освітнє середовище» науковці розуміють не лише фізично захищене приміщення, а й позитивну соціально-психологічну атмосферу, у якій кожен відчуває себе прийнятим, почутим і підтриманим. Саме педагогіка партнерства сприяє формуванню такої атмосфери. Це відбувається за умов:

- розвитку довірливих стосунків між учнями і педагогами;
- зниження рівня шкільної тривожності завдяки відкритій комунікації;
- формування в учнів навичок ненасильницького вирішення конфліктів;
- підвищення мотивації через визнання досягнень кожного [2].

Освітнє середовище здатне виступати як «третьій наставник», якщо педагоги та учні навчаться вдало його застосовувати. До ключових чинників у моделюванні освітнього середовища можна віднести «зіткнення» учня з предметами та явищами, його дії в певному просторово-матеріальному оточенні, взаємодію з іншими особами. Коли така активність учнів у просторі відсутня, експерти вказують на втрачений простір можливостей [3].

Якісні ремонти шкіл, сучасне обладнання класів, передові технології та дидактичні матеріали втраять сенс, якщо ними не користуватися ефективно. Вони перетворюються на просто гарні, але порожні приміщення, які не зможуть реалізувати свою головну мету – допомогти дітям розвиватися.

Створення безпечного і комфортного освітнього середовища – це не те саме, що його прикрашання. Створюючи освітнє середовище, педагогам важливо

завжди враховувати, як воно впливатиме на освітній процес. Застосування сучасних технологій в освіті, використання інновацій повинно спонукати учнів до пізнання, заохочувати до навчання, надихати на нові відкриття, тобто формувати у них внутрішні прагнення, пізнавальну активність, зацікавленість у вивченні навчальних предметів.

На заміну традиційним варіантам організації освітнього простору в класі, доцільно використовувати новітні. Наприклад, звичайні парти можна замінити на мобільні робочі місця, які можна легко трансформувати для роботи у командах або парах. Освітню діяльність можна здійснювати, створивши розвивальний простір у класі:

- навчально-пізнавальну діяльність здійснювати за партами;
- організувати місця для дошок, фліпчартів і стендів для розміщення змінних тематичних матеріалів;
- розмістити настільні ігри, інвентар для рухливих ігор;
- організувати полицки або бокси для зберігання приладдя для художньо-творчої діяльності та стенд для змінної виставки дитячих робіт;
- для проведення дослідів виділити куточок живої природи, оснащений необхідними засобами. Це можуть бути камінці, мушлі, інші природні матеріали, магніти, збільшувальне скло, терези, пісочний годинник, довідкова література, журнали з природознавства, кімнатні рослини, пророщене зерно, акваріум тощо;
- окрема зона для відпочинку з м'яким покриттям, сидінням або пуфами;
- робоче місце вчителя з необхідним інвентарем: стіл, стілець, комп'ютер, шафи для зберігання дидактичного матеріалу тощо.

У формуванні безпечного, підтримувального та сприятливого освітнього простору батьки відіграють ключову роль. Вони розглядаються як повноправні учасники освітнього процесу. Батьки та педагоги разом несуть відповідальність за психологічне й емоційне благополуччя дітей. Завдяки постійному діалогу та взаємоповазі вони формують атмосферу довіри та підтримки. Підтримка з боку батьків підвищує самооцінку та мотивацію до навчання, оскільки дитина відчуває зацікавленість дорослих у її розвитку [8].

Через педагогіку партнерства формується спільнота, де кожен – вчитель, батьки, дитина – відчувається почутим та захищеним. Це сприяє зміцненню соціальних зв'язків і відчуттю спільної мети.

Якісне і безпечне освітнє середовище розширює можливості дитини, формує вміння та навички у різних видах діяльності, враховуючи індивідуальні особливості учнів та їхні способи навчання, стимулює активне пізнання й критичне мислення, сприяє виробленню життєво важливих компетентностей [1].

Освітній заклад має стати місцем, де дитина відчувається в безпеці. Мова не просто про фізичну захищеність, а про клімат взаємодовіри та взаємної поваги. Активне залучення дітей у проєктування простору класу сприяє розвитку в них відчуття відповідальності, усвідомлення того, що класна кімната та все освітнє середовище є їхньою власністю. Учні повинні долучатися до прийняття рішень стосовно розміщення навчальних матеріалів, оздоблення класної кімнати.

Педагогіка партнерства – це не просто методологія, а філософія взаємодії, що дозволяє створити гармонійне, безпечне й ефективне освітнє середовище. Вона є відповіддю на сучасні виклики, пов'язані з психологічним здоров'ям учнів, зростанням прояву булінгу в учнівському колективі та емоційного вигорання педагогів. Саме через партнерські стосунки формується нова культура школи – школи довіри, підтримки та розвитку.

Список використаної літератури:

1. Василюк А., Любчак Л., Кіт Г. Сучасні підходи до організації партнерської взаємодії між учнями початкової школи. *Наукові записки ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. Серія: Інновації в дошкільній і початковій освіті*. Вінниця. 2024. № 1. С. 7-16

2. Водолазська Т. В. Моделювання безпечного освітнього середовища. *Організація безпечного освітнього середовища – виклик сучасності: перспективи та рішення*. Збірник статей науково-практичної конференції м. Тернопіль, 03 березня 2023 р. / редколегія: О. М. Петровський, В. С. Мисик,

І. М. Вітенко, О. І. Когут, Ю. Ч. Шайнюк та ін. Тернопіль: ТОКІППО, 2023. С. 930-97. [Електронний ресурс]. URL : <https://surl.li/zqvwsd>

3. Водолазська Т. В. Освітнє середовище як «третій учитель». *Імідж сучасного педагога*. 2018. № 4 (181). С. 10-12. [Електронний ресурс]. URL : <https://surl.li/rpkons>

4. Кіт Г.Г., Василюк А.В., Любчак Л.В. Булінг в учнівському колективі молодших школярів: феномен, протидія. *Особистість в кризових умовах та екстремальних ситуаціях життя: колективна монографія*. Івано-Франківськ: НАІР, 2024. С. 139-152

5. Концепція Нової української школи. [Електронний ресурс]. URL : <https://surl.li/zvbghx>

6. Любчак Л.В., Дабіжа Л.П. Підготовка майбутнього педагога до реалізації принципів педагогіки партнерства. *Development trends in pedagogical and psychological sciences: the experience of countries of Eastern Europe and prospects of Ukraine: monograph / edited by authors*. 1st ed. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2018. p. 539-560.

7. Любчак Л.В., Демченко О.П., Комарівська Н.О. Партнерство учителя початкової школи з батьками в організації дистанційного навчання дітей з особливими освітніми потребами. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: збірник наукових праць*. Вінниця: ТОВ «Друк плюс», 2022. Вип. 64. С. 116-125.

8. Liudmyla Liubchak, Olena Demchenko, Halyna Kit. FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS' TRAINING FOR WORKING WITH FAMILY ON ESTABLISHING HUMANE RELATIONSHIPS BETWEEN PARENTS AND CHILDREN // *New challenges in the professional competence development of future specialists : collective monograph / editors: Gina Aurora Nacula, Viktor Koval*. Galați : Galați University Press, 2021. P.229-243.м

ОСОБЛИВОСТІ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Волкова Каріна, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: Кушнір А.О. кандидатка педагогічних наук

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

Сучасний етап розвитку освіти в Україні в умовах військової боротьби проти ворога характеризується необхідністю патріотичного виховання учнів початкових класів НУШ, що вимагає від учителів пошуку сучасних оптимальних шляхів, форм, методів і засобів патріотичного виховання молодших школярів. Тому проблема виховання патріотизму в сучасних умовах залишається актуальною та потребує детального вивчення.

Патріотичне виховання є предметом дослідження таких науковців, як І. Беха, І. Зязюна, В. Кременя, О. Сухомлинської, Н. Косаревої, Л. Крицької, І. Підласого, В. Поплужного, А. Авраменка, О. Киричука, Н. Казьмірчук, К. Чорної, В. Котило, І. Мар'єнка, Р. Сопівника, А. Кушнір.

І. Бех та К. Чорна вважають, що патріотизм – це комплексне почуття, що охоплює не лише любов до рідної землі та народу, а й активну громадянську позицію. Патріот – це людина, яка дбає про добробут своєї країни, прагне її розвитку та процвітання, готова відстоювати її інтереси й захищати її суверенітет. Патріотизм – це не пасивне почуття, а дієва сила, яка спонукає людину до конкретних дій на благо Батьківщини [1].

За визначенням Г. Ващенко, патріотизм характеризується не тільки любов'ю до Батьківщини, а є комплексом цінностей та прагнень, що формують особистість громадянина країни. Згідно досліджень науковця, людина, яка відстоює незалежність своєї держави, вірить у її майбутнє, яка здатна об'єднати зусилля з іншими українцями для спільного розвитку країни, завжди прагне справедливої, демократичної держави, незалежно від способу свого життя, поважає права кожної людини та завжди бажає бачити свою країну процвітаючою, з високим рівнем життя для всіх громадян, цінує духовні цінності

свого народу, розвиває та дотримується високих моральних принципів й веде здоровий спосіб життя [2].

Р. Сопівник та А. Кушнір наголошують, що використовуючи у виховній роботі приклади подвижництва, героїзму та високоморальної поведінки видатних людей рідного краю, педагоги здійснюють оптимізацію морального, естетичного та патріотичного виховання. Зокрема шляхом відвідування віртуальних та реальних екскурсій вихованці мають можливість знайомитися з життям видатних людей минулого та сьогодення. Дослідники наводять приклади таких заходів: екскурсія до музею-квартири М. Леонтовича (м. Тульчин), віртуальний тур до музею М. Леонтовича (с. Марківка), огляд музею-виставки І. Ковалю (с. Кирнасівка), екскурсія-прогулянка до Святої криниці (В. Гречулевич, с. Ганнопіль) [3, с.127].

Під час проходження педагогічної практики в комунальному закладі «Ліцей №5 Козятинської міської ради Вінницької області» нами проведено екскурсії для учнів початкових класів НУШ до комунального закладу «Музей історії міста Козятина», де діти мали змогу ознайомитися з життям видатних людей за спостереженнями місцевих краєзнавців. Після екскурсії кожен учень мав можливість підготувати доповідь про видатних українців рідного краю.

На нашу думку, коли учні знайомляться з життям видатних людей рідного краю, вони отримують зразки для наслідування та інструментарій для конструювання разом із вчителем ідеального образу патріотичного виховання.

Отже, патріотичне виховання учнів початкових класів є важливою складовою освітнього процесу НУШ, а набутий здобувачами освіти досвід морально-етичного та естетичного виховання є основою для подальшого формування активної громадянської позиції, національної самосвідомості та готовності до захисту національних інтересів України.

Список використаних джерел:

1. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання : Шляхи реалізації. *Рідна школа*. 1999. С.10-13.

2. Ващенко Г. Виховний ідеал. Полтава : Ред. газ. «Полтав. вісник», 1994. 191 с.

3. Сопівник Р.В., Кушнір А. О. Виховання краси вчинку студентів аграрних закладів вищої освіти : монографія. Київ : ЦП Компрінт, 2022. 318 с.

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВИКОРИСТАННЯ СЕРВІСІВ GOOGLE У ПРАКТИЦІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

***Воскобойник Анастасія**, здобувачка ступеня вищої освіти «бакалавр»*

Науковий керівник: Стрілецька Н.М., кандидатка педагогічних наук, доцентка

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Т. Шевченка

У сучасному освітньому середовищі відбуваються динамічні зміни, пов'язані з цифровізацією суспільства і трансформацією підходів до організації навчання. Особливо актуальним це питання стало під час пандемії COVID-19 та військового стану, коли освітні заклади змушені були перейти на дистанційну форму навчання. Реалії сьогодення вимагають від педагогів опанування новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема сервісів Google, які є доступними та ефективними інструментами для організації сучасного освітнього процесу.

Сервіси Google надають широкі можливості для реалізації принципів Нової української школи, зокрема дитиноцентризму, педагогіки партнерства та компетентнісного підходу. Використання цих інструментів допомагає вчителю створювати інтерактивне освітнє середовище, яке сприяє підвищенню мотивації учнів, розвитку їхньої самостійності, критичного мислення та інформаційно-цифрової компетентності.

Проблема використання цифрових технологій у початковій освіті є предметом досліджень багатьох вітчизняних і зарубіжних учених. Теоретичні та практичні аспекти впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес початкової школи висвітлено в працях В. Бикова, О. Спіріна, М. Шишкіної, Н. Морзе, Н. Стрілецької та ін. [3]. Питання формування цифрової

компетентності вчителів початкових класів розглядалися в дослідженнях О. Пометун, О. Савченко, Н. Морзе, Л. Петухової, С. Скворцової та ін. [7].

Зарубіжні дослідники Дж. Річардс та М. Роджерс вивчали особливості використання сервісів Google для формування колаборативних навичок учнів початкової школи [2]. Д. Кенні розглядав потенціал Google Classroom для організації дистанційного навчання в початковій школі та його вплив на навчальні досягнення учнів [3].

Метою нашого дослідження є висвітлення інноваційних підходів до використання сервісів Google у практиці вчителя початкових класів, розробка методичних рекомендацій щодо ефективного впровадження онлайн ресурсів в освітній процес початкової школи.

Сучасний вчитель початкових класів має широкий спектр інноваційних інструментів для організації освітнього процесу, серед яких особливе місце займають сервіси Google. Їх використання дозволяє педагогу вирішувати різноманітні дидактичні завдання: від організації групової роботи учнів до створення інтерактивних навчальних матеріалів та проведення формувального оцінювання.

Google Classroom (Google Клас) є одним з найбільш затребуваних сервісів Google для організації освітнього процесу в початковій школі. Цей інструмент дозволяє вчителю створювати віртуальні класи, розміщувати навчальні матеріали, давати завдання учням та здійснювати зворотний зв'язок. Згідно з дослідженнями О. Кузьмінської та Н. Морзе, використання Google Classroom сприяє підвищенню рівня організації навчального процесу та розвитку самоорганізації учнів [4].

Google Форми є потужним інструментом для створення інтерактивних вправ та проведення формувального оцінювання. Використання Google Форм у початковій школі сприяє підвищенню мотивації учнів до навчання та розвитку їхньої здатності до самооцінювання [7].

Інноваційний підхід до використання Google Форм полягає в створенні адаптивних тестів, які змінюють рівень складності залежно від правильності

відповідей учня. Такий підхід дозволяє реалізувати принцип індивідуалізації навчання та забезпечити кожному учню оптимальний рівень складності завдань.

Також перспективним є використання Google Форм для організації ігрових форм навчання. Вчитель може створювати квести, вікторини та інтелектуальні змагання, що робить процес навчання більш захопливим для учнів молодшого шкільного віку. Як зазначає Л. Петухова, використання ігрових елементів у навчанні з використанням цифрових інструментів значно підвищує пізнавальну активність учнів [5].

Google Документи та Google Презентації є ефективними інструментами для організації колаборативної роботи учнів початкової школи. Дослідження Дж. Річардса та М. Роджерса підтверджують, що спільна робота над документами та презентаціями сприяє формуванню комунікативних навичок та вміння працювати в команді [2].

Розглянемо підхід, що полягає у поєднанні цих сервісів з інтерактивними технологіями навчання. Наприклад, при використанні технології «асоціативний куш», вчитель створює документ із заготовками, а учні в режимі реального часу доповнюють його своїми ідеями. Такий підхід дозволяє організувати мозковий штурм, розвивати креативність та критичне мислення учнів.

Особливо цінним для початкової школи є робота учнів з Google Презентаціями для створення учнями власних портфоліо або історій. Це допомагає розвивати навички письма, редагування та самопрезентації. Вчитель може надавати коментарі безпосередньо в документі, що забезпечує своєчасний зворотний зв'язок та індивідуальний підхід до навчання.

Google Диск є ефективним інструментом для організації цифрового портфоліо учнів початкової школи. Цей сервіс дозволяє зберігати та систематизувати роботи учнів, відстежувати їхній прогрес та організовувати доступ до матеріалів для батьків та адміністрації школи.

Інноваційний підхід до використання Google Диску полягає в створенні «дерева розвитку» учня, коли вчитель організовує структуру папок відповідно до компетентностей, які формуються в процесі навчання. Це дозволяє не лише

зберігати роботи учнів, але й аналізувати їхній прогрес у формуванні конкретних навичок та вмінь.

Як зазначають О. Пометун та О. Савченко, цифрове портфоліо є ефективним інструментом формувального оцінювання, що дозволяє відстежувати індивідуальний прогрес кожного учня та вчасно коригувати освітній процес [7].

Google Сайти надають вчителю початкових класів можливість створювати власні освітні ресурси без необхідності володіння навичками програмування. Це може бути сайт класу, тематичний ресурс для вивчення конкретної теми або платформа для реалізації навчальних проєктів.

Інноваційний підхід до використання Google Сайтів полягає в залученні учнів до процесу створення контенту. Наприклад, вчитель може запропонувати учням створити «сторінку експерта» з конкретної теми, що сприяє розвитку навичок пошуку, аналізу та представлення інформації.

В. Биков та О. Спірін наголошують, що залучення учнів до створення цифрового контенту є важливою передумовою формування їхньої інформаційно-цифрової компетентності [3].

Сучасним цифровим засобом є інтерактивний робочий аркуш – віртуальна мультимедійна картка з певної теми, що містить різні об'єкти (текст, зображення, гіперпосилання, фігури, відео, текстові завдання) [8, 101]. Сервіси Google Таблиці та Google Малюнки мають багато можливостей для створення таких засобів. Інтерактивність при цьому забезпечується як маніпуляцією з об'єктами аркуша (перетягування, введення тексту, розфарбування, виділення тощо), так і відгуком на дії учня (поява тексту чи малюнку, його зміна та ін.). У сервісі Google Таблиці для створення інтерактивності використовують функції: умовне форматування (змінює колір діапазону в залежності від значень в ньому чи посилань на інший діапазон), функція IF (дозволяє перевіряти умову, та в залежності від її виконання сигналізувати про її істинність чи хибність, наприклад, текстом чи зображенням), функція IMAGE дозволяє вставляти в комірку зображення з інтернету за його посиланням. Google Малюнки переважно

спираються на маніпуляцію з графічними та текстовими об'єктами, для створення аркуша використовують інструменти середовища: Фігури, Текстове поле, Заливка, Обрізка, Зображення, Анімації Gif тощо. Інтерактивний робочий аркуш дозволяє учню самостійно осмислювати навчальний матеріал, розвивати вміння працювати з різними джерелами інформації, розвивати абстрактне й наочно-образне мислення, працювати у власному темпі, створювати колективні продукти, здійснювати самоконтроль та самокорекцію, отримувати обернений зв'язок [8].

Використання сервісів Google в початковій школі стане ефективним при врахуванні наступних аспектів:

1. Інтеграція цифрових інструментів у проєктне навчання, що сприятиме формуванню навичок комунікації, цифрової та медіаграмотності, лідерських якостей та інших ключових компетентностей визначених Державним стандартом початкової освіти [4].

2. Послідовне використання різних сервісів Google відповідно до етапів засвоєння матеріалу на одному або кількох уроках. Наприклад, учні починають з перегляду відео на YouTube, потім виконують інтерактивні вправи в Google Формах, а завершують створенням власного продукту в Google Документах, Презентаціях, Малюнках. Це сприяє ефективному засвоєнню навчального матеріалу і є основою реалізації моделі змішаного навчання - «Перевернутий клас», за якою пасивне сприймання теоретичного відеоматеріалу відбувається самостійно та відповідає індивідуальному темпу сприймання з необхідною кількістю відтворень. Інтерактивні вправи дають можливість діагностувати ступінь засвоєння нового матеріалу, а створення власного продукту, як активна діяльність – формуванню вмінь застосовувати знання на практиці, розвиток креативності учнів тощо.

3. Створення «цифрових станцій», коли клас поділяється на групи, кожна з яких працює з різними сервісами Google для вирішення конкретного навчального завдання. Цей підхід дозволяє диференціювати навчання та забезпечити активне залучення всіх учнів до освітнього процесу.

4. Гейміфікація навчання з використанням сервісів Google. Наприклад, в Google Таблицях можна розробити інтерактивний робочий аркуш з елементами ігор «Розвесели смайлика» (у смайлика з'являється успішка) або «Збери пазл» та ін. що сприятиме підвищенню мотивації учнів до навчання та розвитку їхньої пізнавальної активності [5; 8].

Підводячи підсумки нашого дослідження, можемо сформулювати такі висновки:

1. Використання сервісів Google в практиці вчителя початкових класів є важливою умовою цифровізації освітнього процесу та забезпечення його відповідності сучасним вимогам.

2. Інноваційні підходи до використання сервісів Google в початковій школі передбачають адаптацію інтерфейсів до вікових особливостей учнів, створення адаптивних навчальних матеріалів, організацію колаборативної роботи та використання елементів гейміфікації.

3. Найбільш ефективними сервісами Google для організації освітнього процесу в початковій школі є Google Classroom, Google Форми, Google Документи, Google Презентації, Google Таблиці, Google Диск та Google Сайти.

4. Дидактичні підходи до впровадження сервісів Google в освітній процес початкової школи включають інтеграцію цифрових інструментів у проєктне навчання, послідовне використання сервісів, створення «цифрових станцій» та гейміфікацію навчання.

5. Формування цифрової компетентності вчителів початкових класів є необхідною умовою успішного впровадження сервісів Google в освітній процес та вимагає систематичної роботи з підвищення кваліфікації педагогів.

Перспективними напрямками подальших досліджень є вивчення впливу сервісів Google на формування конкретних компетентностей учнів початкової школи, розробка методичних рекомендацій щодо використання сервісів Google в інклюзивному освітньому середовищі та дослідження особливостей інтеграції сервісів Google з іншими цифровими інструментами.

Список використаних джерел:

1. Kenny D. The Impact of Google Classroom on Students' Achievement in Primary School. *Educational Technology Research and Development*. 2020. Vol. 68, No. 4. P.1625-1642.
2. Richards J., Rogers M. Collaborative Learning with Digital Tools: A Case Study of Primary School Students. *Journal of Educational Technology*. 2021. Vol. 43, No. 2. P.145-160.
3. Биков В.Ю., Спірін О.М., Шишкіна М.П. Цифрова трансформація освіти і науки: теорія і практика. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2020. Т. 75, № 1. С.1-16.
4. Морзе Н.В., Кузьмінська О.Г. Педагогічні аспекти використання хмарних обчислень в освіті. *Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи*. 2020. Вип. 3. С.94-102.
5. Морзе Н.В., Кузьмінська О.Г., Петухова Л.Є. Хмарні технології в освіті: досвід та перспективи впровадження. *Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах*. 2019. № 1. С.28-39.
6. Петухова Л.Є. Інтеграція сервісів Google в освітній процес початкової школи. *Інформаційні технології в освіті*. 2019. № 38. С.7-17.
7. Скворцова С.О., Пометун О.І., Савченко О.Я. Формування цифрової компетентності вчителя Нової української школи. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2021. № 5 (109). С.142-154.
8. Стрілецька Н.М. Інтерактивні робочі аркуші в освітньому процесі початкової школи: технології створення та особливості використання. *Стратегії та практика організації освітнього процесу в умовах невизначеності: нові виклики та перспективи реалізації: матеріали Всеукраїнської онлайн-конференції з міжнародною участю*. Чернігів: НУЧК імені Т.Г. Шевченка, 2023. С.100-104.

ВИКОРИСТАННЯ МОБІЛЬНИХ ЗАСТОСУНКІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ОКРЕМИХ ПИТАНЬ КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

Гендега Юлія, здобувачка ступеня вищої освіти «бакалавр»,

Клітна Вікторія, здобувачка ступеня вищої освіти «бакалавр»

Науковий керівник: Мисліцька Н.А., докторка педагогічних наук, професорка

Комунальний заклад вищої освіти «Вінницький

гуманітарно-педагогічний коледж»

Використання мобільних застосунків у початковій школі є актуальним напрямом, що відповідає сучасним викликам та потребам освітньої системи. Актуальність теми зумовлена кількома ключовими факторами. Перш за все, сучасний світ характеризується стрімким проникненням цифрових технологій у всі сфери життя, і освіта не є винятком. Впровадження мобільних застосунків у початковій школі є відображенням загальної тенденції до цифровізації освітнього процесу. В умовах інформаційного суспільства цифрова компетентність є однією з ключових навичок, необхідних для успішної адаптації та самореалізації. Використання мобільних застосунків у початковій школі сприяє формуванню в учнів базових навичок роботи з цифровими пристроями та програмами. Традиційні методи навчання поступово поступаються місцем інтерактивним підходам. Мобільні застосунки пропонують широкі можливості для створення цікавого та мотивуючого навчального середовища, що сприяє активній участі учнів у навчальному процесі. Молодші школярі, як правило, позитивно реагують на використання мобільних пристроїв у навчанні. Ігрові елементи, інтерактивність та візуальна привабливість мобільних застосунків сприяють підвищенню їхньої мотивації та зацікавленості у навчанні [2]. Мобільні застосунки відкривають нові можливості для навчання за межами класної кімнати. Вони можуть використовуватися для організації домашньої роботи, проектної діяльності, а також для навчання дітей з особливими освітніми потребами.

У сучасній початковій освіті велика увага приділяється формуванню в учнів цілісного уявлення про навколишній світ. Курс «Я досліджую світ»

відіграє ключову роль у цьому процесі, інтегруючи знання з різних галузей, включаючи природознавство, суспільствознавство та інші. З метою підвищення ефективності навчання та посилення зацікавленості учнів, нами пропонується активне використання мобільних застосунків під час вивчення астрономічного та фізичного складника цього курсу [5].

Такий підхід має кілька важливих переваг. Астрономічні явища та фізичні процеси часто є абстрактними та важкими для уявлення. Мобільні застосунки здатні забезпечити яскраві візуалізації, 3D-моделі та інтерактивні симуляції, що значно полегшує розуміння матеріалу учнями початкової школи. Мобільні застосунки можуть перетворити навчання на захоплюючий процес дослідження. Учні можуть проводити віртуальні експерименти, спостерігати за рухом планет, моделювати фізичні явища, що сприяє розвитку їхньої допитливості та дослідницьких навичок. Застосунки часто пропонують завдання різного рівня складності, що дозволяє вчителю враховувати індивідуальні особливості кожного учня та забезпечувати диференційований підхід. Інтерактивні та ігрові елементи, які часто присутні в мобільних застосунках, роблять навчання більш цікавим та захоплюючим для дітей, що позитивно впливає на їхню мотивацію та залученість у навчальний процес.

Нами проведено дослідження та описано прийоми використання мобільних додатків для організації астрономічних спостережень учнів як один із напрямів впровадження імерсивних технологій в освіті. У цифровому просторі є мобільні додатки серії Star Walk: Star Walk Kids та Solar Walk 2 [5]. Перший розроблений для малечі, починаючи з дошкільного віку, перетворюючи мобільний пристрій на інтерактивний планетарій: він показує розташування зірок, сузір'їв та планет на небосхилі в реальному часі, а також пропонує цікаві факти та історії про космос. Solar Walk 2 більш розширена версія і пропонує ще більше деталей та інформації про Сонячну систему. З його використанням можна здійснювати віртуальні подорожі між планетами, досліджувати їхню поверхню та внутрішню будову. Для вивчення окремих космічних об'єктів є додатки на кшталт Moon Globe, котрий пропонує детальну карту Місяця з позначенням кратерів, морів та

гір для дослідження поверхні Місяця. Офіційний додаток NASA пропонує доступ до новин, фотографій, відео та інформації про місії NASA. З його допомогою можна дізнаватися про останні космічні відкриття, спостерігати за запусками ракет та дізнаватися про життя астронавтів.

Цифрова індустрія також пропонує спостерігати за небом з використанням мобільних додатків Sky Map та Stellarium Mobile Free. Програма Sky Map використовує камеру та датчики мобільного пристрою, щоб показати розташування зірок, сузір'їв та планет на небосхилі в реальному часі. Достатньо направити свій пристрій на небо і додаток підпише всі об'єкти. Stellarium Mobile Free є мобільною версією популярної програми-планетарію Stellarium і пропонує реалістичне зображення нічного неба з можливістю змінювати час та місце спостереження. Нами також досліджено дидактичний потенціал мобільного додатка Solar System Scope для вивчення елементів астрономії в початковій школі, в якому подана інтерактивна 3D-модель Сонячної системи, котра дозволяє досліджувати космос у захопливій та наочній формі та розроблено інструктивні матеріали для проведення астрономічних досліджень та спостережень відповідно до контенту програми для 4-го класу з розділу «Всесвіт і Сонячна система».

З огляду на проведені апробації та дослідження мобільних застосунків можемо зробити висновок, що використання мобільних застосунків є інноваційним та ефективним підходом до викладання астрономічного та фізичного складника курсу «Я досліджую світ», що сприяє глибшому розумінню матеріалу, розвитку ключових компетентностей учнів та підвищенню якості освіти в цілому.

Список використаних джерел:

1. Григорович О.П., Жовнич О.В., Коваль Т.В. Використання технологій проблемного навчання на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ». *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : зб. наук. пр. Випуск 63. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2022. С. 87-95.

2. Заболотний В.Ф., Мисліцька Н.А. Формування уявлень у молодших школярів про природничо-наукову картину світу: інноваційні технології: монографія. Вінниця, 2020. Нілан-ЛТД. 161 с.

3. Імбер В., Комарівська Н. Формування комунікативної компетентності учнів початкових класів в умовах змішаного навчання. *Інновації в дошкільній і початковій освіті*. Вінниця, 2024. №1. С.17-24.

4. Казьмірчук Н.С., Стахова І.А. Педагогіка емпатерменту у процесі формування екологічної культури молодших школярів. *«Наука і техніка сьогодні»* (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»)), 2024. № 13(41) 2024. С.486-499.

5. Мисліцька Н.А., Слободянюк І.Ю., Заболотний В.Ф. Мобільні застосунки в системі засобів розвитку дослідницьких компетентностей учнів. *Проблеми сучасних науково-освітніх трансформацій у підготовці фахівців природничо-математичного профілю: збірник наукових праць* Кам.-Под. національного університету імені Івана Огієнка. Серія педагогічна. Вип. 30. 2024. С.120-125.

6. Мисліцька Н.А., Заболотний В.Ф. Формування комунікативної компетентності здобувачів освіти під час навчання. *Молодий вчений*. № 1.1 (125.1) січень. 2024 р. С.56-60.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЗАСОБАМИ ІМЕРСИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Гусар Аліна, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: Кушнір А.О. кандидатка педагогічних наук

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

Сучасний розвиток освіти в Україні характеризується глобалізацією та цифровізацією освіти, що дає вчителям початкових класів багато перспектив для

підвищення якості навчального процесу. Особливе значення для процесів глобалізації відіграють імерсивні технології, які здатні змінити підхід до отримання та застосування знань у початковій школі, з урахуванням ексклюзивності та дотриманням персонального підходу. Імерсивні технології – це нове бачення в освіті, що впливає на особливості сприйняття та мислення здобувачів освіти до отримання інформації.

У сучасних психолого-педагогічних дослідженнях важливість використання імерсивних технологій в освіті є предметом вивчення багатьох науковців, а саме: О. Пінчук [4], І. Голіяд, М. Тропіна, О. Малецька, І. Димова [2]. Аналіз наукової літератури свідчить, що малодослідженим залишається використання імерсивних технологій в освітньому середовищі початкової школи та потребує подальших науково-педагогічних розвідок.

С. Доценко та В. Чжен визначають, що імерсивна технологія – це інтеграція віртуального вмісту з фізичним середовищем, що дозволяє користувачеві природно взаємодіяти зі змішаною реальністю [1, с.118]. Ураховуючи результати здійсненого аналізу дослідження з даної теми, імерсивні технології ефективно впливають на покращення в учнів просторового розуміння та запам'ятовування всього, що відбувається навколо. Це дає можливість забезпечити візуальне навчання, що сприяє загальному розумінню учнів більш складних явищ та предметів. Слід зазначити, що використання віртуальної реальності в освітньому процесі характеризується наступними особливостями: за допомогою комп'ютерної техніки генерується складний, багатокomпонентний образ, який містить елементи тривимірного зображення відповідно до звукового супроводу; завдяки спеціальним технічним засобам користувач цілісно сприймає образ; за допомогою закріплених на користувачеві датчиків збирають та передають інформацію про його дії, які враховують під час зміни віртуального образу, що підтримує ефект присутності та інтерактивної взаємодії [1, с.119].

Значимо, що імерсивний підхід в освіті – комплекс прийомів та засобів, який забезпечує інтерактивний характер навчання та передбачає організацію та

активну взаємодію всіх учасників освітнього процесу в умовах віртуального (імерсивного) освітнього середовища.

Аналіз досвіду роботи приватного навчального закладу «Амадея» дає нам можливість визначити, що імерсивне навчальне середовище – процес впливу на здобувача освіти різноманітних прийомами та засобами імерсивного середовища. Педагоги приватного навчального закладу «Амадея» за допомогою VR-окулярів Oculus змогли візуалізувати уроки для кращого сприйняття учнями навчального матеріалу та зробили інтерактивне навчання для дітей. Технологія VR допомагає вчителям приватного навчального закладу створювати інтерактивні уроки для здобувачів освіти, що мотивує їх до навчання.

Інноваційні імерсивні VR-тури на уроках «Я досліджую світ», які проводять учителі початкових класів приватного навчального закладу «Амадея», дозволяють учням брати участь у віртуальних екскурсіях, ознайомлюватися з національними звичаї, традиціями та відвідувати віртуально в різні куточки України. Технології віртуальної (VR) та доповненої реальності (AR) дають можливість здобувачам освіти побачити культурне розмаїття українського народу, що сприяє вихованню толерантності та зміцненню національної єдності. Технології дозволяють не лише спостерігати, але й брати активну участь у культурних заходах, що дозволяє учням отримати унікальний досвід взаємодії з культурною спадщиною свого народу.

Отже, імерсивні технології забезпечують здобувачів освіти ефективними теоретичними та практичними знаннями, що робить освітній процес ефективним, інтегративним та емоційно насиченим. Використання прийомів та засобів імерсивного середовища сприяє загалом сприяє всебічному розвитку учнів та формуванню у них національної свідомості, емоційної емпатії, навички роботи у команді, відповідальності за суспільні рішення, а також толерантне ставлення до культурного розмаїття.

Список використаних джерел:

1. Доценко С. О., Чжен Ван. Імерсивні технології : симбіоз цифрових технологій та мистецтва. *Новий колегіум*. 2023. № 1-2 (110). С. 118-124.

2. Димова І. Імерсивний підхід в системі університетської освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук* : міжвуз. зб. наук. праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич : Вид. дім «Гельветика», 2022. Вип. 48. Т. 1. С. 289-293. URL : <https://doi.org/10.24919/2308-4863/48-1-45>
3. Імерсивні технології в освіті : збірник матеріалів І Наук.-практ. конф. з міжнар. участю. Київ : ІТЗН НАПН України, 2021. 169 с.
4. Пінчук О. Імерсивні технології в навчанні: проблема чи перспектива? /Ін-т інформ. технологій і засобів навчання НАПН України. URL: <https://googl.su/G9wRx>
5. Kushnir, A., Zabolotska, I., Mironets, L., Lisova, A., Cherednichenko, N., & Bida, O. Information and communication technologies in professional training of future specialists. *Revista Conrado*. 2024. 20(100), 377–387. URL: <https://conrado.ucf.edu.cu/index.php/conrado/article/view/3972>

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРОЄКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У РОБОТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НУШ

Дзерин Мар'яна, здобувачка I (бакалаврського) рівня вищої освіти

Науковий керівник: Кушнір А. О., кандидатка педагогічних наук

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

У контексті реформування сучасної освіти в Україні особливого значення набуває впровадження компетентнісного підходу до навчання, що є основою Нової української школи (НУШ). Одним із ефективних інструментів реалізації цього підходу є використання проєктних технологій в освітньому процесі, зокрема в початковій школі. Проєктна діяльність відкриває широкі можливості для розвитку ключових компетентностей молодших школярів, формування критичного мислення, творчості, самостійності та здатності працювати в команді.

Метод проєктів як педагогічну технологію, що поєднує дослідницькі, проблемні й творчо орієнтовані методи, досліджували такі науковці, як О. Пометун, Л. Пирожено, О. Рибіна, С. Сисоєва та інші. Особливості впровадження цього методу в освітній процес сучасної школи розглядали Л. Ващенко, Ю. Громик, Л. Даниленко, Т. Новікова, Б. Пальчевський та ін., а в контексті початкової школи – В. Білик, Л. Бодько, Н. Котелянець, О. Онопрієнко, З. Рябова, Є. Шипілова та інші.

Попри значну кількість наукових досліджень у сфері психолого-педагогічної науки, питання ефективного впровадження методу проєктів у початковій школі залишається недостатньо вивченим. Наявний педагогічний досвід у цій галузі потребує подальшого аналізу й узагальнення для розв’язання актуальних завдань, які постають у межах реалізації концепції Нової української школи.

Проєктна технологія – це форма організації освітнього процесу, яка передбачає виконання учнями певного завдання (проєкту), що вимагає самостійного дослідження, аналізу інформації, прийняття рішень та презентації результатів. Ця діяльність інтегрує знання з різних галузей, а також формує навички 21-го століття: співпрацю, відповідальність, лідерство та цифрову грамотність. У початковій школі вона особливо цінна, оскільки дозволяє враховувати вікові особливості дітей, їхню допитливість, потребу в активній діяльності та інтерес до дослідження навколишнього світу [1, 27].

Однією з ключових особливостей використання проєктних технологій у початкових класах є інтегративний підхід. Темі проєктів зазвичай охоплюють кілька навчальних предметів: «Я досліджую світ», «Математика», «Українська мова», «Образотворче мистецтво» тощо. Це дозволяє учням бачити зв’язки між різними сферами знань, формувати цілісне уявлення про явища та процеси, що їх оточують. Наприклад, під час реалізації проєкту «Світ професій» учні можуть дізнатися про різні професії, зібрати інформацію шляхом інтерв’ювання дорослих, описати її у вигляді короткого тексту, створити мініплакат або презентацію, а також підготувати виступ перед класом.

Ще однією важливою особливістю проєктної діяльності у початковій школі є її дидактичне забезпечення. Вчителю необхідно ретельно планувати кожен етап роботи над проєктом: визначати мету, очікувані результати, засоби і методи дослідження, критерії оцінювання, форми презентації. На першому етапі, як правило, відбувається актуалізація знань, мотивація до діяльності та формулювання проблемного питання. Далі учні (індивідуально або в групах) досліджують тему, збирають інформацію, аналізують її, роблять висновки. Завершальним етапом є представлення проєкту та його оцінювання [4, 39].

Важливу роль у проєктній діяльності відіграє співпраця між учнями. У початковій школі, де діти лише вчаться взаємодіяти одне з одним, учитель має створити умови для ефективної командної роботи: сформувати групи, розподілити обов'язки, забезпечити взаємопідтримку. Проєктна робота сприяє соціалізації учнів, формує навички спілкування, вміння домовлятися, ділити відповідальність, слухати й поважати думку інших. Такі навички є життєво необхідними для гармонійного розвитку особистості.

Використання проєктної технології також сприяє розвитку самостійності та ініціативності в учнів. Діти не просто виконують завдання, а самі шукають шляхи до його розв'язання, учаться ставити запитання, формулювати гіпотези, обґрунтовувати власну точку зору. У такому підході учень виступає не як пасивний об'єкт навчання, а як активний суб'єкт пізнання, дослідник і творець. Це відповідає основним принципам НУШ, яка ставить за мету формування всебічно розвиненої особистості, здатної до самонавчання та самореалізації.

Крім того, проєктна технологія дозволяє забезпечити індивідуалізацію навчання. Учитель має змогу враховувати особливості кожного учня: його інтереси, рівень підготовки, пізнавальні потреби. Завдяки цьому діти отримують позитивний досвід навчання, що зміцнює їхню мотивацію та віру у власні сили. Наприклад, у проєкті «Моя улюблена тварина» одна дитина може зробити малюнок і розповідь, інша – створити презентацію на планшеті, ще інша – підготувати мінідослідження. Головне – щоб завдання було посильним, але водночас стимулювало розвиток [2,78].

Окрему увагу варто приділити питанню оцінювання результатів проєктної діяльності. Традиційне оцінювання не завжди є ефективним у цьому випадку, адже проєкт – це не лише продукт, але й процес. У НУШ велике значення має формувальне оцінювання: оцінюється не лише кінцевий результат, але й зусилля учня, його участь у роботі команди, вміння рефлексувати, пропонувати ідеї, долати труднощі. Часто використовуються такі методи, як самооцінка, взаємооцінка, «портфоліо», спостереження. Учитель допомагає учням усвідомити, чого вони навчилися, що вдалося, а що ще потребує вдосконалення.

Проектна діяльність у початкових класах також активно поєднується з цифровими технологіями. Сучасні діти є цифровими уродженцями, і важливо використовувати цей потенціал для навчання. Учні можуть створювати слайд-презентації, користуватися онлайн-ресурсами, знімати відео, шукати інформацію в Інтернеті під керівництвом учителя. Таким чином, проєктна діяльність стає ще цікавішою і ближчою до реального життя. Наприклад, у проєкті «Подорож Україною» діти можуть «відвідати» різні регіони за допомогою Google Maps, зібрати інформацію про визначні місця, традиції, символіку [5, 54].

Не менш важливою є участь батьків у проєктній діяльності. У НУШ батьки є партнерами в освітньому процесі, і залучення їх до спільної роботи над проєктами сприяє зміцненню зв'язку між школою і родиною, виховує в дітей почуття відповідальності, розширює можливості для дослідження. Наприклад, у межах проєкту «Моя родовідна книга» дитина може разом із батьками зібрати фотографії, записати спогади родичів, створити сімейне дерево. Така діяльність є не лише навчальною, а й виховною, адже сприяє формуванню національної ідентичності, поваги до сімейних цінностей [1, 17].

Отже, слід наголосити, що проєктна технологія в початковій школі – це не просто метод навчання, а філософія, яка відповідає ідеології Нової української школи. Вона спрямована на всебічний розвиток особистості, формування навичок, потрібних у XXI столітті, виховання активного, відповідального

громадянина. Для успішного впровадження проєктної діяльності вчителю необхідно постійно вдосконалювати свої професійні вміння, шукати нові ідеї, бути відкритим до змін. Лише за такої умови проєктна технологія стане дійсно дієвим засобом модернізації початкової освіти в Україні.

Список використаних джерел:

1. Бібік Н. М. Нова українська школа: особливості організації освітнього процесу в початковій школі. Київ: Літера ЛТД, 2020. 192 с.
2. Данилюк І. В. Інноваційні технології навчання в початковій школі: методичні аспекти. Харків: Основа, 2021. 128 с.
3. Савченко О. Я. Проєктна діяльність учнів початкової школи в контексті Концепції НУШ. *Початкова школа*. 2019. № 3. С. 5–9.
4. Купчак С. Б. Формування готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування проєктної технології у професійній діяльності. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Рівне: РДГУ. 2023. 247 с.
5. Шиян Р. Б. Компетентнісний підхід у початковій освіті: методика реалізації в умовах НУШ. Львів: Світ, 2018. 144 с.

ІНТЕГРОВАНИЙ ЗМІСТ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНОЇ ГАЛУЗІ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Дмитришена Тетяна, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: Лазаренко Н.І., докторка педагогічних наук, професорка

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

У сучасній початковій освіті значна увага приділяється розвитку стійкого пізнавального інтересу молодших школярів до навчання. Одним із ефективних шляхів досягнення цієї мети є інтеграція змісту мовно-літературної освітньої галузі, яка дає змогу гармонійно поєднувати мовну, літературну й комунікативну складові у освітньому процесі. Інтегрований підхід дозволяє представити

навчальний матеріал у цілісній, доступній і привабливій для дітей формі. Інтеграція сприяє створенню умов для активного залучення учнів до мовленнєвої діяльності, розвитку читацької компетентності, формування естетичного смаку й емоційного інтелекту. Крім того, вона дозволяє органічно включати міжпредметні зв'язки, що підсилює мотивацію до навчання та формує цілісну картину світу.

Питаннями організації інтеграційних освітніх процесів у початковій школі займалися І. Бех, Є. Іванченко, Г. Лисенко, О. Локшина, С. Якименко. Особливості організації інтегрованого процесу на уроках мовно-літературної освітньої галузі вивчали І. Большакова, С. Дубовик, Н. Комарівська, Н. Лазаренко, К. Пономарьова, О. Савченко та інші. У концепції Нової української школи та Державному стандарті початкової світи зацентровано увагу на особливостях інтегрування освітніх дисциплін з метою компетентнісного зростання молодших школярів. Активно процес формування пізнавального інтересу учнів досліджували І. Бех, С. Гончаренко, Г. Кіт, О. Савченко, О. Пометун та інші.

У працях Г. Кіт поняття «пізнавальний інтерес» трактується як «внутрішнє прагнення дитини дізнатися щось нове, розширити свої знання про навколишній світ, отримати відповіді на запитання, що її цікавлять. У молодшому шкільному віці пізнавальний інтерес проявляється через активну допитливість, захоплення навчальними завданнями, бажання ставити запитання, участь у пізнавальній діяльності не лише заради оцінки, а із внутрішньої потреби знати більше» [3, 112]. Характерними ознаками пізнавального інтересу учнів початкової школи є: допитливість (прагнення дізнаватися нове), активність (участь у діалогах, обговореннях, дослідженнях); емоційна залученість (щирі емоції під час пізнання нового); самостійність (ініціатива у навчальній діяльності); стійкість (зацікавленість, яка не згасає після першої труднощі) [2, 265].

У напрацюваннях І. Большакової йдеться про те, що інтегроване навчання сприяє розвитку пізнавального інтересу, так як: молодші школярі отримують

чіткіше розуміння кожного предмета, адже вивчають їх у різних контекстах; учні глибше пізнають кожну тему, адже досліджують її через призму різних наук; діти набувають комплексних практичних навичок роботи з тією чи іншою темою, що вивчали; активно в учнів розвивається системне мислення [1, 27].

Поняття «інтеграція» трактується як «процес взаємодії, об'єднання, взаємовпливу, взаємопроникнення, узаємозближення, відновлення єдності двох або більше систем, результатом якого є утворення нової цілісної системи, яка набуває нових властивостей та нових взаємозв'язків між оновленими елементами системи» [1, 269].

Завдяки інтеграції створюються умови для цілісного сприйняття інформації, що значно підвищує інтерес молодших школярів до навчання. Учні починають розуміти, як пов'язані між собою слово, текст, мовлення і культура. Вони не просто читають казки чи оповідання, а аналізують поведінку персонажів, висловлюють власні думки, формулюють запитання, створюють зв'язні висловлення – як усні, так і письмові. Інтегровані завдання активізують мислення, спонукають до пошуку відповідей, сприяють розвитку креативності. Крім того, залучення елементів міжпредметної інтеграції – наприклад, поєднання літературного тексту з образотворчим чи музичним мистецтвом, природознавчими спостереженнями – дозволяє розширити світогляд дитини й зробити уроки емоційно насиченими [6, 7].

Пропонуємо завдання «Мандрівка до зеленого лісу» інтегрованого характеру з підручника І. Большакової та М. Пристінської «Українська мова та літературне читання» для учнів 2 класу. Суть завдання полягає у тому, щоб прочитайте вголос невеликий опис про ліс, виписуючи прикметники, що описують природу: «зелене листя», «спів пташок», «м'яка трава» тощо. Потім потрібно. Школярам необхідно уявити, що вони опинилися в лісі ранньою весною та скласти текст опис, використовуючи виписані слова. Також учням пропонується намалювати лісову сцену і підібрати порівняння для опису лісу. Таке завдання формує лексичну грамотність (діти працюють з прикметниками й

усвідомлюють їхню роль); розвиває мовлення (школярі формують речення, учаться логічно висловлюватися).

У своїй практиці ми пропонуємо учням після читання народної казки створити лялькову виставу, виготовивши персонажів на уроці трудового навчання (інтеграція з технологічною галуззю). Після вивчення вірша про природу діти складають короткий опис погоди, використовуючи знання з природничої освітньої галузі. Під час читання оповідання про тварин молодші школярі малюють ілюстрації до твору, поєднуючи це із заняттями з образотворчого мистецтва. Також учні створюють математичні вірші, у яких зустрічаються числа або прості задачі, що сприяє інтеграції з математичною освітньою галуззю. Також ми організовуємо спільні мовно-музичні завдання: розучуємо пісні за літературним твором або складаємо вірші, сенкани до знайомої мелодії. Такі завдання розвивають мовлення, мислення, уяву і соціальні навички.

Таким чином, інтегрований зміст мовно-літературної галузі стає не лише ефективним інструментом навчання, а й важливим чинником розвитку пізнавальної активності, творчості та особистісної зацікавленості молодших школярів. Ми можемо стверджувати, що інтегрований підхід до навчання – це цілісний комплекс методів, прийомів, форм роботи, що забезпечують вивчення навчальних тем згідно програми всебічно та різносторонньо.

Список використаних джерел:

1. Большакова І. О. Українська мова та читання : підруч. для 3 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.) : Ч. 1. Харків : Вид-во «Ранок», 2020. 112 с.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 367 с.
3. Кіт Г.Г. Формування дослідницьких умінь як складової сенсорно-пізнавальної компетентності дітей дошкільного віку. *Стандарти дошкільної освіти: дискурс науки і практики : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 11 квітня 2014 року, м. Київ / редкол.: В.О.Огнев'юк,*

Л.Л.Хоружа, В.І.Юрченко,, Г.В.Беленька. Київ : Київ. ун-т ім.. Б.Грінченка, 2014. С. 112-120.

4. Комарівська Н., Колеснік К., Франчук Н., Стахова І. Літературознавчі основи вивчення творів різних жанрів дітьми старшого дошкільного й молодшого шкільного віку. *Наукові записки: [збірник наукових статей] / М-во освіти і науки України, Укр. держ. Ун-т імені Михайла Драгоманова; упор. Л.Л.Макаренко. Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2025. Випуск CLIX (159). С. 74-82. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/47732>*

5. Комарівська Н. Формування культури мовленнєвої поведінки молодших школярів на уроках рідної мови. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія: Зб. наук. праць. Вип. 43. Вінниця: ТОВ Нілан ЛТД, 2015. С. 43-47*

6. Франчук Н., Комарівська Н., Колеснік К., Стахова І. Формування мовленнєвого етикету в дітей на уроках української мови та читання в умовах очного та дистанційного навчання. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія, 2025. Випуск 81. С. 7-13. URL: <https://surl.li/ypbetl>*

РОЛЬ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Карчмарчук Владислава, здобувачка ступеня вищої освіти «бакалавр»
Науковий керівник: Олійник Н. А., кандидатка педагогічних наук, доцентка
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

Сучасна освіта перебуває на етапі активної трансформації, зумовленої впровадженням інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема мультимедійних засобів навчання. В умовах глобалізації, цифровізації та зростання суспільних очікувань щодо якості виховання молодого покоління особливої актуальності набуває формування громадянської компетентності — ключового компонента особистісного розвитку учнів, що визначає їхню

здатність діяти відповідально, брати участь у житті громади, розуміти принципи демократії та поважати права людини.

Початкова освіта відіграє важливу роль у становленні базових цінностей, формуванні соціальних навичок і громадянської самосвідомості. У цьому контексті мультимедійні технології виступають не лише як інструмент підвищення ефективності освітнього процесу, але й як засіб активізації пізнавальної діяльності, візуалізації навчального матеріалу та інтеграції морально-етичних орієнтирів у навчальний простір.

Серед ефективних засобів формування громадянської компетентності учнів початкової школи особливу роль відіграють мультимедійні технології. Їхнє впровадження в освітній процес є надзвичайно актуальним у контексті сучасних освітніх тенденцій, оскільки поєднання візуального, аудіального та кінестетичного каналів сприймання забезпечує глибше й емоційно насичене засвоєння навчального матеріалу. Мультимедійні ресурси активізують пізнавальну діяльність, сприяють розвитку емпатії, критичного мислення та здатності до рефлексії. Завдяки інтерактивності, наочності й емоційному залученню учнів, мультимедіа ефективно підтримують опанування ключових демократичних цінностей – таких як права людини, повага до інших, соціальна відповідальність і громадянська активність [4, 100].

Мультимедійні технології в сучасній початковій освіті мають потенціал не лише як інструмент підтримки навчального процесу, а й як ефективний засіб соціально-педагогічної підтримки молодших школярів. Як зазначає В. Коваленко, результативність їх використання досягається за умови системної та цілеспрямованої педагогічної діяльності, яка враховує соціокультурні особливості середовища, забезпечує тісну взаємодію між школою та родиною, а також сприяє залученню учнів до соціально значущої діяльності [1, с. 137].

Однією з ключових умов ефективного застосування мультимедійних засобів є створення безпечного, комфортного та стимулюючого освітнього середовища. У такому середовищі кожна дитина має можливість вільно

висловлювати власні думки, взаємодіяти з однолітками та активно формувати особисту громадянську позицію.

На думку Т. Філімонової, до основних переваг використання мультимедійних технологій у початковій школі належать: створення сприятливого емоційного клімату; підвищення наочності та доступності навчального матеріалу; стимулювання творчого мислення; формування цілісного уявлення про навчальні об'єкти; поглиблення знань; інтеграція різноманітних методів і форм навчання; посилення мотивації до пізнавальної діяльності; прискорення сприймання та засвоєння інформації.

Водночас, ефективне впровадження мультимедійних технологій потребує врахування низки потенційних обмежень. Зокрема, можливе розсіювання уваги учнів через надмірну візуальну або звукову стимуляцію; трудомісткість підготовки та реалізації мультимедійного супроводу; відсутність уніфікованих методичних підходів; імовірний негативний вплив на зір учнів; а також технічні труднощі, що виникають у процесі експлуатації відповідного обладнання [5].

Попри зазначені виклики, у практиці сучасної початкової освіти спостерігається посилення інтересу до мультимедійних технологій, що зумовлено їхнім позитивним впливом на якість освітнього процесу. Серед найбільш поширених засобів варто відзначити діалогові мультимедіа, гіпермедійні середовища, інтерактивні навчальні методики, а також спеціалізоване програмне забезпечення, зокрема *Linkway Live* та *Story Board Live*.

Інтеграція мультимедійних додатків, освітньо-розважальних платформ і сучасного технічного обладнання, зокрема інтерактивних панелей (*Smart Board*), істотно урізноманітнює навчальну діяльність молодших школярів, сприяє розвитку ключових компетентностей та адаптації освітнього контенту до індивідуальних потреб учнів [2, с. 41].

Таким чином, мультимедійні технології, за умови їх цілеспрямованого, педагогічно обґрунтованого застосування, виступають ефективним засобом формування громадянської компетентності в учнів початкової школи. Вони сприяють не лише глибшому засвоєнню навчального матеріалу, але й розвитку

соціальної активності, критичного мислення, комунікативних навичок і відповідального ставлення до громади. Подальші наукові дослідження мають бути спрямовані на розробку методичних рекомендацій і дидактичних моделей, що забезпечать ефективне використання мультимедіа в контексті громадянської освіти.

Список використаних джерел:

1. Коноваленко В. О. Використання мультимедійних технологій в організації співробітництва вчителя та учнів у початковій школі. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2013. Вип. 13 (3). С. 270-274.
2. Лютенко М. Г. Практичне використання мультимедійних технологій у початковій школі. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. Педагогічні науки*, 2018. Вип. 4. С. 41-46.
3. Олійник Н. А. Латуша Н. В. Виховання національно-патріотичних цінностей у молодших школярів – пріоритетне завдання освітнього процесу. *Інновації в дошкільній і початковій освіті*, 2024. Вип 2. С. 16-27.
4. Олійник Н. А., Франчук Н. Л. Педагогічні умови формування громадянської компетентності учнів. *Педагогічна інноватика: сучасність та перспективність*, 2025. №7. С. 100-104.
5. Філімонова Т. В. Використання мультимедійних засобів у навчальному процесі для молодших школярів. *Педагогічна Академія: наукові записки*, 2024. Вип. 3. URL: <https://doi.org/10.57125/pedacademy>

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

Коломійцева Ольга, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: Хіля А.В., кандидатка педагогічних наук

*Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського*

У центрі уваги сучасної початкової освіти перебуває не лише засвоєння учнями обсягу базових знань, а й усвідомлений розвиток їхнього творчого потенціалу як ключової передумови майбутньої самореалізації в умовах стрімко змінного суспільства. Відтак особливої педагогічної уваги потребує вчасне розпізнавання й підтримка індивідуальних креативних проявів, що зароджуються ще в дошкільному віці та набувають особливої динаміки в молодшому шкільному періоді. Саме в цей час виникає сприятливе підґрунтя для цілеспрямованого розвитку креативних якостей, що потребує створення відповідних методичних умов та інноваційного освітнього середовища.

Творчий потенціал особистості, за Н. Латиш, тлумачиться як сфера можливих творчих проявів, що охоплює широкий спектр інтелектуальних, емоційних та вольових компонентів. До його структури дослідниця відносить задатки, загальний інтелект, пізнавальні інтереси, допитливість, емоційну насиченість діяльності, інтуїцію, креативність, наполегливість, а також особистісні стратегії і тактики розв'язання проблемних ситуацій [4, 35]. Центральною детермінантою в цьому контексті виступає здатність до творчості – уміння мислити нестандартно, адаптивно реагувати на невизначені ситуації та постійно вдосконалювати власний досвід.

Таким чином, творчий потенціал дитини доцільно розглядати не лише як латентний ресурс, а як динамічну систему внутрішніх можливостей, що активізується за умови наявності належного педагогічного впливу та сприятливого освітнього середовища.

У сучасному науково-педагогічному дискурсі утвердилася думка, що здатність до творчості є універсальною властивістю, притаманною кожній людині від народження. Особливо виразно вона проявляється в дитячому віці, коли мислення ще не сформоване під впливом стереотипів. Проте в умовах освітньої практики, зорієнтованої переважно на відтворення знань, цей потенціал нерідко приглушується. Водночас одним із провідних чинників, що

забезпечують збереження й розвиток творчого ресурсу дитини, є сміливість – уміння приймати рішення в умовах невизначеності, довіряти власному баченню, ризикувати та завершувати розпочате, не відмовляючись від ідеї під тиском зовнішніх чинників.

За таких обставин ключовим завданням учителя початкової школи є не лише формування навчальних умінь і знань, а й конструювання психологічно безпечного, підтримувального освітнього простору, в якому дитина матиме можливість вільно висловлювати ідеї, пробувати, шукати та помилятися – тобто навчатися через досвід і відкриття.

Творчий потенціал молодшого школяра, як засвідчують результати сучасних досліджень, розглядається як багатовимірне утворення, що поєднує інтелектуальні, емоційні та мотиваційні складники. Так, В. Іванова виокремлює у його структурі когнітивний компонент (знання, уміння, навички, необхідні для виконання творчих завдань), мотиваційний (інтереси, потреби, спрямованість на самовираження), а також емоційний (позитивне ставлення до діяльності, включеність у процес, здатність до емоційного відгуку) [3, 123–124]. Саме така комплексність дозволяє розглядати творчий потенціал не як локальну рису, а як цілісну внутрішню систему, що може бути активізована за умови цілеспрямованого педагогічного впливу.

Розкриття цієї системи передбачає не лише методичну гнучкість, а й оновлення освітнього змісту, що формує середовище для практичного застосування творчого досвіду. У цьому контексті інтегрований курс «Я досліджую світ» (далі – ЯДС) постає як ефективна освітня платформа, здатна інтегрувати знання з різних галузей через діяльнісний, дослідницький, мистецький і соціальний контексти, тим самим забезпечуючи умови для реалізації креативного потенціалу кожного молодшого школяра.

Загальновизнаним є положення про те, що сучасний молодший школяр потребує застосування інноваційних методів навчання, з огляду на вікові психологічні й фізіологічні особливості розвитку. Це стосується й розвитку творчого потенціалу, який потребує системного методичного супроводу.

Інноваційні методи трактуються як цілісна система прийомів, засобів і способів організації освітнього процесу, що спрямовані на активізацію інтелектуальної, емоційної та комунікативної сфери учнів. У межах курсу ЯДС найбільш ефективними виявляються ігрові, інтерактивні, проєктні та інформаційно-комунікаційні технології [2, 197].

Ігрові методи, такі як «Крісло автора» чи «Намалюй навпаки», сприяють розвитку мовленнєвої самостійності, емоційного самовираження та здатності до асоціативного мислення. Залучення учнів до інсценізацій на основі життєвих ситуацій забезпечує формування гнучкості у рольовому спілкуванні та стимулює мотивацію до навчання. Інтерактивні підходи на зразок «Асоціативного куща», «Мікрофона» чи «Мозкового штурму» формують продуктивне освітнє середовище, в якому дитина не лише засвоює знання, а й опановує навички аргументації, критичного мислення та взаємодії – ключові складники творчого потенціалу.

Особливу роль відіграють методи проєктного типу, зокрема створення лепбуків або міні-проєктів. Вони передбачають самостійний добір інформації, її структурування, візуалізацію й презентацію, що розвиває когнітивну гнучкість та навички самопрезентації. Діти вчаться презентувати продукт своєї діяльності, відповідати за результат, працювати в команді, що, в свою чергу формує підґрунтя для самостійності й ініціативності.

Мультимедійні технології, такі як анімовані презентації чи освітні відеофільми, забезпечують емоційно-змістовне занурення в тему, сприяючи формуванню цілісного впливу на когнітивний, мотиваційний та емоційний компоненти творчого потенціалу.

У контексті розвитку творчого потенціалу застосування інноваційних методів забезпечує не лише пізнавальну активність учнів, а й формує простір для вираження особистісного досвіду. Зокрема, за спостереженнями Ю. Бондар, інтерактивні завдання типу «Розкажи історію свого імені», створення моделей середовища для птахів чи драматизовані сценки (наприклад, телефонна розмова між здоровою та хворою дитиною) не лише активізують мовлення, а й

дозволяють емоційно прожити зміст навчального матеріалу, що посилює його засвоєння [1, 96].

Проте, варто зазначити, що доцільне впровадження зазначених методів потребує дотримання чітко окреслених методичних умов. Насамперед, важливо забезпечити відповідність обраних підходів віковим, когнітивним та емоційним особливостям дітей молодшого шкільного віку. Змістова та структурна організація завдань повинна бути варіативною, передбачати ігровий, дослідницький або проблемно-смысловий підхід, що формує внутрішню мотивацію до навчання. Водночас методи мають бути інтегровані в логіку уроку не епізодично, а як складова цілісної педагогічної стратегії, зорієнтованої на формування досвіду творчої діяльності.

Роль учителя у цьому процесі змінюється: він виконує функцію не лише транслятора знань, а й фасилітатора творчого пошуку, організатора середовища, сприятливого для самовираження, рефлексії, діалогу та співпраці. За таких умов інноваційні методи втрачають статус формальної новації й набувають функціональної доцільності як засіб цілеспрямованого розвитку креативного мислення, емоційної включеності та ініціативної навчальної поведінки молодшого школяра.

Таким чином, інноваційні методи навчання є ефективним засобом розвитку творчого потенціалу молодших школярів на уроках ЯДС. Завдяки поєднанню міждисциплінарного змісту з діяльнісними, емоційно залученими формами роботи, створюються умови для формування ключових компонентів творчості: мислення, уяви, ініціативності та самовираження. Методична цінність інноваційних підходів полягає у їх здатності адаптуватися до індивідуальних особливостей дитини, забезпечуючи навчання як особистісно значущий досвід. За умови системного впровадження інноваційні методи перетворюються на реальний ресурс формування творчої, мислячої й соціально активної особистості молодшого школяра.

Список використаних джерел:

1. Бондар Ю. В. Використання творчих завдань під час вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у початковій школі. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. №70. С. 95-99.
2. Гордієнко О. А. Розвиток творчих здібностей учнів початкової школи засобами інноваційних технологій. *Science and technology: міжнародна конференція (26-28.02.2025, Японія)*. 2025. С. 194-200.
3. Іванова В.В. Психологічні особливості розвитку творчих здібностей молодших школярів у позанавчальній діяльності. *Актуальні проблеми психології*. 2019. №16. С. 118-126.
4. Латиш Н.М. Розвиток творчого потенціалу молодших школярів. *Сучасні тренінгові технології для розвитку особистості: збірник наукових праць*. 14 травня 2020, Умань). Умань, 2020. С. 35-38.

ІНТЕРАКТИВНА ІГРАШКА «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ СЕМАРГЛ»: ДОСВІД РОЗРОБКИ ТА ВИКОРИСТАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Корбач Дмитро, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Корбач Аліна, здобувачка ступеня вищої освіти «бакалавр»

Протченко Олександра, здобувачка ступеня вищої освіти «бакалавр»

Науковий керівник: Стрілецька Н. М., кандидатка педагогічних наук, доцентка

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Сучасна початкова освіта потребує інноваційних підходів, що поєднують ефективне засвоєння знань із розвитком критичного мислення, комунікативних навичок та пізнавальної активності учнів. Формування в учнів національно-культурної ідентичності, інтересу до рідного краю та розвиток пізнавальної мотивації є пріоритетними завданнями сучасної початкової школи. У цьому контексті зростає роль ігрових технологій та інтерактивних засобів навчання, які забезпечують природне включення дітей до навчального процесу. Особливої

уваги заслуговують інтерактивні іграшки, що поєднують елементи штучного інтелекту, мультимедійної взаємодії та історико-культурного контенту, адаптованого до вікових особливостей дітей.

Метою дослідження є аналіз досвіду розробки, методики впровадження та результатів використання інтерактивної іграшки «Чернігівський Семаргл» в освітньому процесі початкової школи.

Інтерактивна іграшка (або іграшка-бот) є інноваційним видом освітніх інструментів, що базуються на елементах робототехніки, 3D – моделюванні, програмуванні з використанням алгоритмів штучного інтелекту, а також художнього дизайну з метою реалізації інтерактивної взаємодії з користувачем. Іграшка-бот здатна не лише передавати інформацію, а й здійснювати контроль правильності відповідей, підтримувати діалог, заохочувати дитину до самостійних висновків.

Інтерактивна іграшка «Чернігівський Семаргл» є прикладом реалізації зазначених вище можливостей. Її розробили студенти та викладачі Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка та Національного університету «Чернігівська політехніка», об'єднані в команду «Шукачі легенд», під час реалізації STEM-проєкту в інноваційному молодіжному просторі Ko_Laba в Чернігові, запозичивши образ та назву у міфічного Чернігівського звіра [2].

Концепція створення інтерактивної іграшки «Чернігівський Семаргл» сформувалась на перетині педагогічної інновації, культурної ідентичності та технологічної інтеграції. Ідея полягає у створенні освітнього інструмента, який поєднує функції навчального посібника, мотиватора до пізнання та носія культурно-історичних смислів регіону.

Термін Чернігівський звір, або Чернігівський Семаргл (також використовуються терміни Симаргл та Сімаргл) закріпився за міфічним персонажем, зображення якого було знайдено в 1948 році на капітелі Борисоглібського Собору – пам'ятки XII століття (рис.1). Семаргл представляє собою одного із давньослов'янських божеств – Бога вогню, покровителя насіння

та коріння, охоронця Дерева-життя. Міфічність надає йому поєднання в одному образі частин тіла різних тварин: голови та передніх лап собаки, крил орла, тулуба риби, хвоста змії із вогненим хвостом. На сьогодні його вважають неофіційним символом м. Чернігова [1].

Рис. 1. Семаргл із Борисоглібського собору [1]

Створення тривимірної моделі Чернігівського Семаргла розпочався з детального аналізу референсних матеріалів — фотографій та описів міфічного звіра, а також дизайну зображення, створеного однією з учасниць нашої команди. На рисунку 2 приведено референс іграшки-бота, розробка студентки Наталії Земко.

Рис. 2. Референс іграшки-бота

Далі розпочалася побудова базової структури моделі в Blender з використанням простих геометричних фігур – циліндрів, кубів, сфер, які слугували основою для подальшого моделювання. Шляхом їх комбінування,

масштабування та деформації було створено попередню версію моделі, що відображала загальні обриси Семаргла [3].

На етапі уточнення було застосовано інструменти Blender, зокрема *Subdivision Surface* для згладжування поверхонь, що надало моделі більш органічного вигляду. У *Sculpt Mode* за допомогою кистей було опрацьовано деталі: рельєф шерсті, контури крил, декоративні елементи. Робота з динамічним топологічним скульптингом дозволила адаптувати сітку під складні ділянки без втрати якості.

Після скульптингу проведено ретопологію для оптимізації сітки та підготовки до текстуровання. Завдяки інструментам і модифікаторам створено впорядковану топологію для рівномірного розподілу полігонів і покращення UV-розгортки.

Фінальним етапом стало налаштування освітлення та рендеринг сцени. Для досягнення реалістичності застосовано HDRI-оточення та фізично коректні джерела світла, що підкреслили текстури й об'єм моделі. На рисунку 3 приведено 3-D модель інтерактивної іграшки бота.

Рис. 3. 3-D модель інтерактивної іграшки-бота

Апаратна частина іграшки виконана на базі одноплатного мікрокомп'ютера Raspberry Pi 4. Для запису звуку, використовується мікрофон з підсилювачем на базі мікросхеми Max9814, динамік з підсилювачем, зовнішня USB Plug & Play звукова карта, сенсорний датчик TTP223.

Програмна частина написана на мові програмування Python, з використанням бібліотек розпізнавання тексту, роботи з базою даних, пошуку релевантної відповіді. База даних являє собою текстові файли із імовірними запитаннями до іграшки та аудіо файли із відповідями, записаними голосом що ідентифікується як голос Семаргла. Відповіді відтворюють історичні та наукові факти, легенди тощо попередньо зібрані й вивірені з наукових та літературних джерел.

Інтерактивна іграшка-бот працює без необхідності підключення до мережі Інтернет. Для живлення пристрою використовується USB зарядний пристрій для телефонів 5 вольт 2 ампер.

Після увімкнення іграшки-бота відбувається завантаження, котре триває близько 90 секунд. Після завантаження, іграшка-бот відтворює фразу «Привіт, мене звати Семаргл», та очікує взаємодії.

На рисунку 4 приведено узагальнений алгоритм роботи програми.

Рис. 4. Узагальнений алгоритм роботи програми [4]

Алгоритм роботи іграшки-бота складається з 5 етапів [4]:

- очікування активації — етап, коли система чекає сигналу від сенсорної кнопки;
- запис звуку — процес запису 5-секундного аудіо питання іграшці-боту;
- розпізнавання слів — етап, на якому аудіо запис аналізується, і програма виділяє окремі слова з аудіо;

- пошук релевантної відповіді – на основі виявлених слів у запитанні, програма здійснює пошук найбільш підходящої відповіді за допомогою виділення ключових слів, визначаючи номер аудіо файлу для відтворення;
- відтворення відповіді – завантаження і програвання відповідного аудіо запису через звуковий пристрій.

На рисунку 5 приведено зовнішній вид інтерактивної іграшки-бота «Чернігівський Семаргл».

Рис. 5. Іграшка-бот «Чернігівський Семаргл» [5]

Іграшка бот була апробована у 2 навчальних закладах міста Чернігів:

- гімназія №7 серед учнів 4-х класів;
- ЗОШ I ступеня №25 серед учнів 4-го класу.

В гімназії №7 було розроблено урок на тему «Історія та легенди Чернігова від Чернігівського Семаргла» в межах предмету «Я Досліджую Світ».

На уроці учні ознайомилися з історією та культурною спадщиною Чернігова, в тому числі і з розробкою інноваційного STEM-проєкту «Чернігівський Семаргл». Заняття включало вивчення міфологічних елементів, таких як легенда про заснування Чернігова, а також практичну демонстрацію роботи 3D-іграшки-бота Семаргла, який допомагає знайомитися з історією та культурними пам'ятками міста. Учні мали можливість поставити запитання Семарглу, взаємодіяти з ним через голосові команди та дізнатися більше про легенди Чернігова.

Заняття завершилося обговоренням вражень учнів, що дозволило визначити рівень засвоєння матеріалу.

У загальноосвітній школі I ступеня №25 було проведено урок в межах участі у Всеукраїнському заході «STEM день». Іграшку-бот було успішно використано під час шкільної інтелектуальної гри «Що? Де? Коли?», де учні відповідали на питання, пов'язані з історією, культурою та особливостями Чернігівщини, а Семаргл був не лише експертом, підтверджуючи правильні відповіді, але й ділився цікавою інформацією, серед якої учні шукали ключі до запитань.

Усі учні активно включалися в гру, демонструючи командну роботу, логічне мислення та цікавість до рідного краю. Діти з захопленням сприймали формат заходу, адже технологічна новинка – іграшка-бот Семаргл – додавала інтерактивності та мотивації, а також сприяла кращому запам'ятовуванню інформації.

Після проведення уроків, було проведено усне опитування, де учні відповіли на декілька запитань. Всього в опитуванні взяло участь 74 учня.

На питання «Що нового ви дізналися про Чернігів?» 22 учня (29,7%) відповіли що їм сподобалися історичні факти про місто Чернігів, 30 учнів (40,5%) відповіли що їм сподобалися легенди Чернігова, 15 учнів (20,3%) відповіли що вони дізналися про нові місця для відвідувань, 7 учнів (9,5%) надали іншу відповідь.

На питання «Чи цікавий вам STEM-проєкт, який ми підготували для вас?» 44 учня (59,5%) відповіли що їм сподобався даний проєкт, 22 учня (29,7%) відповіли даний проєкт цікавий, але має певні проблеми, 8 учням (10,8%) не сподобався проєкт.

На запитання «Як би ви вдосконалили іграшку-бот?» найбільш часто учні пропонували збільшити розмір іграшки, зробити іграшку рухомою, зробити голос більш потужним та відповідав на запитання котрі не пов'язані з історією та легендами.

Інтерактивна іграшка-бот «Чернігівський Семаргл» є результатом міждисциплінарної інтеграції педагогіки, культурології та інженерії, що дозволяє ефективно реалізовувати освітні цілі в ігровій формі, зберігаючи водночас емоційну залученість і пізнавальний інтерес учнів початкової школи.

У результаті апробації були виявлені наступні напрями вдосконалення проєкту:

- робота над рухомими частинами іграшки;
- робота над голосом Семаргла;
- упровадження ІІІ в іграшку.

У цілому проєкт є успішним, учням подобається уроки з іграшкою-ботом, відзначається висока зацікавленість та концентрація учнів на уроці.

Список використаних джерел:

1 Черненко, О. Чернігівській звір з борисоглібського собору. *Сіверянський літопис*. 2023. №4. С.7-20. URL : <https://surl.li/ynlxiv>

2 Корбач А. Інтерактивна іграшка-бот «Чернігівський Семаргл»: можливості використання в освітньому процесі початкової школи. *Інновації та традиції в освіті: історичний досвід і сучасні виклики розвитку дошкільної, початкової, мистецької освіти та культури* : Всеукр. науково–практ. студент. конф., м. Чернігів, 28 берез. 2025 р. Чернігів, 2025.

3 Протченко О. Інтеграція 3-D технологій в освітній процес початкової школи. *Інновації та традиції в освіті: історичний досвід і сучасні виклики розвитку дошкільної, початкової, мистецької освіти та культури* : Всеукр. науково-практ. студент. конф., м. Чернігів, 28 берез. 2025 р. Чернігів, 2025.

4 Корбач Д. Програмування та електроніка в освітніх іграшках: досвід створення інтерактивної іграшки-бота. *Інновації та традиції в освіті: історичний досвід і сучасні виклики розвитку дошкільної, початкової, мистецької освіти та культури* : Всеукр. науково–практ. студент. конф., м. Чернігів, 28 берез. 2025 р. Чернігів, 2025.

5 Від ідеї до реалізації: підлітки з Чернігівщини розробили технологічні прототипи на Demo Day. 0462.ua. URL: <https://surl.li/qbgrpt>

ГЕЙМІФІКАЦІЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ

Костишак Ганна, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: Мачинська Н.І., докторка педагогічних наук, професорка

Львівський національний університет імені Івана Франка

Для сучасного етапу розвитку освіти є притаманним пошук інноваційних підходів, здатних підвищити мотивацію молодших школярів, залучити їх до активної пізнавальної діяльності та сприяти формуванню в них ключових компетентностей, необхідних для життєдіяльності та успішної самореалізації в суспільстві. В умовах інтегрованого навчання, що передбачає об'єднання знань з різних предметних галузей для цілісного сприйняття світу, особливої актуальності набуває використання одного з найпрогресивніших засобів – гейміфікації.

Гейміфікація (англ. gamification) – це «використання ігрових практик та механізмів у неігровому середовищі задля залучення користувачів до розв'язання проблем» [1, 83]. Цей педагогічний інструмент, заснований на застосуванні ігрових механік та принципів у неігровому контексті, відкриває нові можливості для розвитку ключових компетентностей молодших школярів, роблячи процес навчання захопливим та результативним.

Інтегроване навчання, спрямоване на формування в молодших школярів цілісної картини світу, вимагає від педагогів пошуку таких методів, які б сприяли встановленню міжпредметних зв'язків та активному застосуванню знань у практичній діяльності. Гейміфікація органічно вписується в цю парадигму, адже ігрові сценарії часто імітують реальні життєві ситуації, що потребують комплексного використання знань та навичок з різних сфер. Завдяки цьому школярі не просто засвоюють окремі факти, а вчаться практично застосовувати їх у взаємодії, співпраці та розв'язанні проблем, що безпосередньо сприяє розвитку в них ключових компетентностей.

Важливо зазначити, що однією з ключових переваг гейміфікації є її високий мотиваційний потенціал. Ігрова форма навчання викликає в молодших школярів природний інтерес та бажання брати активну участь у цьому процесі. Елементи гри, такі як завдання з чіткими правилами, система винагород, можливість змагання та досягнення цілей, стимулюють учнів докладати зусиль, проявляти наполегливість та ініціативу.

Гейміфікація також є потужним інструментом для розвитку комунікативної компетентності. Ігрові сценарії часто передбачають взаємодію між учасниками, обмін інформацією, аргументацію власної позиції та вміння слухати співрозмовника. Командні ігри, квести та рольові ситуації створюють природні умови для розвитку навичок ефективної комунікації, співпраці та вміння домовлятися. У процесі гри молодші школярі вчаться висловлювати свої думки чітко та зрозуміло, аргументувати свою точку зору, знаходити спільну мову з однолітками та працювати в команді для досягнення спільної мети.

Розвитку соціальної та громадянської компетентностей сприяють ігри, що моделюють соціальні ситуації, навчають учнів розуміти різні соціальні ролі, усвідомлювати свої права та обов'язки, а також виявляти повагу до думки інших. Участь у таких іграх допомагає молодшим школярам формувати ціннісні орієнтації, розвивати емпатію, толерантність та відповідальність.

Гейміфікація є ефективним засобом розвитку інформаційно-цифрової компетентності. Використання цифрових освітніх ігор, інтерактивних платформ та онлайн-квестів сприяє формуванню в учнів навичок пошуку, обробки та критичного оцінювання інформації, а також розвитку вміння використовувати цифрові інструменти для навчання та спілкування.

Розвиток в молодших школярів уміння вчитися є ще однією важливою перевагою гейміфікації. Ігровий процес часто передбачає постановку цілей, планування дій, самоконтроль та оцінювання власних результатів. Учні вчаться аналізувати свої помилки, робити висновки та коригувати свої стратегії для досягнення успіху. Система зворотного зв'язку, яка є невід'ємною частиною більшості ігор, допомагає учням усвідомлювати свій прогрес та визначати

напрямки подальшого розвитку. Так, американські науковці К. Шелдон та Е. Елліот у своїй роботі «Прагнення до цілей, задоволення потреб та динаміка благополуччя: модель самоузгодженості» [2] підкреслюють важливість внутрішньої мотивації та особистої значущості цілей для досягнення стійких навчальних результатів, що активно підтримується гейміфікованим навчанням.

Окрім усього іншого, гейміфікація сприяє розвитку ініціативності та підприємливості. Ігрові ситуації часто вимагають від учнів уміння самостійно приймати рішення, проявляти творчість та знаходити нестандартні підходи до розв'язання проблем. Можливість експериментувати та ризикувати в безпечному ігровому середовищі стимулює молодших школярів до пошуку нових ідей та їх втілення.

Для успішного впровадження гейміфікації в освітній процес необхідно враховувати кілька важливих аспектів. По-перше, ігрові елементи повинні бути органічно інтегровані в навчальний контент та відповідати навчальним цілям. По-друге, необхідно забезпечити баланс між ігровою складовою та навчальним змістом, щоб гра не відволікала від основної мети. По-третє, важливо враховувати вікові та індивідуальні особливості учнів, їхні інтереси та рівень підготовки.

Одним із сучасних підходів до впровадження гейміфікації є використання цифрових освітніх платформ, які пропонують широкий спектр інструментів для створення інтерактивних завдань, квестів, віртуальних світів та систем винагород. Такі платформи дозволяють педагогам легко адаптувати навчальний контент до ігрової форми, відстежувати прогрес учнів та надавати їм індивідуальну підтримку.

Таким чином, гейміфікація є перспективним та ефективним інструментом розвитку ключових компетентностей молодших школярів в умовах інтегрованого навчання. Завдяки своїм мотиваційним можливостям, здатності моделювати реальні життєві ситуації та стимулювати активну взаємодію, ігрові технології сприяють формуванню комунікативних, соціальних, інформаційно-цифрових компетентностей, уміння вчитися, ініціативності та підприємливості.

Продумане та педагогічно обґрунтоване використання гейміфікації може значно підвищити якість початкової освіти, зробити процес навчання більш цікавим, захопливим та результативним, сприяючи успішній самореалізації молодших школярів та готуючи їх до успішного майбутнього.

Список використаних джерел:

1. Мошкова Н., Алексєєва Г., Горбатюк Л., Кравченко Н. Гейміфікація як один із трендів сучасної освіти. *Молодь і ринок*. 2024. № 4 (224). С. 82-87. URL: <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/300147>

2. Sheldon K. M., Elliot A. J. Goal striving, need satisfaction, and longitudinal well-being: The self-concordance model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 2019. Vol. 117. No. 3. P. 489-512.

ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ДЕЗАДАПТАЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

***Коханов Ігор**, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»*

Науковий керівник: Імбер В.І., кандидатка педагогічних наук, доцентка

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

Початок навчання в школі – це значний етап у житті кожної дитини, який супроводжується не лише радісними відкриттями, а й низкою викликів. Для багатьох молодших школярів цей період може бути позначений станом дезадаптації, що виявляється у труднощах пристосування до нових умов, вимог і соціального середовища. Розуміння причин та ефективних шляхів подолання цього явища є ключовим для забезпечення успішного старту освітнього шляху дитини.

Мельничук С. дезадаптацію молодших школярів визначає як порушення процесу пристосування дитини до шкільного середовища, що може проявлятися на різних рівнях:

– навчальна дезадаптація: зниження успішності, небажання виконувати домашні завдання, труднощі з концентрацією уваги, швидка втомлюваність на уроках;

– соціально-психологічна дезадаптація: проблеми у спілкуванні з однолітками та вчителями, агресивна або, навпаки, надмірно замкнута поведінка, підвищена тривожність, плаксивість, страх школи;

– фізіологічна дезадаптація: порушення сну, апетиту, часті головні болі, зниження імунітету, загальна апатія [3].

Причини дезадаптації, на думку Ю. Габузь, Г. Ніщук, можуть бути різноманітними, наприклад недостатня готовність до школи (інтелектуальна, емоційно-вольова), невідповідність очікувань дитини реальності, проблеми у сімейних стосунках, неадаптивний стиль виховання, надмірний стрес [1].

У психолого-педагогічній літературі зазначається, що подолання дезадаптації молодших школярів вимагає комплексного підходу, що включає спільні зусилля батьків, учителів та шкільних психологів:

1. Створення сприятливої атмосфери вдома, підтримка та розуміння. Важливо, щоб дитина відчувала безумовну любов та підтримку батьків, зосереджувалась на позитивному підкріпленні. Необхідно уникати критики та осуду за невдачі, регулярно цікавитись справами дитини в школі, її емоціями, успіхами та труднощами, слухати уважно, не перебиваючи, і давати поради лише тоді, коли дитина їх просить.

Важливо, щоб дитина мала чіткий розпорядок дня (сон, навчання, відпочинок, ігри), що допомагатиме дитині почуватися впевненіше та організованіше, знижуючи рівень стресу. Створення комфортного робочого місця допоможе дитині зосередитися на уроках. Формування позитивного ставлення до навчання, заохочення пізнавального інтересу.

2. Узаємодія школи та сім'ї. Важливо підтримувати відкритий діалог з вчителем, підтримувати постійний контакт з вчителем, обговорювати успіхи та проблеми дитини, спільно шукати шляхи їх вирішення. Активно брати участь у шкільному житті, долучатись до батьківських зборів, шкільних свят, проєктів. Це допоможе дитині відчути батьківську залученість і підтримку. Виробляти спільні стратегії, працювати злагоджено вчителям та батькам, використовуючи спільні стратегії для подолання труднощів дитини.

3. Роль учителя та шкільного психолога. На цьому етапі вчитель повинен враховувати індивідуальні особливості кожного учня, його темп роботи, рівень розвитку, психологічний стан, створювати комфортне освітнє середовище, доброзичливу атмосферу в класі, заохочувати взаємодопомогу. Важливо розвивати адаптивні навички, при цьому проводити спеціальні заняття, спрямовані на розвиток навичок самоорганізації, комунікації, вирішення конфліктів.

На думку Мельничук С., шкільний психолог відіграє ключову роль у діагностиці дезадаптації, проведенні корекційних занять (індивідуальних та групових), консультуванні батьків та вчителів [3]. Це може включати арт-терапію, ігротерапію, казкотерапію тощо. Важливо якомога раніше виявити ознаки дезадаптації, щоб своєчасно розпочати корекційну роботу.

4. Розвиток соціально-емоційного інтелекту. На цьому етапі важливо навчити саморегуляції, допомогти дитині навчитися розпізнавати та керувати своїми емоціями, розвивати емпатію, вчити дитину домовлятися, вирішувати конфлікти мирним шляхом, розвивати самооцінку.

Найкращий спосіб подолання дезадаптації – це її запобігання. Для цього важливо готувати дитину до школи заздалегідь, розвивати дрібну моторику, увагу, пам'ять, логічне мислення, формувати позитивне ставлення до школи, забезпечувати фізичне здоров'я дитини: достатній сон, збалансоване харчування, фізична активність.

Дезадаптація молодших школярів – це тимчасове явище, яке за належної уваги та спільних зусиль дорослих може бути успішно подолане. Важливо пам'ятати, що кожна дитина унікальна, і шлях адаптації може бути різним. Терпіння, розуміння та віра в можливості дитини – ось головні інструменти, які допоможуть їй успішно розпочати свій шкільний шлях та розкрити свій потенціал.

Список використаних джерел:

1. Габузь, Ю., Ніщук, Г. Психологічні особливості шкільної дезадаптованості учнів початкової школи. *Молодий вчений*, 2 (66), 2019. 150-154.

2. Імбер В.І., Войтович І.С., Мусійчук С.М. Професійна підготовка майбутніх фахівців в умовах змішаного навчання. *Інноваційна педагогіка*, Випуск 66. 2023. С. 243-246.

3. Мельничук, С. Л. Шкільна дезадаптація молодших школярів як психолого-педагогічна проблема. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія*, (5), 2022. С. 39-43.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В ІНКЛЮЗИВНОМУ КЛАСІ

Коцемір Ірина, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: Ящук І.П., докторка педагогічних наук, професорка

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

Питання організації інтерактивного навчання молодших школярів в інклюзивному класі є однією з найбільш актуальних проблем сучасної педагогічної науки та практики. Розширення інклюзивної освіти в Україні, зумовлене гуманістичними принципами та міжнародними стандартами, вимагає глибокого теоретичного осмислення та розробки ефективних методичних підходів до навчання дітей з особливими освітніми потребами (ООП) в умовах загальноосвітнього закладу. Ефективність інклюзивного процесу залежить від розуміння сутності інклюзії, аналізу існуючих наукових досліджень у цій галузі, визначення ключових принципів та форм організації навчальної діяльності, що забезпечують максимальний розвиток потенціалу кожної дитини.

Концептуальною основою інклюзії є врахування розмаїття усієї учнівської спільноти та визначення особливих потреб, а не порушень розвитку, та задоволення особливих освітніх потреб не тільки учнів з психофізичними вадами, а й усіх дітей, які мають ті чи інші відмінності, зумовлені культурним середовищем, етнічною приналежністю, мовними, релігійними, соціально-економічними причинами, рівнем навчальних здібностей та іншими чинниками, що впливають на розвиток та навчання дітей [5, 8].

Важливість впровадження інклюзивної освіти у системі розвитку сучасної

освітньої парадигми не викликає сумнівів. Згідно порядку організації інклюзивного навчання, сучасна система освіти зазнає змін. Ці зміни орієнтовані на роботу з дітьми з особливими освітніми потребами в різних напрямках навчальної діяльності. Інклюзивна освіта в умовах сучасності повним правом може вважатися одним із ключових пріоритетів державної освітньої політики в Україні. Перехід до неї зумовлений уже тим, що наша країна ратифікувала Конвенцію ООН у галузі прав дітей та прав інвалідів [4, 22].

Робота з дітьми в інклюзивному класі потребує організації індивідуального навчання. Саме це питання обґрунтовано в статті Д. Бажак, яка під індивідуалізацією навчання розуміє досвід педагогічних кадрів початкової школи, відповідно до якого враховуються індивідуальні особливості, здатність, здібності, потреби кожного учня з особливими освітніми потребами [1,178].

Ключове завдання педагогічної діяльності – допомога школярам знайти себе та свою соціальну роль у суспільстві, навчити їх самостійності, відповідальності за свої вчинки, підготувати дітей до успішної соціалізації в умовах конкурентного світу.

Інклюзивна освіта зазвичай сприймається як процес розвитку загальної освіти таким чином, щоб кожна людина могла отримати освіту, а діти з особливими освітніми потребами могли навчатися. Термін «інклюзивна освіта» є більш сучасним і відображає новий погляд не лише на систему освіти, а й на місце людини в суспільстві.

Інклюзія в педагогіці означає усунення всіх бар'єрів, які заважають людям брати участь у суспільній діяльності. Це постійний процес, який дозволяє всім дітям долучатися до всіх програм [4].

Важливу роль у педагогічній роботі з школярами, які потребують додаткових освітніх умов, надано системі інноваційних технологій. Технології інклюзивної освіти варто розглядати в розрізі структурних елементів цілісної педагогічної системи. Пропонуємо дані технології розподілити на такі групи:

- технології індивідуалізації освітнього процесу;
- технології спільного викладання в інклюзивному класі;

- технології подолання навчальних і поведінкових труднощів;
- технології адаптації освітнього середовища [2].

Інноваційні технології – це сукупність цілеспрямованих і системних методів і засобів організації навчальної діяльності, що охоплюють весь процес навчання, від постановки цілей до досягнення результатів. Дана система базується на внутрішніх умовах навчання.

Інноваційне навчання характеризується цілеспрямованою діяльністю, пов'язаною з пошуком нового змісту і нових форм навчання в професійній освіті. Інноваційний підхід до проєктного навчання – це спроба гуманізувати навчання, подолати формалізми, авторитаризм та знайти умови для реалізації творчого потенціалу учнів.[3]

Ключовим напрямом введення інноваційних технологій в освіту дітей з особливими освітніми потребами є сприяння соціальному, емоційному та когнітивному розвитку кожної дитини, надання їй можливості відчувати себе унікальною і повноцінною та брати активну участь у соціальному житті. Успішність освітнього процесу забезпечується впровадженням нових технологій та правильною організацією розвивального простору.

Працюючи з школярами з особливими освітніми потребами застосовуються такі види інноваційних технологій:

- ігрові;
- інформаційно-комунікаційні;
- комунікативні;
- інтерактивні;
- арт-терапевтичні та ін.

Для досягнення максимального розвивального ефекту в роботі зі школярами з особливими освітніми потребами (ООП) та формування в них необхідних соціально-адаптивних умінь і навичок слід активно застосовувати різноманітні корекційно-розвивальні технології. Ці підходи є багатогранними, гнучкими та реалізуються фахівцями закладу освіти, такими як учителі,

дефектологи, психологи, логопеди та реабілітологи, з урахуванням індивідуальних потреб кожної дитини. Корекційні методи вважаються найбільш ефективними завдяки їх спрямованості на розвиток рухової активності, емоційно-вольової сфери, когнітивних процесів, мовленнєвих і комунікативних здібностей, а також загального особистісного потенціалу дитини з ООП.

Корекційними технологіями є:

- АВА (поведінкова терапія);
- анімалотерапія (лікування за допомогою тварин);
- баламетрикс (К.Белгау);
- кінезіотерапія (лікування рухом);
- метод Томатіс (сенсорно-звукова стимуляція);
- методика сенсорної інтеграції та стимуляції;
- PECS система комунікації за допомогою карток;
- SONE-RISE програма(наслідування стереотипним діям дитини);
- снузелен-терапія (взаємодія відчуття та емоцій);
- TEACCH- структуроване навчання;
- холдинг-терапія (утримання дитини до повного її розслаблення) [5].

У роботі з дітьми з особливими освітніми потребами найбільш ефективні – корекційно-розвивальні технології, оскільки сам процес навчання дітей з ООП повинен мати корекційний характер, бути спрямованим на усунення перешкод для успішної інтеграції дитини в соціальне середовище, а не просто на оволодіння дитиною певних знань. Систематичне використання корекційних технологій має бути гнучким та здатним забезпечити рівні права та можливості для навчання всіх дітей, незалежно від їх особливостей, без проявів дискримінації чи упередження.

Отже, дослідження свідчать, що інклюзивне освітнє середовище в закладах загальної середньої освіти розглядається через кілька ключових аспектів: як можливість навчання дітей із ООП разом із їхніми ровесниками; як інструмент вирішення завдань розвитку та соціалізації дітей; як спосіб надання соціально-

психологічної підтримки, стимулювання мотивації й формування адекватної самооцінки; а також як систему міжособистісних взаємин.

Список використаних джерел:

1. Бажак Д. Організація індивідуального навчання молодших школярів з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі. С. 178-181. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/29237/1/42_Bazak.pdf
2. Веремчук А., Хом'як О. Інноваційні технології навчання дітей з особливими освітніми потребами. *Збірник наукових праць Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*. 2021. Вип. 1(5). С. 71-78.
3. Мелаш В. Д., Дубяга С. М., Варениченко А. Б. Організація інклюзивного навчання в початкових класах: команда психолого-педагогічного супроводу. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2023. № 86. С. 197-201.
4. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта : навч. посіб. Київ : ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300 с.
5. Таранченко О., Колупаєва А. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі : навчальний посібник. Харків: «Ранок», 2019. С. 8-9.

ВИКОРИСТАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ОСВІТНІХ ІННОВАЦІЙ У РОЗВИТКУ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Лавренюк Аліна, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: Любчак Л.В., кандидатка педагогічних наук, доцентка

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

У контексті сучасної глобалізації та впровадження європейських стандартів, особливої значущості набуває питання модернізації освітньої системи України, спрямованої на виховання гармонійно розвиненої, соціально активної особистості. У межах освітніх трансформацій, зокрема реалізації

Концепції Нової української школи, актуальним стає залучення та адаптація ефективного європейського досвіду у вихованні молодших школярів, що сприяє розвитку критичного мислення, креативності, соціальних компетентностей і самостійності дитини [3, 5].

Застосування активних методів навчання має на меті формування в учнів стійкої мотивації до пізнання та навчання загалом. Надання можливості не лише засвоювати й відтворювати інформацію, а й практично її використовувати для підвищення ефективності навчального процесу та розвитку в учнів вмінь аналізувати й обробляти отримані знання [2].

Сучасне інтегроване освітнє середовище початкової школи неможливо уявити без якісного матеріально-технічного, методичного та програмного забезпечення, поєднаного з компетентнісним підходом. У сучасних умовах освіта має не лише передавати учням знання, а й формувати в них ключові компетентності, необхідні для успішної самореалізації в житті та конкурентоспроможності у суспільстві. Саме на досягнення цих цілей орієнтується діяльність учителя в умовах Нової української школи [6].

Завдяки впровадженню європейських технологій навчання, що базується на інноваційних підходах, зокрема інтерактивних платформах, цифрових інструментах та методиках, можна значно підвищити якість освіти та адаптувати її до вимог часу, забезпечуючи учням можливість розвивати необхідні навички для успішного життя.

Одним із таких інструментів є гейміфікація, що передбачає використання повноцінних комп'ютерних ігор, так і окремих ігрових елементів у неігрових контекстах з метою підвищення мотивації. Як підкреслюють Кеті Сален і Ерік Циммерман, на відміну від звичайної гри, гейміфікація орієнтована не на сам процес гри, а на досягнення конкретних цілей у реальному житті. Ігрові елементи застосовуються для активізації мотивації учасників до виконання певних дій у конкретних умовах [1, 230].

Зокрема, вчителі початкової школи в Іспанії окреслюють впровадження гейміфікації в освітній процес, як системне управління взаємодією в класі шляхом використання завдань, нагород, аватарів та значків.

Серед найпоширеніших цифрових інструментів, які активно застосовуються у навчанні, варто відзначити Kahoot, Socrative і Trivinet. Ці платформи пропонують інтерактивні формати, що передбачають динамічні тестові завдання у режимі реального часу, які сприяють ефективному зворотному зв'язку. Такий гейміфікований підхід є простим у застосуванні, захопливим для учнів та демонструє позитивний вплив на навчання. Крім того додаток Duolingo забезпечує цікаве та ефективне середовище для вивчення іноземних мов [5, 559].

Не менш важливою в освітній системі України та за кордоном вважається проектна робота. Широкого визнання ця технологія набула в Нідерландах і визначається як «організація кількох уроків за певною темою». До її характеристик належить:

1. Соціальна реальність – предмет, який вивчається, має бути пов'язаний із повсякденною реальністю.
2. Творчість дитини є центральним завданням – проєкт повинен стимулювати учнів до активності та самомотивації.
3. Міждисциплінарний зв'язок – інтеграція змісту з різних предметів.
4. Процес взаємодії – учні працюють у групах, де ефективно формування ключових компетентностей, самопізнання та внутрішня залученість є важливими цінностями проєкту.

Завдяки проєктній роботі в учнів з'являється пізнавальна активність, посилюється мотивація дітей до вивчення предмета, формується власна думка, розвивається самомотивація й активність мислення. Також, вона сприяє інтеграції предметів шляхом особистісно-зорієнтованого навчання [6, 312].

Ще однією інновацією в українській та європейській освітній практиці виступає рольова гра. Рольова гра – це форма спонтанної дії в інсценованих умовах. Учні розігрують життєву ситуацію, в якій вони грають певну роль, і

намагаються співпереживати людині, яку грають. Вона зазвичай імітує ситуацію, яка передбачає взаємодію між кількома людьми: вирішення конфлікту, відстоювання своїх інтересів тощо. Акцент робиться на грі, як на навчальному експерименті. Ця гра може покращити навички поведінки в реальних життєвих ситуаціях, кращого розуміння себе та взаємодії з іншими. Діти можуть усвідомити мотиви, які відіграють роль у їхніх власних діях. Вони вчаться творчо шукати рішення та перевіряти їх через гру. Ці ігри можуть бути корисними для розуміння точок зору інших (навчання розглядати власну думку в перспективі та бути толерантним до інших) [8, 324].

У контексті освітньої реформи в Україні важливим стає впровадження європейського досвіду, що сприяє розвитку критичного мислення, креативності та самостійності учнів. Дані методики забезпечують мотивацію, активну взаємодію та інтегроване навчання. Ці підходи активно застосовуються у європейських країнах і демонструють позитивні результати у початковій освіті. Їх упровадження сприяє підвищенню якості української освіти та відповідає викликам сучасного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Антонов А. В. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів до роботи в інклюзивному освітньому середовищі : монографія [Електронний ресурс]. Житомир : ЖДУ ім. Івана Франка, 2020. 256 с. URL : http://eprints.zu.edu.ua/39737/1/Антонов_моно_1_Розділ.pdf.
2. Волк Н. В. Інноваційні методи навчання на уроках у початковій школі [Електронний ресурс]. Всеосвіта. URL : <https://surl.li/oomboj>
3. Інноваційні методи навчання в початковій школі [Електронний ресурс]. Педагогічна академія. URL : <https://surl.li/tlmusl>
4. Любчак Людмила. Вплив особистості вчителя на формування позитивних мотивів навчання молодших школярів. *Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами : збірник матеріалів IV всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю* (м. Вінниця, ВДПУ імені Михайла

Коцюбинського, 10-11 грудня 2020 р.) / редкол.: О. П. Демченко, В. І. Імбер, Н. С. Казьмірчук, Н. О. Комарівська, Л. В. Любчак, Н. А. Олійник, А. В.Хіля ; за заг. ред. О.П.Демченко. Вінниця, 2020. Вип. 3. С. 87-91.

5. Саєз-Лопес Х.-М., Грімальдо-Сантамарія Р.-О., Кікіос-Гарсія М.-П., Васкес-Кано Е. Teaching the Use of Gamification in Elementary School: A Case in Spanish Formal Education // Technology, Knowledge and Learning. 2024. Vol. 29. P. 557-581. URL : <https://doi.org/10.1007/s10758-023-09656-8>.

6. Сучасні тенденції початкової школи Німеччини та їх вплив на освітні реформи в Україні [Електронний ресурс]. URL : <https://surl.lu/auwehg>

7. Demchenko Olena, Bondar Yuliia, Shykyrynska Oleksandra, Komarivska Nadiia, Lyubchak Lyudmila, Stakhova Inna, Dabizha Liudmyla. DEVELOPMENT OF YOUTH'S CREATIVE ABILITIES SCHOOLCHILDREN BY BYOD TECHNOLOGY. SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION Proceedings of the International Scientific Conference. Volume I, May 27th-28th, 2022. 341-350. URL : <http://journals.rta.lv/index.php/SIE/article/view/6892>

8. Winkels J., Hoogeveen P. Het didactische werkvormenboek: Variatie en differentiatie in de praktijk. 13e druk. Assen : Koninklijke Van Gorcum, 2022. 382 с.

9. Stakhova, I., Kushnir, A., Franchuk, N., Kolesnik K., Lyubchak, L., Vatso, M. Enhancing the Digital Competence of Prospective Primary School Teachers through Utilizing Kahoot! International Electronic Journal of Elementary EducationThis link is disabled., 2024, 16 (4), pp. 467–478.

ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Літинська Наталя, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: Кушнір А.О. кандидатка педагогічних наук

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

Сучасний стан розвитку позашкільної освіти характеризується переосмисленням її значення в освітній системі та пошуку нових технологій,

методів, прийомів та засобів цілеспрямованої взаємодії всіх учасників освітнього процесу, адже позашкільна освіта передбачає поглиблене оволодіння знаннями про довкілля, суспільство, культуру та застосування цих знань на практиці.

Проблема використання інтерактивних технологій розглядалася в низці сучасних досліджень: О. Пометун, Н. Софій, Н. Лазаренко, О. Біда, В. Кузьменко, В. Каплінський, О. Дамзін, А. Коломієць, Імбер В., А. Кушнір, І. Заболоцька, Н. Чередніченко та ін. У сучасних дослідженнях широко розкрито теоретичні основи інтерактивних методів навчання, але недостатньо проаналізовано досвід роботи вчителів-практиків позашкільної освіти, які використовують інтерактивні освітні технології.

Згідно сучасних досліджень технологія інтерактивного навчання в закладі позашкільної освіти – це організація освітнього процесу, де кожен гуртківець отримує завдання, має публічно відзвітуватися, розуміючи, що діяльність усієї групи залежить від його діяльності, що унеможливорює неучасть у процесі пізнання. Основною метою використання інтерактивних технологій в закладах позашкільної освіти є передача та отримання знань з усвідомленням цінності інших людей.

Аналізуючи досвід комунальної позашкільної установи «Станція юннатів» Хмельницького району Вінницької області, визначаємо, що викладачі закладу використовують сучасні інтерактивні технології: «Перевернуте навчання» (Flipped Class) – різновид змішаного навчання, що передбачає виконання домашніх завдань вихованцями в онлайн-середовищі (добірка фільмів, фотографій, презентацій, анімацій, вікторин тощо). Натомість у групі діти під керівництвом педагога виконують практичні завдання до тієї теми, яку засвоїли вдома. Наприклад, за темою «Історія одомашнення тварин. Традиції утримання тварин. Відношення до тварин первісних людей» гуртківці, підготувавши інформацію вдома, презентують власні проєкти про домашніх улюбленців.

Педагоги вищезазначеної установи використовують у своїй діяльності кейс-технології – аналіз кейсів з реальними проблемами. Наприклад, за темою «Проблеми безпритульних тварин та шляхи їх вирішення», гуртківці добирають

історії, ситуації, які разом аналізують та отримують спільне рішення для допомоги тваринам в рідному місті або селі.

Широко використовуються в діяльності комунальної позашкільної установи «Станція юннатів» технології опитування, що сприяють узагальненню знань та вмінь вихованців, розвитку комунікативних навичок, критичного мислення. Наведемо приклади інтерактивних вправ, які використовують педагоги за темою «Священні тварини. Тварини – помічники людей: собака, кінь, верблюду, слон». Гуртківці під керівництвом педагогів проводять бліц-турнір на кращого знавця термінів, що допомагає, не акцентуючи увагу дітей, реалізовувати головні завдання навчальної програми. Такі інтерактивні вправи дають можливість педагогам оперативно перевірити знання вихованців та скоригувати їх за необхідності; вправа «Перевір друга» передбачає взаємодопомогу та взаємоконтроль при виконанні практичних робіт; інтерактивна вправа «Тест-контроль» передбачає використання тестів, створених за допомогою спеціальних програм.

Визначаємо, що інтерактивне навчання допомагає здобувачів освіти бути толерантними по відношенню до себе та інших людей, критично мислити та самостійно приймати рішення. На нашу думку, інтерактивні технології дають змогу створювати освітнє середовище в закладах позашкільної освіти, що надає змогу здобувачам освіти формувати критичне мислення, розвивати логічне мислення, реалізовувати індивідуальні можливості, шляхом поєднання знань з практикою.

Отже, інтерактивні технології в закладі позашкільної освіти забезпечують здобувачів освіти знаннями, реалізуючи їх на практиці з усвідомленням важливості своєї діяльності та інших людей. Тому, на нашу думку, необхідно більше зусиль спрямувати на пошук різних технологій, методик, засобів, прийомів для результативного навчання та виховання.

Список використаних джерел:

1. Бондар, Ю. В. Використання інтерактивних технологій в освітньому процесі початкової школи. *Соціально-освітні домінанти професійної*

підготовки фахівців соціальної сфери та інклюзивної освіти: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Бердянськ, 23-24 жовт. 2019 р.). Бердянськ, 229-233.

2. Імбер В. І. Педагогічні умови застосування мультимедійних засобів навчання у підготовці майбутнього вчителя початкових класів : автореф. дис. ... к.пед.н.: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Вінниця, 2008. 20 с.

3. Лазаренко Н. І. Нові вимоги до професіоналізму вчителя в умовах євроінтеграції. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія* : зб. наук. пр. Вінниця : ТОВ «Нілан». 2018. С. 9-12.

4. Коломієць А. М. Теоретичні та методичні основи формування інформаційної культури майбутнього вчителя початкових класів. Автореф. дис. ...д.пед.н.: 13.00.04 – Теорія і методика професійної освіти. Київ : 2008. 45 с.

5. Kushnir, A., Zabolotska, I., Mironets, L., Lisova, A., Cherednichenko, N., & Bida, O. (2024). Information and communication technologies in professional training of future specialists. *Revista Conrado*, 20(100), 377–387. URL : <https://conrado.ucf.edu.cu/index.php/conrado/article/view/3972>

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ЕСТЕТОТЕРАПІЇ

Мазур Віталіна, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: Василюк А. В., докторка педагогічних наук, доцентка

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

У сучасній освітній практиці розвиток соціальної компетентності учнів є однією з актуальних проблем, особливо у контексті навчання дітей молодшого шкільного віку. Саме в цей період інтенсивно формуються базові соціальні навички, які в подальшому значною мірою визначатимуть успішність соціальної взаємодії та освітньої діяльності учнів [1]. Соціальна компетентність охоплює

сукупність знань, умінь і навичок, необхідних для ефективної взаємодії з оточенням – однолітками, педагогами, батьками. Вона передбачає здатність до конструктивного розв'язання конфліктних ситуацій, побудови позитивних соціальних стосунків, а також розвиток навичок саморегуляції та адаптації особистості до різноманітних соціальних і освітніх умов.

У сучасній соціально-педагогічній теорії та практиці провідною метою соціалізації особистості визначається її підготовка до ефективного функціонування в умовах суспільних трансформацій, соціально-економічних криз і воєнних конфліктів [4, 765]. Йдеться про набуття особистістю здатності засвоювати досвід попередніх поколінь, усвідомлювати своє місце в суспільстві та самостійно знаходити шляхи оптимального самовизначення. У цьому контексті володіння соціальною компетентністю розглядається як ключова умова успішної інтеграції в соціальне середовище.

Сучасні підходи до формування соціальної компетентності передбачають застосування різноманітних форм та методів системного та синергетичного характеру, серед яких важливе місце посідає естетотерапія. Естетотерапія розглядається як особливий різновид психолого-педагогічної терапії, що ґрунтується на використанні мистецьких, природних і соціокультурних засобів з метою педагогічного впливу на особистість і забезпечення її гармонійного розвитку [6, 938].

Цей метод сприяє розвитку креативного мислення, емоційного інтелекту та здатності до емоційного самовираження – ключових компонентів соціальної компетентності. Як психотерапевтична і педагогічна технологія, естетотерапія передбачає використання різних видів мистецтва для роботи з емоційною сферою особистості. У процесі залучення до мистецької діяльності (спілкування з природою, музикою, живописом, театром, танцем тощо) учні мають можливість не лише емоційно розвантажитися, але й розвивати навички соціальної взаємодії, взаєморозуміння та гармонійної співпраці з навколишнім середовищем.

Одним із ключових напрямів впливу естетотерапії є розвиток емоційної чутливості учнів. Залучення дітей до естетичних видів діяльності сприяє глибшому усвідомленню власних емоцій, а також формуванню здатності розпізнавати й розуміти емоційні стани інших. Через творчі засоби самовираження – малювання, музику, театральне мистецтво – діти вчаться передавати свої почуття, що є основою формування соціально значущих навичок і компетентностей [2, 51].

Особливо ефективною естетотерапія виявляється в умовах колективної творчої діяльності: спільне створення художніх композицій, театралізованих постановок чи артоб'єктів із природних матеріалів активізує у дітей навички командної взаємодії, вміння слухати, враховувати думки інших, співпереживати та досягати порозуміння. Усі ці елементи становлять фундамент соціальної компетентності.

Крім того, естетотерапія відіграє важливу роль у подоланні внутрішніх психологічних бар'єрів, що можуть ускладнювати процес соціалізації. Занурення у мистецтво сприяє зниженню тривожності, подоланню страхів, вивільненню емоційного напруження, що, свою чергу, відкриває шлях до більш відкритої, впевненої та вільної взаємодії з соціальним оточенням.

В умовах підвищеного рівня стресу, емоційної нестабільності та адаптаційних труднощів, спричинених як змішаним форматом навчання, так і пандемічними чи соціальними кризами, зокрема війною, естетотерапевтична підтримка стає важливою складовою педагогічного супроводу молодших школярів. Вона сприяє їхньому психоемоційному благополуччю та успішній інтеграції в освітній процес.

Отже, естетотерапія постає як ефективний інструмент розвитку соціальної компетентності молодших школярів, оскільки поєднує емоційно-збагачену мистецьку діяльність із педагогічним впливом. Її впровадження в освітній процес сприяє формуванню ключових соціальних навичок, розвитку емоційного інтелекту, креативності та здатності до конструктивної взаємодії з оточенням. В умовах сучасних викликів – соціальної нестабільності, війни, стресогенних

факторів навчального середовища – естетотерапія стає не лише засобом підтримки психоемоційного стану учнів, а й важливим чинником їхньої успішної соціалізації та самореалізації в суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>
2. Губарева Д. В. Вплив соціальної компетентності на інтелектуальний показник особистості. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 17 : Теорія і практика навчання та виховання : збірник наукових праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. Вип. 31. С. 51-56.
3. Кулакова Л. Формування соціальної компетентності молодших школярів в умовах освітньо-виховного процесу. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Психологія*. 2022. №14. С. 65-69.
4. Олійник Н. А., Імбер В. І., Комарівська Н. О. Арт-терапія як засіб корекції агресивної поведінки у молодших школярів. *Перспективи та інновації науки*. 2024. № 2. С. 765-772.
5. Олійник Н., Білик Т., Басюк А. Формування толерантності у молодших школярів. *Журнал «Перспективи та інновації науки» Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»*), 2022. № 6(11). С.299-308.
6. Федій О.А., Ящук О.М. Готовність вчителів початкових класів до формування соціальної компетентності учнів засобами естетотерапії. *Журнал «Перспективи та інновації науки» Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»*), 2025. № 3(49). С.937-948.
7. Welsh M., Parke R., Widaman K. & O'neil R. Linkages between Children's Social and Academic Competence: A Longitudinal Analysis. *Journal of School Psychology*. 2001. Vol. 39. P. 463-482.

КРЕАТИВНИЙ ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Прохніцька Ярослава, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: Стахова І.А., докторка філософії (PhD), доцентка

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

Питання розвитку зв'язного мовлення учнів школи І ступеня сьогодні набуває особливої актуальності та ставить нові прогресивні завдання перед педагогами. Зважаючи на масштабне використання інформаційно-комунікаційних технологій, дистанційну форму навчання, за якою працюють більшість учнів, мовленнєве середовище для комунікації обмежується. Діти не мають можливості спілкуватися, обмінюватися думками, їхня комунікація в онлайн режимі часто зводиться до переписування смайлами, картинками, графічними знаками, скороченнями. Навчаючись, навіть, в офлайн режимі, учні здебільшого віддають перевагу спілкуванню за допомогою гаджетів, розмовам у віртуальному світі, тим самим демонструючи в усному мовленні обмеженість лексичного запасу, фонетичні ляпи, помилки у граматичних конструкціях. Зважаючи на це, педагоги початкової школи перебувають у пошуку креативних шляхів розвитку зв'язного мовлення учнів.

Проблема розвитку зв'язного мовлення широко висвітлюється у Державному стандарті початкової освіти, концепції Нової української школи, типових освітніх програмах тощо. У працях М. Вашуленка, С. Дубовик, Г. Остапенко, О. Савченко, К. Пономарьової розкривається глибокий зміст проблеми розвитку зв'язного мовлення молодших школярів, а також пропонуються ефективні прийоми, методи та форми розвитку мовленнєвих умінь і навичок учнів.

Розвиток зв'язного мовлення молодших школярів є однією з найважливіших складових їхньої мовної освіти, оскільки саме у цей період формується базова мовна компетентність, яка стане основою для подальшої освіти. Креативний підхід у навчанні, на думку Г. Кіт, передбачає використання

нестандартних методів і завдань для розвитку уяви, критичного мислення та самовираження учнів [1, 251]. К. Пономарьова стверджує, що креативний підхід до розвитку зв'язного мовлення включає різноманітні методи та стратегії, спрямовані на стимулювання дитячої уяви, активізації мови, розвитку логічного мислення. Використання інноваційних методів, прийомів та форм роботи на уроках української мови допомагає створювати атмосферу творчості та відкритості, що позитивно впливає на розвиток комунікації [4, 6]. Н. Комарівська доводить, що основою для розвитку зв'язного мовлення молодших школярів є відповідне мовленнєве середовище, систематичне навчання виразного і логічного висловлювання думок, а також активне збагачення словникового запасу. Важливу роль, на думку дослідниці, відіграють розвиток фонематичного слуху, уміння будувати зв'язні висловлювання за змістом, дотримуючись послідовності, а також стимулювання комунікативної активності через різноманітні мовленнєві ситуації, казки, бесіди та творчі завдання [3, 43].

У ході дослідження ми провели опитування серед педагогів (6 респондентів) Барського ліцею № 2 Барської міської ради стосовно особливостей розвитку зв'язного мовлення молодших школярів. Юлія М. (педагогічний стаж – 18 років) вважає, що «для розвитку зв'язного мовлення дітей потрібно систематично працювати над збагаченням їхнього словникового запасу, а для цього потрібно читати багато художньої літератури. Наприклад, твори С. Дерманського, В. Нестайка, А. Бачинського, Н. Чуб». Наталія С. (педагогічний стаж – 24 роки) переконана, що для розвитку зв'язного мовлення школярів потрібно влаштовувати різноманітні імпровізації, які б стимулювали логічний виклад думок, залучати дітей до парної та групової роботи, проєктної діяльності. Загалом опитування показало, що педагоги потребують нових креативних шляхів розвитку зв'язного мовлення дітей, вони завжди перебувають у пошуку інновацій і намагаються їх творити самостійно.

У контексті креативного підходу до розвитку зв'язного мовлення молодших школярів ми пропонуємо учням початкової школи гру «Мовний спінер». Для проведення гри слід покрутити спінер, у результаті чого випаде три

герої, наприклад, дракон, гном і пірат. Завдання учнів – придумати історію про них. Коли діти навчилися швидко поєднувати різні дійові особи, створювати сюжетні розповіді про них, можна пропонувати використовувати ще й другий спінер, де вказані риси героїв. Таким чином, школярі самостійно зможуть наділяти дійових осіб певними якостями.

Наприклад, на другому спінері ми бачимо, три основні характеристики: неслухняний, веселий, хоробрий. І діти самостійно обирають, хто якою рисою буде наділений. Наприклад, пірат буде веселим, гном – неслухняним, а дракон – хоробрим. Коли, діти навчаться працювати з двома спінерами, можна пропонувати третій, який представить палітру місць для розгортання сюжету і четвертий, що спрямує на дії, які будуть виконувати головні герої. Така вправа, на нашу думку, активно розвиває зв'язне мовлення учнів.

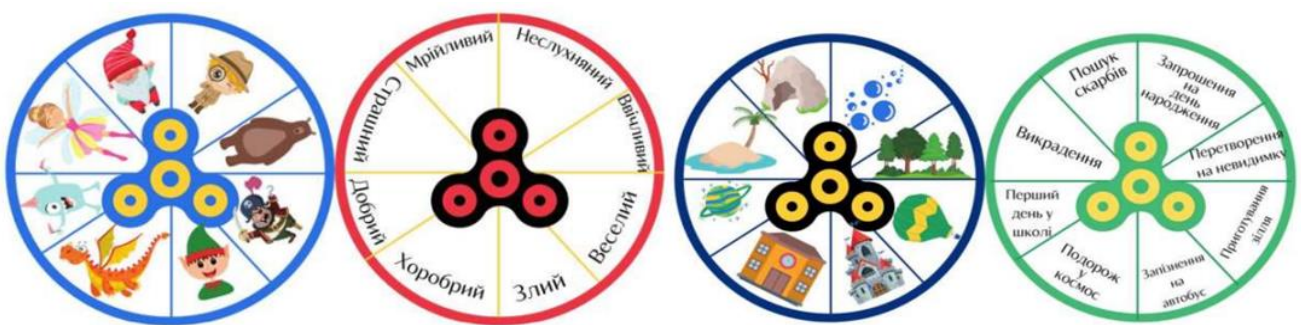

Рис.2. Гра «Мовний спінер»

Також у нашому методичному арсеналі є нетрадиційний прийом підготовки дітей до опису картини. Для цього ми граємо у детективне агентство. Кожен учень отримує роздруківку з картиною та інструмент для детального вивчення – це може бути лупа чи підзорна труба. За їхньою допомогою усе, що зображено на картині потрібно добре роздивитися і описати. Такий антураж стимулює дитячу цікавість, допитливість, і робота над описом проходить швидше та продуктивніше. У своїй діяльності ми найчастіше використовуємо творчі праці Євгенії Гапчинської, хоча для молодших школярів захопливими будуть репродукції картин Марії Приймаченко, Катерини Білокур, Тетяни Яблонської, Дональда Золанда тощо.

Таким чином, на нашу думку, застосування креативних методів, прийомів, форм роботи у розвитку зв'язного мовлення молодших школярів створює умови для активного мовленнєвого процесу, стимулює інтерес до навчання та розвиває важливі навички спілкування, які залишатимуться з учнями на все життя. Креативний підхід до розвитку зв'язного мовлення молодших школярів дозволяє значно підвищити рівень їхньої мовної компетентності та зацікавленості в навчанні. Використання ігор, інтерактивних методів та творчих завдань робить процес навчання більш захоплюючим та ефективним.

Список використаних джерел:

1. Кіт Г.Г., Демченко О.П. Готовність майбутнього вчителя до організації творчої навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів в умовах НУШ. *Нова українська школа: початок реформ: зб. тез доповідей II 148 Всеукраїнської науково-практичної конференції, 27 березня 2020 року / за заг. ред. Л.В. Задорожної-Княгницької. Маріуполь: МДУ, 2020. С.251- 255.*

2. Комарівська Н., Колеснік К., Франчук Н., Стахова І. Літературознавчі основи вивчення творів різних жанрів дітьми старшого дошкільного й молодшого шкільного віку. *Наукові записки: [збірник наукових статей] / М-во освіти і науки України, Укр. держ. Ун-т імені Михайла Драгоманова; упор. Л.Л. Макаренко. Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2025. Випуск CLIX (159). С. 74-82. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/47732>*

3. Комарівська Н. Формування культури мовленнєвої поведінки молодших школярів на уроках рідної мови. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія: Збірник наукових праць. Вип. 43. Вінниця: ТОВ Нілан ЛТД, 2015. С. 43-47*

4. Пономарьова К. І. Формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови: методичний посібник / Пономарьова К. І. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2020.88 с.

5. Франчук Н., Комарівська Н., Колеснік К., Стахова І. Формування мовленнєвого етикету в дітей на уроках української мови та читання в умовах

очного та дистанційного навчання. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія*, 2025. Випуск 81. С. 7-13. URL: <https://vspu.net/nzped/index.php/nzped/issue/view/206/249>

АРТ-ТЕРАПІЯ ЯК МЕТОД РОЗВИТКУ НАВИЧОК ВЗАЄМОДІЇ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Родюк Марина, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: Олійник Н. А., кандидатка педагогічних наук, доцентка

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

Період молодшого шкільного віку є важливим етапом психофізичного та соціального розвитку дитини, який супроводжується інтенсивною адаптацією до нових соціальних і навчальних умов. У цей час відбувається формування поведінкових моделей відповідно до освітніх норм і вимог, що може спричиняти стресові стани та певні труднощі в опануванні навчального матеріалу.

Когнітивний розвиток на цьому етапі характеризується переходом до елементів логіко-операційного мислення, зростанням здатності до аналізу, синтезу, узагальнення та встановлення причинно-наслідкових зв'язків. Оволодіння зазначеними розумовими операціями сприяє підвищенню навчальної мотивації та формуванню вміння застосовувати знання в реальних життєвих ситуаціях.

У цей період також інтенсивно розвиваються соціальні компетентності: діти опановують ефективну комунікацію, учаться налагоджувати міжособистісні стосунки, співпрацювати в колективі – що є основою успішної соціалізації та навчальної інтеграції.

Незважаючи на можливі труднощі адаптаційного характеру, молодший шкільний вік відіграє фундаментальну роль у формуванні особистості, закладаючи основу для подальшого інтелектуального, емоційного та соціального розвитку.

Арт-терапія в ігровій формі є ефективним засобом розвитку навичок соціальної взаємодії у дітей молодшого шкільного віку. Завдяки спрямованому використанню художньо-творчих методів вона сприяє формуванню комунікативних умінь, подоланню негативних емоційних переживань, а також формуванню конструктивної поведінки в процесі спілкування. Арт-терапевтична діяльність активізує процеси самопізнання, самовираження та особистісного розвитку дитини, що позитивно впливає на її здатність до взаємодії в соціальному середовищі [1, 556].

Арт-терапія передбачає цілісне залучення особистості до терапевтичного процесу, що відбувається на двох рівнях: фізичному та психологічному. Фізичний рівень охоплює тілесні відчуття, пов'язані з творчою діяльністю, тоді як психологічний стосується внутрішнього переживання – сприйняття, емоцій, почуттів і ставлення до себе та світу.

Особливістю арт-терапії як методу психокорекційної роботи є акцент на використанні мистецтва й творчого самовираження як інструментів психологічної підтримки та розвитку дитини. Через художньо-творчу діяльність діти отримують можливість безпечно й вільно виражати власні емоції, розвивати комунікативні навички, підвищувати самооцінку та знижувати емоційне напруження [2, 770].

На відміну від інших терапевтичних підходів, таких як ігрова або пісочна терапія, арт-терапія зосереджується переважно на візуальному мистецтві та інших формах творчості як засобах впливу на психоемоційний стан дитини.

Таким чином, арт-терапія має низку характерних особливостей, що вирізняють її серед інших психокорекційних методів:

- невербальність арт-терапії полягає в тому, що вона надає дітям можливість виражати власні думки, емоції та внутрішні переживання через образотворчі та інші творчі форми без необхідності вербалізації. Це особливо важливо для дітей, які мають труднощі у спілкуванні з однолітками або стикаються з мовленнєвими бар'єрами.

– індивідуальність арт-терапевтичного процесу дозволяє кожній дитині створити унікальний художній продукт, що відображає її особистий досвід, емоційний стан і внутрішній світ. Такий підхід забезпечує глибше розуміння індивідуальних потреб дитини з боку педагога або терапевта та сприяє ефективнішій підтримці у подоланні психологічних труднощів.

– доступність методу зумовлена тим, що арт-терапія не потребує спеціалізованого обладнання чи високого рівня художніх навичок, що робить її придатною для використання в різноманітних освітніх і терапевтичних контекстах, а також із дітьми різного віку та рівня розвитку [4, 15].

Підсумовуючи вищесказане, наголосимо, що застосування методів арт-терапії в роботі з дітьми молодшого шкільного віку є ефективним засобом подолання проявів соціальної дезадаптації, а також покращення їхнього емоційного, когнітивного та поведінкового стану. Арт-терапевтичні практики сприяють гармонійному розвитку особистості дитини, активізують її внутрішні ресурси, формують позитивні моделі взаємодії та підвищують рівень емоційної стабільності.

Досягнення високої ефективності арт-терапії можливе за умови дотримання низки педагогічних і психологічних чинників: поєднання індивідуальних і групових форм роботи, врахування вікових, психологічних і фізіологічних особливостей дітей, а також забезпечення стійкої мотивації до участі у заняттях. Практичне впровадження спеціально розробленої арт-терапевтичної програми позитивно впливає на процес соціалізації дітей, полегшує їхню адаптацію до шкільного середовища та зміцнює психологічне благополуччя.

Список використаних джерел:

1. Куб'як Н. Арт-терапія як засіб реабілітації дітей та підлітків, які постраждали від насильства. *Дитинство без насилля: суспільство, школа і сім'я на захисті прав дітей*: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (ТНПУ) 29–30 квітня, 2014, Тернопіль : Стереарт. С. 556-558.

2. Олійник Н. А., Імбер В. І., Комарівська Н. О. Арт -терапія як засіб корекції агресивної поведінки у молодших школярів. *Журнал «Перспективи та інновації науки»* Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»), 2024. № 2(36). С.765-773.

3. Олійник Н., Білик Т., Басюк А. Формування толерантності у молодших школярів. *Журнал «Перспективи та інновації науки»* Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»), 2022. № 6(11). С.299-308.

4. Шевченко Ю. А. Арт-терапія як засіб впливу на особистість в кризових ситуаціях. *Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології*. 2015. Вип. 1. С. 14-16.

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ МАТЕМАТИКИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Синявська Вікторія, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

*Науковий керівник: Запорожченко Т.П. кандидатка пед. наук, доцентка
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*

Сучасна освіта в умовах НУШ знаходиться на етапі вдосконалення та оновлення і вимагає нових підходів до організації навчального процесу. У початковій школі найбільш актуальні інноваційні методи викладання, адже саме на цьому етапі формуються базові компетентності. Ці методи впроваджуються для розвитку пізнавальної активності учнів, формування вміння мислити, аналізувати та вирішувати проблеми. Математика відіграє особливу роль, оскільки сприяє формуванню логічного, критичного мислення, умінь застосовувати знання в житті. Інноваційні методи навчання ґрунтуються на діяльнісному та особистісно орієнтованому підходах. Вони спрямовані на розвиток ключових компетентностей, визначених Державним стандартом початкової освіти. Особливо актуально застосовувати їх у навчанні математики, де раніше переважав репродуктивний стиль викладання [1].

На сьогоднішній день у системі початкової освіти особливо актуальним є впровадження інноваційних методів навчання, яке здійснюється за такими напрямками: демократизація навчального процесу; забезпечення автономії учнів у навчанні; суттєва зміна ролі вчителя у навчальному процесі; впровадження кооперативного навчання; індивідуалізація, інформатизація, інтенсифікація навчального процесу та максимальна активізація учнів у ньому; використання проблемного підходу до навчання [2].

До інноваційних методів викладання належать ігрові технології. У молодшому шкільному віці грає є провідною діяльністю школярів, саме тому спосіб поєднання гри з навчальними цілями буде сприяти підвищенню мотивації та інтересу учнів до математики. Математичні квести, вікторини, інтерактивні ігри — усе це створює умови для активного включення учнів у навчальний процес.

Також ефективним методом викладання є STEM-освіта. Поєднання математики з елементами природничих наук, техніки та інженерії дає змогу учням бачити практичне застосування чисел, вимірювань та обчислень. Уроки з елементами STEM-проектів в початковій школі роблять навчання більш цікавими, сучасними та сприяють розвитку дослідницької активності. Учні можуть прослідковувати зв'язок математики з іншими науками і бачити освітній процес більш ширше.

Доцільним буде використання цифрових ресурсів, наприклад: LearningApps, Kahoot, Matific, інтерактивних дошок, тому що ці ресурси перетворюють навчання на захопливий процес, який стає доступнішим, зрозумілішим та ефективнішим. Учні залюбки працюють з візуалізацією математичних завдань. Також ці сервіси розвивають у молодших школярів відповідальність та уважність до виконання завдань і роблять уроки індивідуалізованими.

Ефективним методом навчання на уроках математики є ще метод проектів, який передбачає створення проектів на основі реальних ситуацій, де потрібно застосовувати математичні знання. Уміння планувати бюджет, створювати

архітектурні споруди, математичні звіти – сприяють розвитку навичок командної роботи, вміння аналізувати та застосовувати знання на практиці.

Проте, якщо вчитель хоче впроваджувати інноваційні технології на уроках математики, то він повинен добирати цікавий та пов'язаний з життям матеріал, який буде спрямований на формування базових компетентностей. Це можуть бути дидактичні та сюжетні ігри, які будуть сприяти ефективному залученню учнів в освітній процес. Представлення задачі у віршах, ребусах, ігрових ситуаціях буде сприяти формуванню в учнів умінь, необхідних для подальшого життя.

Варто зважати і на можливі проблеми у впровадженні інноваційних підходів. Наприклад, не всі школи мають доступ до сучасних технологій (обмежений доступ до Інтернету, відсутність техніки), що може стати вагомою причиною для неможливості впровадження інноваційних методів. Важливо розуміти, що не всі учні однаково сприймають інноваційні методи, тому важливо враховувати їхні індивідуальні особливості та потреби. Однак успішне впровадження інноваційних методів допомагає зробити вивчення математики більш захоплюючим та мотивуючим, що сприяє підвищенню зацікавленості учнів, а використання інтерактивних та проєктних методів допомагає глибшому розумінню складних математичних концепцій для учнів і покращенню їх академічних результатів [4].

Отже, у сучасному освітньому процесі інноваційні методи викладання математики, допомагають учителям створити систему, яка сприяє ефективній передачі та засвоєнню більшої кількості знань, а учням можливість під час уроків навчитись формулювати та висловлювати власні думки і використовувати знання в повсякденному житті.

Список використаних джерел:

1. Вервейко А. М. Застосування інноваційних технологій на уроках математики. URL : <https://surl.lu/hnogbv>
2. Сірант Н., Кисіль Н. Інноваційні технології навчання на уроках математики в початковій школі. URL: <https://pedcollege.lnu.edu.ua>

3. Слюсар К., Тютя М. М. Інноваційні технології навчання математики в початковій школі. URL: <https://surli.cc/fjzesz>

4. Шубер С.В. Інноваційні підходи до навчання математики в початковій школі: виклики та успіхи : матеріали до уроків. Математика 1 клас. URL: <https://surli.cc/fkyklt>

СУЧАСНІ МЕТОДИ ТА ПІДХОДИ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Соколова Катерина, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: Коновальчук М.В., кандидатка педагогічних наук, доцентка

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Креативність є однією з найважливіших якостей, яку потрібно розвивати в учнів початкової школи. Саме розвиток креативності відіграє важливу роль у становленні критичного мислення, здатності адаптуватися та підготуватися до змін у майбутньому. Сучасні методи розвитку креативності у початковій школі відкривають можливості для вільного самовираження учнів та сприяють формуванню навичок у майбутньому житті.

Проблема розвитку креативності в молодшому шкільному віці охоплює широкий спектр питань, що стосуються формування особистості. Креативність тісно пов'язана з творчою діяльністю, яка виступає її основою та передумовою, а також є важливою метою особистісного розвитку. У контексті навчального процесу творча діяльність молодших школярів реалізується як навчально-творча або творчо-пізнавальна діяльність, організована педагогом. Креативність молодшого школяра є складним, інтегративним поняттям, яке включає здатність до створення нового, оригінального продукту в межах навчально-творчого процесу.

Засновником сучасних теоретичних підходів до вивчення креативності вважають американського психолога Джоя Гілфорда – автора психометричних теорій інтелекту. Однією з ключових ідей його концепції є розмежування

мислення на два типи: конвергентне та дивергентне. Конвергентне мислення орієнтоване на аналіз відомих способів розв'язання проблеми з метою вибору єдиного правильного варіанта. Саме воно становить основу інтелектуальної діяльності. Натомість дивергентне мислення передбачає пошук різноманітних, нестандартних шляхів розв'язання завдання, тобто мислення, яке «рухається в багатьох напрямках одночасно». Саме дивергентне мислення є основою креативності [1, 9].

Згідно з Т. Воробйовою, креативність – це загальна характеристика особистості, що проявляється в навчально-пізнавальній діяльності й визначає творчу спрямованість дитини, її здатність до самостійного вибору нестандартних рішень, створення нових ідей чи продуктів, новизна яких може бути як об'єктивною, так і суб'єктивною [1].

Сучасні соціально-економічні зміни, зростаючий попит на інноваційні підходи та нестандартні рішення у різних сферах діяльності обумовлюють потребу у формуванні творчої, креативної особистості. Розвиток креативного потенціалу є необхідним для успішної адаптації людини в динамічному світі, ефективної взаємодії в системах «людина – людина», «людина – природа», «людина – суспільство», «людина – техніка», «людина – художній образ». Поряд із цим, актуальність проблеми посилюється процесами гуманізації освіти, де головною цінністю стає особистість учня, його інтелектуальний, емоційний та творчий розвиток. Особливо важливим є розвиток креативності у молодшому шкільному віці, оскільки саме цей період вважається сенситивним для становлення новоутворень, які визначають подальшу здатність людини до творчої самореалізації.

Більшість науковців підкреслюють, що в ранньому шкільному віці закладаються основи мислення, уяви, самостійності, що є базисом для формування креативного підходу до навчання, пізнання і спілкування.

На уроках слід використовувати креативні індивідуальні завдання, які посилюють вплив на компоненти креативності. Комплексний вплив на розвиток усіх компонентів креативності забезпечується через використання методів:

евристичного, дослідницького та методу проблемного викладу. Можемо виділити такі групи методів:

1) методи проблемного навчання – основою є створення проблемної ситуації, яка формує пізнавальну потребу молодших школярів, забезпечує необхідну спрямованість їх думок на розв’язання суперечливих даних;

2) методи продукування ідей (за концепцією М. Боден) – включають прийоми розвитку пошукового креативного мислення для розгляду ситуацій із різних точок зору (гра «Шість капелюхів мислення», «Реверсування» тощо), для створення стимулювання більшої кількості ідей («Мозковий штурм», «Творчий діапазон», «Банк ідей» тощо);

3) розвивальні методи – спрямовані на розвиток аналітичних умінь («Карти пам’яті», «Кейс-стаді» тощо) [2, 48].

Одним із перспективних напрямів є використання ігрових технологій, що інтегрують навчальні завдання з розвагами, створюючи мотиваційний компонент. Ігри на основі конструктора LEGO дозволяють учням вирішувати завдання на формування просторового мислення та логіки.

Проектна діяльність є ще одним ефективним інструментом для розвитку творчості. Учні початкових класів активно включаються у створення проєктів, таких як «Символи моєї Батьківщини», де вони розробляють плани, малюють ілюстрації, описують національні символи, природні багатства та культурну спадщину України.

Особливе місце займають методи творчого письма. На уроках української мови можна впроваджувати завдання, де діти створюють власні казки або історії на задану тему. Такі завдання розвивають уяву, мовленнєві навички та вміння будувати зв’язні тексти.

Умови сучасного інформаційного суспільства диктують необхідність впровадження цифрових інструментів. Використання інтерактивних платформ, таких як Kahoot або Quizlet, дозволяє зробити навчання захопливим та інтерактивним. Творчі конкурси на платформі Canva або створення

мультимедійних презентацій у PowerPoint сприяють формуванню технологічної грамотності, яка є невід'ємною частиною сучасної освіти.

Вивчаючи проблему розвитку креативності, хочемо звернути увагу на метод Е. де Боно, який називають методикою «Шести капелюхів мислення», створеною на принципах рольової гри. Даний метод має на меті розгляд проблемної ситуації з різних точок зору. Учням демонструють шість кольорових капелюхів. Шість учнів, які їх одягнуть мають власну точку зору стосовно запропонованої вчителем проблеми. Кожен капелюх має свій характерний тип мислення. Під час гри відбувається перетворення автоматичного типу мислення в зосереджене [3, 2].

У висновку зазначимо, що креативність – це одна з ключових якостей, яку важливо розвивати у дітей ще в початковій школі. Вона допомагає формувати критичне мислення, гнучкість і здатність адаптуватися до змін. Тому, варто використовувати ті методи, прийоми і засоби, які будуть стимулювати дитячу самостійність та наштовхувати на розвиток креативності.

Список використаних джерел:

1. Воробйова Т.В. Формування креативних здібностей молодших школярів у процесі розв'язання навчальних завдань: автореф. ... канд. пед. наук: 13.00.09. Тернопіль, 2014. 19 с.

2. Павленко В.В. Розвиток креативності молодших школярів як педагогічна проблема. *Проблеми освіти: Наук-метод. зб. Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України*. Київ, 2015. Вип. 85. С. 152-158. URL: <https://surl.lu/wgbtyo>

3. Піголь А.М. Інноваційні підходи до формування творчих здібностей молодших школярів: інтерактивні методи, проектна діяльність та розвиток креативного мислення на уроках у початковій школі. *Всеосвіта*. 2025. URL: <https://surl.li/cxfwjv>

СПАДЩИНА ПЕДАГОГА-НОВАТОРА: ДИФЕРЕНЦІЙОВАНЕ НАВЧАННЯ В ПРАКТИЦІ С. П. ЛОГАЧЕВСЬКОЇ ТА ЇЇГО РЕАЛІЗАЦІЯ В НУШ

Шендрик Анатолій, здобувач ступеня вищої освіти «бакалавр»

Науковий керівник: Г. Г. Кіт, кандидатка педагогічних наук, доцентка

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

Сучасна система освіти все більше уваги приділяє інноваціям, які не просто оновлюють зміст і методи навчання, а й забезпечують його якісно новий рівень.

За Великим тлумачним словником, інновація – це «нововведення» [7], а Словник української мови у 20 томах уточнює, що це «нововведення, засноване на використанні досягнень науки та передового досвіду» [8].

Однією з ключових інновацій у початковій школі є диференційоване навчання – організація освітнього процесу з урахуванням індивідуальних особливостей учнів, яка забезпечує найповніше розкриття їхнього потенціалу. Саме воно є однією з основ концепції Нової української школи (НУШ), де дитина стає не просто суб'єктом чи об'єктом навчання, а його активним окремим учасником [1].

Ще задовго до реформи української школи принцип диференціації розробила й активно застосовувала у своїй щоденній практиці Світлана Панасівна Логачевська (1938-2024) – талановита вчитель-практик, методистка, авторка численних публікацій для вчителів початкових класів, а також підручників для молодших школярів. Її досвід інноваційний не лише для свого часу, а й у сучасному контексті.

Розглянемо, якими були основні ідеї диференційованого навчання у практиці вченої, яким чином їх реалізують в умовах НУШ.

Варто зазначити, що сучасні інноваційні підходи ґрунтуються на ідеях класиків педагогіки – Я. А. Коменського, Ж.-Ж. Руссо, М. Монтессорі, І. Песталоцці, А. Дістервега, Дж. Дьюї, К. Роджерса та інших. Їхні концепції

вільного розвитку, дитиноцентризму, самореалізації, навчання через досвід і творчості стали основою багатьох авторських технологій. Такі технології, створені педагогами-практиками, поєднують нові форми та методи навчання й активно впроваджуються в початковій школі. Однією з них є диференційована технологія навчання молодших школярів, розроблена С. П. Логачевською [2].

Світлана Панасівна Логачевська – український педагог, кандидат педагогічних наук (1998), доцент кафедри теорії й методики початкового навчання, заслужений вчитель України, авторка підручників і посібників для початкової школи, znana передусім як розробниця та активна впроваджувачка технології внутрішньокласної диференціації у початковій освіті.

Народилася 30 жовтня 1938 року в селі Червонокам'янка Олександрійського району Кіровоградської області. У 1953 році закінчила Піщанобридську семирічну школу з похвальним листом, а в 1957 – Олександрійський педагогічний технікум. Вищу педагогічну освіту здобула у 1969 році, закінчивши факультет педагогіки й методики початкового навчання Кіровоградського педагогічного інституту.

Педагогічну діяльність розпочала у 1957 році. Протягом шістдесяти років працювала вчителем початкових класів: спочатку – в Добронадіївській середній школі (1957-1960), згодом – у Балахівській середній школі-інтернаті Петрівського району (1960-1968), а після її закриття – у Балахівській загальноосвітній школі I-III ступенів, де пропрацювала до виходу на пенсію у 2017 році. У 1998 році захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук, а у 2004 їй було присвоєно звання доцента Уманського педагогічного університету.

Світлана Панасівна є авторкою навчально-методичних матеріалів, зокрема підручників з математики для 1-4 класів та української мови для 1-2 класів. Її педагогічна діяльність була високо відзначена на державному рівні: званнями заслужений учитель УРСР (1976), відмінник народної освіти УРСР (1976), орденом «Знак пошани» (1978), медаллю К. Д. Ушинського (1988), орденом «За заслуги» III ступеня (1997), нагрудним знаком «Василь Сухомлинський» (2006).

Після виходу на пенсію у 2017 році вона продовжила активну наукову і методичну діяльність.

Вчена померла 6 липня 2024 року на 86-му році життя. Її пам'ятають як людину великого серця, високого професіоналізму, щирого наставника, доброзичливу колегу і мудру порадицю. У некролозі, опублікованому Петрівською селищною радою, зазначено: «Світла пам'ять про Світлану Панасівну Логачевську, маму, бабусю, творчого педагога, ... назавжди збережеться у серцях близьких, друзів, колег, вдячних учнів і всіх тих людей, яким пощастило бути знайомим з цією скромною, високоінтелектуальною та чудовою Людиною».

Світлана Панасівна активно ділилася досвідом з питань диференційованого навчання: провела кількості консультацій, практичних семінарів і майстер-класів для педагогів різних міст України. Виступала перед тисячами працівників освіти, брала участь у всесоюзних, республіканських і обласних конференціях, з'їздах. Багато років читала лекції в обласних інститутах післядипломної освіти (Житомир, Луганськ, Кривий Ріг, Черкаси, Київ тощо). Працювала над удосконаленням методичної літератури та за дорученням МОН долучилась до створення підручників для НУШ, працюючи над ними з 2018 до 2024 року [3].

Завідувач кафедри педагогіки й психології КОІППО ім. В. Сухомлинського Н. А. Калініченко охарактеризувала її педагогічний стиль так: «це гармонія взаємовідносин із дітьми, педагогіка співробітництва, високий рівень педагогічної культури, знання закономірностей вікових психофізіологічних особливостей» [4].

Такий підхід заснований на глибокому розумінні дитячої природи та діалогу з учнями, стає основою для ефективної диференціації навчання. Важливим є те, що вчена не просто адаптувала методику до індивідуальних потреб, а перетворила її на систему взаємодії, де кожна умова реалізації диференційованого підходу спрямована на розкриття потенціалу окремої дитини.

Визначаючи шляхи та прийоми диференціації навчальної діяльності школярів, С. П. Логачевська дотримувалась багатьох особливих умов для сприяння підвищенню ефективності впровадження технології. Зокрема:

1. Застосування диференціації повинно бути систематичним, майже на кожному уроці, однак не перетворюється на шаблон. Характер диференційованих завдань залежить від теми уроку, етапу її вивчення та дидактичних цілей.

2. Диференціація здійснюється під час спільної (фронтальної) роботи всього класу, коли учні виконують загальні завдання. Водночас учитель проєктує різні траєкторії їхнього розв'язання, орієнтуючись на індивідуальні можливості кожного школяра, і відповідно коригує індивідуальні завдання.

3. Групування учнів не є сталим – воно має динамічний характер. Такий гнучкий розподіл дозволяє дітям переходити з однієї групи до іншої залежно від змісту матеріалу або рівня складності завдань. Завдяки цьому в класі створюється доброзичлива атмосфера, в якій підтримується взаємоповага, виключається зверхність сильніших учнів і знижується ризик формування комплексу неповноцінності у тих, кому навчання дається важче.

4. Основа диференціації – педагогічне передбачення: вчитель аналізує, що найдоцільніше запропонувати конкретному учню для опанування завдання. При цьому використовують тематичні набори вправ, що дають змогу як поглибити зміст навчання, так і стимулювати розвиток обдарованих учнів.

5. Завдання різного ступеня складності сприяють не лише цілеспрямованому формуванню логічного мислення, особливо в учнів з нижчим рівнем підготовки, а й підвищують рівень мотивації до навчання. Успішне виконання посильного завдання викликає у дітей задоволення від результату, формує віру у власні сили й підтримує бажання вчитися далі.

Результативність впровадження диференційованого підходу, розробленого С. П. Логачевською, підтверджується відгуками педагогів, які користуються її методичними матеріалами. Вони зазначають, що завдяки такій організації навчання всі учні, незалежно від рівня підготовки, успішно опановують

програмовий матеріал у межах своїх можливостей. При цьому кожен проходить індивідуальний шлях до результату. У старших класах діти демонструють високу самостійність, вищу мотивацію, сформовану позитивну установку на подальше здобуття знань [5].

Основні положення диференційованого підходу, розробленого вченою, висвітлено в її публікаціях у фаховому журналі «Початкова школа», а також у 25 навчально-методичних посібниках для учнів і вчителів початкових класів. Серед них – «Дійти до кожного учня», «Диференціація у звичайному класі», «Вчись розв'язувати задачі», «Методика диференційованого навчання» та інші. Усі посібники схвалені Науково-методичною радою Міністерства освіти і науки України. У них втілено ідеї розвивального та особистісно орієнтованого навчання. Посібник «Диференціація у звичайному класі» було визнано одним із найкращих на конкурсі, організованому Міністерством освіти і науки України спільно з міжнародним фондом «Відродження» [6].

Отже, педагогічна діяльність С. П. Логачевської – яскравий приклад ефективного застосування диференціації в початковій школі. Її підхід ґрунтується на глибокому розумінні індивідуальних особливостей учнів та постійному методичному пошуку. Завдяки розробленим нею посібникам і підручникам, схваленим МОН та адаптованим до концепції НУШ, вчителі отримали дієвий інструмент для реалізації особистісно орієнтованого та розвивального навчання, який забезпечує якісне засвоєння матеріалу всіма учнями. Її досвід і доробок залишаються актуальними і сьогодні, надихаючи нове покоління педагогів. Професійна спадщина Світлани Панасівни Логачевської сприяє формуванню в школах України сучасного освітнього середовища, в центрі якого – дитина.

Список використаних джерел:

1. Буйдіна О. О. Диференціація навчання в сучасній українській школі: теоретичні основи та практичні аспекти. *Філософія освіти в умовах сучасних викликів: цінності, стратегії, інноваційні практики* / упоряд.:

Т. О. Бондар, В. Ю. Стрельніков, Н. П. Шаповалова. Полтава: ПАНО, 2024.
С. 189-193. URL : <https://surli.cc/jhhtml>

2. Гудовсек О. А. Інноваційна технологія диференційованого навчання Світлани Логачевської. *Інноватика у вихованні*: зб. наук. пр. Вип. 3 / упоряд. О. Б. Петренко; ред. кол.: О. Б. Петренко, Н. М. Гринькова, Т. С. Ціпан та ін. Рівне: РДГУ, 2016. С. 110-115. URL : <https://surl.li/rhhroy>

3. Особливий талант вчителя наймолодших. *chas-time.com.ua*.
URL : <https://surl.lu/ibprzs>

4. Майстер-клас заслуженого вчителя України С. П. Логачевської // Майстер-клас в системі методичної роботи з педагогічними кадрами / А. І. Постельняк; відпов. за вип. Л. В. Корецька. Кіровоград: Видавництво КОІППО імені Василя Сухомлинського, 2007. С. 37-45.
URL : <https://turmetod.ucoz.ua/Golovna/majster-klas.pdf>

5. Картка обліку об'єктів перспективного педагогічного досвіду // Передовий педагогічний досвід. *studfile.net*.
URL : <https://studfile.net/preview/8902534/>

6. Світлана Панасівна Логачевська // Лауреати обласної педагогічної премії імені Василя Сухомлинського. Кіровоград, 2014. С. 16-19. URL: <https://issuu.com/66739/docs/suchomlinskiy-22>

7. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. 5-те вид. Київ; Ірпінь: Перун, 2005.

8. Словник української мови: у 20 т. / НАН України, Український мовно-інформаційний фонд. Київ : Наукова думка, 2010-2022.

Секція 3

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ І ПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В ПРОЦЕСІ РОБОТИ З ДРУКОВАНИМИ ДИТЯЧИМИ ПЕРІОДИЧНИМИ ВИДАННЯМИ

Войтишена Олена, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: Казьмірчук Н.С., кандидатка педагогічних наук, доцентка

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

В умовах реформування системи освіти України актуальним є завдання організації освітнього процесу на засадах компетентнісного, інтегрованого, особистісно орієнтованого навчання [1, 87]. Формування природничої компетентності стало одним із ключових завдань нової української школи. Реформування початкової школи передбачає впровадження нових підходів до викладання природничої освітньої галузі. Ми переконані, що в цьому аспекті дуже важливо не загубити ті уже напрацювання, які є дієвими та ефективними, дещо призабутими, але які варто систематично використовувати в умовах сучасної початкової школи. Тому в цій статті ми розкриємо роль та особливості використання дитячих періодичних друкованих видань.

У час цифрових технологій, коли запанували гаджети, інтернет, інтерактивні застосунки, мобільні додатки, здається, що друковані періодичні видання є пережитком минулого. Провівши опитування серед учнів початкової школи, можемо стверджувати, що вони не знайомі з сучасними дитячими журналами і газетами. Проте, ми переконані в тому, що періодичні дитячі друковані видання заслуговують на увагу як дітей, так і дорослих, адже вони мають потужний виховний та навчальний потенціал, містять адаптовану до певної вікової категорії дітей інформацію, завдання для самостійної роботи,

якісні ілюстрації, комікси, пізнавальні історії, які активізують інтерес учнів до різних наук, в тому ж числі і природничої.

Друковані дитячі періодичні видання – це не лише джерело знань та розваг, а й важливий інструмент виховання особистості, патріота, громадянина. Попри загальні виклики, зокрема економічні та цифрову конкуренцію, дитяча преса в Україні є якісною і зберігає свою актуальність й сьогодні.

Кожен із журналів має свою унікальність: власний стиль, цільову аудиторію та характерні риси. Водночас їх об'єднують спільні риси, зокрема:

– *Інтерактивність.* Редакційний колектив пропонує дітям не лише читати, а й активно діяти: вигадувати, домальовувати, розмальовувати, писати, рахувати, розв'язувати загадки й задачі, вивчати скоромовки, грати в настільні ігри, вирізати та майструвати. Практика показує, що це приносить їм справжнє задоволення. Щоправда, без участі дорослих не обійтись: доведеться відкласти смартфон і приділити час спільній творчості. Але саме така взаємодія — це те, що рекомендує сучасна педагогіка: увага, співпраця та емоційний контакт між дитиною й батьками;

– *Пізнавальність і дидактична цінність.* Багато дитячих журналів знайомлять читачів із світом науки, природи, історії, мистецтва — причому роблять це в яскравій, візуально привабливій формі. Завдяки якісним ілюстраціям та зрозумілій мові, складні речі подаються доступно й цікаво. Такі матеріали часто використовують педагоги на уроках, а автори журналів співпрацюють з розробниками шкільних програм і підручників. Тож журнали - не просто розвага, а й повноцінне освітнє джерело, яке варто зберігати, перечитувати й колекціонувати. Їм завжди раді у шкільних та дитячих бібліотеках;

– *Своєчасність та актуальність.* Сучасні українські дитячі журнали не ігнорують болючі та важливі теми, зокрема російсько-українську війну. Вони розповідають про героїзм, незламність українців, надихаючи юних читачів і їхніх батьків, зміцнюючи віру в перемогу. Редакції співпрацюють з дитячими психологами, тож матеріали на воєнну тематику подаються делікатно та з

урахуванням вікових особливостей. У таких номерах можна знайти історії, що допомагають говорити з дітьми про складне, а також психологічні поради, вправи для емоційної підтримки, «терапевтичні» вірші й казки. Важливо, щоб діти дізнавалися про події в країні саме з таких джерел, а не з випадкових відео в TikTok чи YouTube, де контент підбирають алгоритми, а не здоровий глузд чи моральна відповідальність;

– *Виховують читацький смак.* Періодичні дитячі видання не лише знайомлять із цікавими текстами, а й формують стабільну читацьку звичку. Регулярність - ключовий чинник: щомісячні випуски з постійними героями, улюбленими рубриками, знайомими письменниками створюють відчуття причетності до читацької спільноти. Діти вчаться системно сприймати інформацію, розуміти причинно-наслідкові зв'язки та бути в курсі важливих подій.

На відміну від хаотичного перегляду відео в інтернеті, що сприяє поверхневому сприйняттю та формуванню кліпової свідомості, журнали подають матеріал структуровано. Короткі, добре ілюстровані тексти легко читаються, запам'ятовуються, формують естетичний смак. Саме в періодиці часто вперше з'являються твори сучасних українських дитячих письменників;

– *Патріотичність.* Дитячі сучасні журнали знайомлять дітей з українською історією, культурою, традиціями - у доступному й цікавому форматі: коміксах, настільних іграх, ребусах, малюнках. Недарма у 2015 році дитячий журнал «Барвінок» був оголошений екстремістським у Росії та вилучений із бібліотек – така реакція свідчить про його вплив і позицію. Видання не лише інформують, а й формують громадянську свідомість, ідентичність та любов до рідної землі;

– *Динамічність змісту.* На відміну від книжок, що здебільшого є цілісними творами, присвяченими одній темі чи історії, журнали мають багатогранну структуру. В одному випуску може міститися до десятка рубрик: від казок і коміксів до цікавих фактів, завдань, інтерв'ю та ігор. Такий формат дозволяє дитині не лише зануритися в різні теми, а й вільно обирати, що саме її

цікавить у конкретний момент. Це тримає увагу, мотивує повертатися до журналу знову й знову.

На уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у початковій школі використання періодичних друкованих видань є ефективним засобом залучення дітей до активного пізнання навколишнього світу. До особливостей використання можна також віднести:

- *Інтеграцію з темами навчальної програми.* Матеріали журналів можуть бути безпосередньо пов'язані з темами уроків – «Пори року», «Рослини», «Тварини», «Вода», «Повітря», «Людина і природа» тощо;

- *Формування навичок самостійної та групової роботи.* Через роботу з текстами, малюнками, завданнями з журналів учні вчаться аналізувати, робити висновки, шукати додаткову інформацію, працювати в парах чи групах.

- *Розвиток критичного мислення та допитливості.* Цікаві природничі факти, загадки, запитання сприяють формуванню запитливості, уміння ставити проблемні питання.

- *Залучення до дослідницької діяльності.* Завдяки практичним завданням (виготовлення приладів, експерименти, ведення спостережень) журнали мотивують до експериментування.

- *Використання як джерела інтегрованого навчання.* Матеріали дитячих журналів дозволяють об'єднати знання з різних галузей – природознавства, читання, образотворчого мистецтва [3, 490].

Серед українських періодичних видань, що активно використовуються у навчанні дітей 6-10 років, слід відзначити такі журнали: «Пізнайко», «Колосок», «Розумашки», «Смайлик» та «Джміль». Коротко проаналізуємо кожен з них. У журналі «Пізнайко» для дітей 6–12 років є рубрики «Пригоди», «Комікс», «Ігротека», «Читалка», «Лабіринт», «Історія», «Знай наших», «Факти», «Майстерня», «Цікавинки», «Чудасія». Тут ілюстрації відомих художників сприяють формуванню естетичного смаку та відчуття прекрасного. У журналі «Колосок» публікуються інтерактивні завдання з біології, фізики, астрономії, що відповідають віковим особливостям молодших школярів. Журнал «Джміль»

заворожує щоразу авторською сюжетною картинкою на обкладинці, робота з якою сприяє розвитку мовлення дитини. У журналі є понад 30 рубрик, серед яких оповідання, вірші, зразки різних видів мистецтв, ігри, досліди, комікси, сценарії свят і розваг, а також аудіо- та відеододатки для завдань з вивчення англійської мови. У науково-популярному журналі для дітей 6-9 років «Розумашки» є постійні рубрики – «Читачун», «Чомучка», «Дивосвіт», «Технодром», «Слідами історії», «Хвостаті й вусаті». Журнал «Смайлик» для дітей 5–10 років. У кожному номері є такі рубрики: «Англійська», «Кросворди», «Лабіринти», «Шифровки», «Головоломки», «Вчимося малювати», «Саморобки», «Досліди», «Світ тварин», «Хочу знати все», «Притчі та казки», «Ігри». Щомісяця редакція розігрує 50 призів (настільні ігри, спортивний інвентар, книжки, пазли тощо) [2].

Використання періодичних дитячих видань на уроках ЯДС у початковій школі сприяє всебічному розвитку дитини, формуванню природничої, екологічної, мовної, мистецької та інших компетентностей. Такі журнали поглиблюють знання учнів, розвивають пізнавальний інтерес і практичні навички, а також підтримують мотивацію до навчання через цікаву та доступну подачу матеріалу.

Список використаних джерел:

1. Григорович О.П., Жовнич О.В., Коваль Т.В. Використання технологій проблемного навчання на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ». *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : зб. наук. пр. Випуск 63. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2022. С. 87-95.

2. Мовчук Леся. Десять дитячих українських журналів, які варто передплатити URL: <https://surl.lu/pezetd>

3. Казьмірчук Н.С., Стахова І.А. Педагогіка емпатерменту у процесі формування екологічної культури молодших школярів. *Наука і техніка сьогодні* (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»), 2024. No 13(41) 2024. С.486-499.

ФОРМУВАННЯ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ОРФОГРАФІЧНИХ НАВИЧОК ЗАСОБАМИ ПРАВОПИСНИХ ВПРАВ

Заверуха Ліна, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: Франчук Н.А., кандидатка педагогічних наук, доцентка

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

Формування орфографічних навичок у молодших школярів є важливим етапом їхнього мовного розвитку. Саме на цьому етапі діти здобувають базові знання, які стануть фундаментом для майбутніх успіхів у письмовій мові. Одним із ефективних способів досягнення цієї мети є використання правописних вправ, які сприяють закріпленню правильного написання слів через практику [1, 250]. Такий підхід допомагає не тільки вивчити правила орфографії, але й розвиває уважність, спостережливість та логічне мислення. Важливу роль у цьому процесі відіграє поєднання теоретичних знань із практичними завданнями, що сприяє глибшому засвоєнню матеріалу.

Проблема навчання орфографії завжди викликала значний інтерес серед науковців, методистів і вчителів-практиків як у минулому, так і нині. Над цією темою працювали дослідниці Т. Потоцька, О. Савченко. Їхні праці стали підґрунтям для розвитку сучасних методик навчання грамотного письма в початковій школі. Значний внесок у вивчення психологічних аспектів формування орфографічних навичок зробили зарубіжні вчені, серед яких Жан Піаже, Бенджамін Блум, Джером Брунер, Джон Флавелл.

Одним із ефективних способів формування орфографічних навичок є використання цілеспрямованих правописних вправ. До таких належать списування, диктанти, орфографічний розбір, робота з орфографічним словником, творче письмо (твори, перекази, переклади), а також тестові завдання різних рівнів складності. Вправи забезпечують постійне тренування в правильному написанні слів, активізують увагу, логічне мислення, а також створюють умови для практичного застосування вивчених правил.

Одним із прикладів такої роботи є вправа «Орфографічна розвідка», що передбачає добір слів із певною орфограмою та пояснення їхнього правопису [2, 336]. Учитель подає короткий текст, у якому учні знаходять слова з ненаголошеними голосними в корені, виписують їх, позначають орфограми, добирають перевірні слова. Така вправа розвиває мовне чуття, аналітичне мислення та навчає чіткому алгоритму перевірки орфограм.

Особливу роль у формуванні орфографічної грамотності відіграють диктанти, які сприяють розвитку зорової, слухової та моторної пам'яті. Одним із дієвих способів роботи є проведення попереджувального диктанту, що поєднує колективне обговорення можливих орфограм до початку письма. Такий підхід сприяє глибшому розумінню учнями механізмів застосування орфографічних правил [3, 94]. Пояснювальний диктант передбачає запис тексту із супровідним коментуванням орфограм, тоді як вибіркового диктанта полягає в доборі лише тих слів або речень, які містять задані орфограми.

Окрім традиційних вправ, у практиці навчання дедалі частіше застосовуються тестові завдання, які забезпечують швидкий зворотний зв'язок, дозволяють учням самостійно оцінити свій рівень засвоєння матеріалу. Рекомендується використовувати як навчальні тести, які спрямовані на відпрацювання орфограм, так і контрольні тести – для оцінювання досягнень. Наприклад, тест з вибором правильної форми слова серед чотирьох варіантів активізує зорову пам'ять і формує уважність до деталей [5, 232].

Для успішного засвоєння орфографічних навичок важливо враховувати особливості роботи різних видів пам'яті, які активізуються в процесі навчання. Слухова пам'ять допомагає сприймати правильне звучання слів, зорова – фіксувати їх написання, а кінестетична та моторна пам'ять забезпечують автоматизацію рухів під час письма. Комплексне залучення цих механізмів сприяє ґрунтовному й стійкому закріпленню орфографічних знань у молодших школярів.

Практичний досвід учителів початкових класів доводить ефективність поетапної моделі формування орфографічної навички. Спочатку учні

ознайомлюються з орфограмою та відповідним правилом, після чого разом з учителем виконують вправу для закріплення знань. Наступним етапом є самостійна робота з подальшим обговоренням результатів, що сприяє глибшому розумінню. Завершується процес творчим використанням знань у письмі та здійсненні контролю, самоаналізу й виправлення помилок.

Методично виправдано також проводити рефлексійні хвилинки, під час яких учні самі оцінюють рівень виконання завдань, фіксують труднощі та формулюють стратегії вдосконалення. Це сприяє розвитку навичок самоконтролю, що є невід'ємною частиною грамотності.

Сучасні освітні ресурси також дозволяють урізноманітнити вправи. Наприклад, використання інтерактивних платформ (LearningApps, Wordwall) сприяє візуалізації матеріалу та створює додаткові умови для мотивації учнів.

Слід зазначити, що ефективне формування орфографічних навичок у молодших школярів потребує чітко продуманих методичних рекомендацій. Важливо поєднувати теоретичне пояснення орфограм із практичними вправами, що сприятимуть глибшому засвоєнню знань. Необхідно використовувати завдання, які залучають різні види пам'яті, забезпечуючи системність і послідовність у подачі навчального матеріалу [6, 50]. Застосування дидактичних ігор та інтерактивних форм роботи робить процес навчання цікавим і динамічним. Окрім того, важливо враховувати індивідуальні особливості учнів, активізувати їхню самостійність і здатність до рефлексії.

Отже, узагальнюючи вищесказане можна зробити висновок, що формування орфографічних навичок у молодших школярів – це складний, багатогранний процес, що вимагає поєднання теоретичних знань із системною практикою. Ефективність цього процесу значно зростає за умови використання різноманітних видів вправ, тестів, диктантів, а також активного залучення учнів до творчої роботи. Індивідуальний підхід, орієнтація на розвиток різних видів пам'яті, емоційна залученість учнів і врахування їхніх індивідуальних потреб – запорука успішного формування орфографічної грамотності. Методичний

арсенал учителя має бути гнучким, а кожне завдання – спрямоване на вдосконалення орфографічних умінь і навичок.

Список використаних джерел:

1. Вашуленко М.С. Українська мова і мовлення в початковій школі : метод. посібник. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2018. 400 с.
2. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти 1-2 та 3-4 класи. Київ: Видавництво «Світоч», 2019. 336 с.
3. Мовчун Л.В., Присяжнюк А.І. У світі орфограм: орфографія, словозміна, будова слова: орфографічний словник для учнів початкових класів; ред. О. О. Тараненко; НАН України, Ін-т укр. мови. Київ : Кімо : Аст-Прес, 1998. 94 с.
4. Методика навчання української мови в початковій школі : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / за наук. ред. М. С. Вашуленка. Київ: Літера ЛТД, 2011. 364 с.
5. Українська мова з методикою навчання в початкових класах. Інтегрований курс / [за ред. А.П. Канищенко]. Київ : Промінь, 2003. 232 с.
6. Пономарьова К. І. Реалізація компетентнісного підходу в навчанні молодших школярів української мови. *Початкова школа*. 2010. № 12. С. 49-52.

РОЗВИТОК ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ 6 ЦЕГЛИНОК ЛЕГО

Ільченко Анна, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: Імбер В.І., кандидатка педагогічних наук, доцентка

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

Логічне мислення є фундаментом для успішного навчання та подальшого розвитку особистості. Для молодших школярів, які перебувають на етапі активного пізнання світу, формування цієї навички має особливе значення. Розвиток логічного мислення у молодших школярів є важливим підґрунтям успішного навчання та гармонійного розвитку особистості. У молодшому

шкільному віці дитина активно пізнає світ, формує базові пізнавальні процеси, і саме тоді закладається фундамент для критичного, аналітичного та творчого підходу до вирішення різноманітних завдань. Недооцінка цього аспекту може призвести до труднощів у навчанні та адаптації в майбутньому.

Низка науковців і практиків привертає значну увагу до розвитку логічного мислення молодших школярів, зокрема О. Митник, С. Скворцова, О. Онопрієнко, Н. Коваль, О. Гісь та ін.

Сучасні освітні методики пропонують різноманітні підходи до стимулювання логіки, і одним із найбільш ефективних та захоплюючих є використання конструктора ЛЕГО, зокрема набору «6 цеглинок». Набір, що складається лише з шести різнокольорових цеглинок, може здатися занадто простим, але саме в його лаконічності криється величезний педагогічний потенціал. На думку В. Імбер, обмежена кількість елементів спонукає дітей до креативності та винахідливості, аналізу та синтезу, просторового мислення, алгоритмічного мислення, розвитку пам'яті та уваги [2].

Працюючи з цеглинками, діти вчаться знаходити безліч способів комбінування цеглинок, створюючи різні форми, фігури та предмети; аналізують наявні елементи та синтезують їх у нову структуру; маніпулюють цеглинками, що допомагає візуалізувати об'єкти в тривимірному просторі, розуміти їхні розміри, форми та взаєморозташування; запам'ятовують інструкції та зосереджуються на процесі будівництва.

Л. Романенко та Н. Воловенко зазначають, що завдяки простоті набору, вправи з 6 цеглинками можна легко інтегрувати в освітній процес як на уроках, так і під час позакласної роботи [3]. Розглянемо декілька практичних вправ.

«Збудуй за інструкцією». Учитель пропонує дітям картки зі схематичним зображенням фігур, які можна скласти з 6 цеглинок. Це завдання розвиває вміння слідувати інструкціям, просторове мислення та увагу до деталей. Можна почати з простих фігур і поступово ускладнювати їх.

«Симетричні будівлі». Даємо завдання дітям побудувати фігуру, а потім створити її дзеркальне відображення. Це чудова вправа для розуміння поняття симетрії та розвитку просторового мислення.

«Що змінилося?» Пропонуємо учням запам'ятати певну конструкцію з 6 цеглинок. Потім, коли діти відвертаються, змінюємо її (наприклад, переставляємо одну цеглинку, змінюємо її колір або прибираємо). Завдання дітей – знайти, що змінилося. Ця гра тренує пам'ять, спостережливість та увагу.

«Відгадай фігуру». Один учень складає фігуру з 6 цеглинок, а інший, не бачачи її, намагається відтворити, ставлячи навідні запитання про кількість цеглинок, їхній колір, розташування тощо. Це сприяє розвитку вербальної логіки, вміння формулювати запитання та аналізувати отриману інформацію.

«Розповідь у цеглинках». Пропонуємо учням за допомогою 6 цеглинок «розповісти» історію, представити емоцію або відобразити певне поняття. Це стимулює абстрактне мислення, креативність та вміння передавати ідеї через прості форми.

«Математичні цеглинки». Використовуємо цеглинки для ілюстрації математичних понять: додавання (дві цеглинки плюс три цеглинки), віднімання, порівняння (більше, менше), дробби (розділіть одну цеглинку на рівні частини за допомогою уяви). Це допомагає дітям візуалізувати абстрактні математичні концепції.

Автори [3] серед педагогічних рекомендацій до використання 6 цеглинок ЛЕГО визначають створення сприятливого середовища, забезпечення вільного доступу до цеглинок та зручний простір для гри, заохочення до експериментів, постановка відкритих питань, фіксація успіхів, відзначення навіть найменших досягнень дітей, заохочення їх до подальших досліджень, інтегрування цеглинок в різні предмети.

Використання 6 цеглинок ЛЕГО в освітньому процесі – це не просто гра, а потужний інструмент для комплексного розвитку логічного мислення молодших школярів. Цеглинки перетворюють абстрактні завдання на зрозумілі та захоплюючі для дітей, допомагаючи їм формувати ключові навички, необхідні

для успішного навчання та життя. Завдяки простоті, доступності та багатофункціональності, «6 цеглинок» є чудовим доповненням до будь-якої освітньої програми, роблячи процес навчання цікавим та ефективним.

Список використаних джерел:

1. Імбер В.І. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до розвитку креативності учнів на уроках математики. *Інноваційна педагогіка*. Випуск 73. 2024. С. 144-148.

2. Імбер В.І. Розвиток логічного мислення дітей дошкільного віку. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. Зб. наук. праць. Вип. 38. Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012. С. 48-52.

3. Романенко Л. В., Воловенко Н. П. Застосування LEGO-технології на уроках математики в початковій школі: теоретичний вимір. *Молодий вчений*. 2020. № 10 (86). С. 429–434.

ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНСЬКОГО ДИТЯЧОГО ФОЛЬКЛОРУ ЯК ЗАСОБУ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Лісова Аліна, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: Комарівська Н.О., кандидатка філологічних наук, доцентка

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

Сучасна школа орієнтована на формування ключових компетентностей учнів, серед яких провідне місце займає мовленнєва. Мовленнєва компетентність передбачає здатність дитини ефективно використовувати українську мову в різних життєвих ситуаціях, розуміти мовлення інших та висловлювати власні думки усно й письмово. Одним із дієвих засобів розвитку такої компетентності у молодшому шкільному віці є український дитячий фольклор – цінний пласт усної народної творчості, адаптований до сприйняття дитини.

Дитячий фольклор – це частина національної культурної спадщини, що створюється, зберігається та передається з покоління в покоління саме у дитячому середовищі. Він включає такі жанри, як колискові пісні, забавлянки, мирилки, лічилки, скоромовки, загадки, народні ігри з мовним супроводом тощо. На думку вітчизняних педагогів і психологів (О. Савченко, Н. Гавриш, Л. Шелестова), саме фольклорні жанри сприяють гармонійному мовленнєвому, емоційному та естетичному розвитку дитини, стимулюють мовленнєву активність, збагачують словниковий запас, формують навички правильного звуковимовлення та інтонації.

До середини ХІХ століття дитячий фольклор не розглядався як окрема складова усної народної творчості, тому спеціально не фіксувався. Лише з другої половини ХІХ століття та впродовж ХХ століття, коли посилювався інтерес суспільства до народної культури, почалося активне збирання та публікація зразків усної народної творчості для дітей. Серед перших дослідників, які звернули увагу на дитячий фольклор, були В. Василенко, В. Верховинець, Г. Виноградов, М. Вовчок, І. Франко, М. Лисенко, М. Мельников, О. Пчілка, П. Чубинський, Д. Яворницький та ін.

Особливої уваги заслуговує видання невеликої, але значущої збірки «Дитячі ігри, пісні й казки з Ковельщини, Лущини та Звягельщини на Волині», упорядкованої Лесею Українкою разом із чоловіком. На початку ХХ століття зростає інтерес до дитячого фольклору, про що свідчать публікації таких збірок, як «Українські народні колискові пісні» (упорядники М. Нагорний, Г. Сухобрус, 1939) та «Українські народні казки, легенди, оповідання і речитативні вірші для дітей» (1939).

Першим спеціалізованим виданням, присвяченим саме українському дитячому фольклору, стала збірка «Український дитячий фольклор» (1962), упорядником якої виступив В. Бойко.

У часи незалежності України дослідження в цій сфері активно продовжили М. Лановик і З. Лановик [5]. Вони дали чітке визначення поняття «дитячий фольклор», детально проаналізували його жанрову систему, а також виявили

тісний зв'язок фольклорних форм із народним побутом. Їхній підручник «Українська усна народна творчість» став першим навчальним виданням з фольклористики, виданим у період незалежності. У ньому представлено багатий жанровий і фактичний матеріал, що базується на новітніх досягненнях як українських, так і зарубіжних науковців. Підручник охоплює розвиток фольклору від його витоків до сучасності, акцентуючи увагу на особливостях функціонування текстів в історичному контексті. У ньому запропоновано нову періодизацію розвитку фольклору та жанрову класифікацію, створену з урахуванням сучасних досліджень з історії, етнопсихології, культурології та міфології. Кожен прояв народної творчості розглянуто у взаємозв'язку з художньою літературою.

Варто підкреслити, що як дорослому, так і дитячому фольклору притаманні жанрове і тематичне розмаїття, мелодійність, емоційна насиченість, образність, багатство мовно-виражальних засобів і яскрава сюжетність.

Ознайомлення молодших школярів із народною творчістю та спостереження за її проявами в сучасному житті істотно збагачують їхню творчу уяву, стимулюють фантазію, формують національну свідомість і патріотизм, а також слугують основою для морального виховання в українському культурному контексті. Народне мистецтво допомагає дітям відчувати красу рідної природи, формує повагу до людей, які зберігають і примножують матеріальні та духовні надбання нашого народу [4, 178].

Фольклорні твори мають низку педагогічних переваг:

- 1) тексти короткі, ритмічні, легко запам'ятовуються, що відповідає віковим особливостям молодших школярів;
- 2) мова творів образна, емоційно забарвлена, що сприяє формуванню мовного чуття;
- 3) більшість фольклорних жанрів є елементами ігор або мають ігрову форму, що активізує пізнавальну діяльність дитини;
- 4) через використання скоромовок, лічилок, колискових розвивається правильна артикуляція, дихання, інтонація;

5) народні вислови вводять учнів у світ української лексики, фразеології, прислів'їв, що формує мовну грамотність.

На уроках української мови та читання дитячий фольклор може використовуватись у таких формах: мовленнєві розминки із використанням скоромовок, мирилок, примовок; фольклорні хвилинки – щоденне читання або слухання коротких фольклорних творів на початку уроку; інсценування фольклорних сюжетів як засіб розвитку діалогічного мовлення; творчі вправи на складання власних лічилочок, загадок, казок за фольклорними мотивами.

Ефективним є й створення фольклорних куточків у класі, організація проєктів на теми «Улюблена лічилка моєї бабусі», «Народна казка з мого дитинства» тощо, що активізують інтерес до мовної та культурної спадщини.

Отже, український дитячий фольклор є потужним засобом розвитку мовленнєвої компетентності молодших школярів. Завдяки своїй емоційній насиченості, образності та близькості до дитячого світу фольклор сприяє розвитку усного й писемного мовлення, формуванню національної ідентичності, моральних цінностей. Систематичне й цілеспрямоване використання фольклорного матеріалу у навчально-виховному процесі початкової школи дозволяє значно підвищити ефективність мовної освіти.

Список використаних джерел:

1. Дитячий фольклор / Вступна стаття Г. Довженок. Київ : Дніпро, 1986. 304 с.

2. Кіліченко Л., Лещенко П., Проценко І. Народнопоетична творчість для дітей. *Українська дитяча література*. Київ : Вища школа, 1979. С. 29-51.

3. Комарівська Н. Розвиток творчого потенціалу дітей дошкільного та молодшого шкільного віку засобами фольклору. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Вип. 46. Київ – Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2016. С. 30-33.

4. Комарівська Н. Особливості вивчення малих фольклорних жанрів у початковій школі. *Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в*

контексті європейських освітніх стратегій : збірник матеріалів науково-практичної конференції. Вінниця, 2012. С.178-182.

5. Лановик М., Лановик З. Українська усна народна творчість : Підручник. 3-тє вид. Київ : Знання-Прес, 2005. 591 с.

6. Савченко О. Я. Початкова освіта в контексті ідей Нової української школи. *Рідна школа*. 2018. № 1/2. С. 3-8.

7. Типові освітні програми для 3-4 класів НУШ (Савченко О. Я., Шияна Р.Б.). URL : <https://bit.ly/2TG0FaW>

8. Токар Л. Усна народна творчість на уроках української мови та читання. *Початкова школа*. 2006. №7. С.20-24.

РОЛЬ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ У ФОРМУВАННІ ГУМАНІСТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Маховська Катерина, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

*Науковий керівник: Лазаренко Н.І., докторка педагогічних наук, професорка
Вінницький державний педагогічний університет*

Формування гуманістичних цінностей є одним із ключових завдань сучасної освіти. У молодшому шкільному віці, коли активно формується світогляд та система моральних орієнтирів, важливо учить дітей усвідомлювати загальнолюдські ідеали добра, справедливості, чесності, поваги до інших. Одним із найефективніших засобів такого впливу є художня література – скарбниця духовного досвіду людства, емоційно насичене джерело морального виховання.

Нагальність питання формування гуманістичних цінностей у молодших школярів за допомогою художньої літератури підкреслюється законодавчими актами та нормативними документами України, такими як «Закон України про освіту», «Закон України про загальну середню освіту», «Концепція Нової української школи», а також державними стандартами. Ці акти встановлюють сучасні підходи до освіти, сприяють її гуманізації, забезпечують правове підґрунтя для розвитку освітньої сфери, зберігають культурну та педагогічну спадщину, змінюють освітні парадигми та підтримують міжнародні освітні

зв'язки. Підкреслюється важливість формування в молоді громадянських, патріотичних та моральних якостей.

Ідеї гуманістичного виховання як основи організації суспільного життя та розвитку особистості розглядали у своїх працях провідні українські науковці й педагоги: І. Бех, А. Бойко, С. Гончаренко, О. Савченко, Г. Сковорода, В. Сухомлинський, Л. Сущенко, Л. Хоружа та ін. Питанням формування ціннісних орієнтацій присвячували свої дослідження І. Бех, І. Зязюн, М. Каган, С. Клепко та ін.; аспектам розвитку ціннісних орієнтирів у різних видах діяльності – О. Олексюк, В. Сухомлинський, Н. Ткачова, С. Ткачов; проблемами виховання гуманістичних цінностей у шкільному середовищі займалися І. Барвінок, С. Борхович, Л. Канішевська, В. Киричок, О. Лавроненко, Ж. Петрочко, О. Столяренко, А. Сущенко та ін.

Важливо зазначити, що виховання в школярів ціннісного ставлення до світу, природи й Батьківщини тісно пов'язане з розвитком їхнього інтересу до мистецтва. Цей процес включає засвоєння знань про художню культуру, формування естетичного досвіду та досягнення високого рівня естетичної свідомості. Саме твори мистецтва сприяють глибшому усвідомленню учнями загальнолюдських цінностей і моральних ідеалів.

Молодший шкільний вік характеризується підвищеною чутливістю до емоційного впливу слова. Діти цього віку здатні глибоко співпереживати персонажам, легко сприймають моральні настанови, закладені в літературному творі, наслідують поведінку улюблених героїв. Саме тому художній текст є дієвим інструментом формування внутрішнього світу дитини, її морально-естетичних установок.

У процесі вивчення художньої літератури учні початкових класів удосконалюють мовлення, зростають морально, інтелектуально, естетично й літературно, відбувається становлення їхньої особистості. Читання впливає на світосприйняття дитини, збагачує її емоційний досвід, стимулює творчу уяву та сприяє реалізації творчих потреб.

На уроках літературного читання молодші школярі отримують зразки моральної поведінки, які можна застосовувати в повсякденному житті. Завдяки впливу художніх текстів у дітей формуються внутрішні моральні орієнтири, здатність до емпатії, співпереживання, почуття відповідальності, обов'язку та гідності. Щоб досягти цього, важливо обирати такий підхід до аналізу твору, який допомагає школярам осмислити його моральне наповнення й перенести позитивні висновки на власний життєвий досвід.

За словами В. Сухомлинського, «дитяче серце повинно жити добром», і саме через літературу можна «торкнутися найтонших струн дитячої душі», розвивати емоційно-ціннісну сферу [7]. Через художнє слово дитина вчиться розуміти почуття інших, відчувати межу між добром і злом, набуває досвіду морального вибору.

У художніх творах для дітей втілюються основні гуманістичні ідеї:

- доброта і милосердя. Наприклад, у творах Г. Бойка, О. Іваненко, В. Сухомлинського, М. Трублаїні та ін. часто зображуються ситуації, у яких герої виявляють турботу про ближніх, допомагають слабшим;
- справедливість і чесність. Образи літературних героїв навчають розрізняти добро й зло, відстоювати правду, діяти згідно із совістю;
- дружба та взаєморозуміння. Через сюжети казок, оповідань, повістей діти засвоюють цінність щирого спілкування, взаємної підтримки;
- повага до старших, рідної культури, традицій. У фольклорних творах, а також у сучасній літературі значна увага приділяється вихованню патріотичних почуттів, любові до Батьківщини, сім'ї, мови.

Ефективне використання художньої літератури як засобу виховання вимагає активної педагогічної позиції. Учитель має не лише ознайомити учнів із текстом, а й організовувати обговорення вчинків героїв, спонукати дітей до висловлення власної думки та моральної оцінки ситуацій, проводити творчі завдання (інсценізації, рольові ігри, міні-твори), що сприяють осмисленню гуманістичних ідей, створювати виховні ситуації на основі літературних

прикладів, залучати до міжпредметної інтеграції (література й етика, мистецтво, громадянська освіта тощо).

Наведемо приклади прийомів роботи, які можна ефективно використовувати під час опрацювання художніх творів з метою гуманістичного виховання молодших школярів:

«Відчуй героя». Мета: розвиток емпатії, співпереживання. Наприклад, після прочитання твору учні відповідають на запитання:

- Що відчував герой?
- Як би ти вчинив на його місці?
- Які риси характеру допомогли йому подолати труднощі?

«Дерево вчинків». Мета: аналіз морального вибору героїв. Наприклад, учні створюють «дерево», де в коренях – мотиви вчинків, у стовбурі – сам вчинок, а в кроні – наслідки.

«Порадь герою». Мета: формування власної моральної позиції. Наприклад, після прочитання художнього твору варто поставити запитання:

- Що б ти порадив герою, аби він краще впорався із ситуацією?
- Як змінився б сюжет, якби герой повівся інакше?

«Сенкан до героя». Мета: коротке узагальнення моральної характеристики персонажа. Приклад структури:

- Іменник (ім'я героя);
- Два прикметники (його риси);
- Три дієслова (що він робив);
- Фраза – ставлення до героя;
- Слово-асоціація.

«Діалог із героєм». Мета: розвиток рефлексії, співпереживання. Учні складають короткий діалог із героєм, ставлять йому запитання або звертаються до нього з порадою чи подякою.

«Квітка цінностей». Мета: усвідомлення морального змісту твору. Наприклад, на пелюстках учні пишуть гуманістичні цінності, які розкриває твір: *доброта, чесність, вірність, милосердя, справедливість* тощо.

Такі прийоми допомагають учням не просто прочитати художній твір, а глибше осмислити його морально-етичне наповнення. Таким чином, завдяки вдумливому підходу до читання та аналізу текстів учитель сприяє моральному становленню особистості, її духовному збагаченню.

Отже, художня література є важливим інструментом формування гуманістичних цінностей у дітей молодшого шкільного віку. Вона допомагає розвивати емоційно-ціннісну сферу, сприяє усвідомленню моральних норм, формує здатність до емпатії, рефлексії, доброзичливого ставлення до світу. Роль учителя полягає у створенні таких умов навчання, за яких слово художнього твору торкається серця дитини, сприяє її духовному зростанню, пробуджує прагнення бути Людиною з великої літери.

Список використаних джерел:

1. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2 кн. Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. Київ : Либідь, 2003. Кн. 1. 280 с.
2. Лазаренко Н. І. Нові вимоги до професіоналізму вчителя в умовах євроінтеграції. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія : зб. наук. пр. Вінниця : ТОВ «Нілан ЛТД», 2018. № 54. С. 100–106.
3. Матвієнко О. В. Основи морального виховання особистості молодшого школяра. Київ : Стилос, 1999. 154 с.
4. Пащенко Д. І. Генезис гуманістичних ідей у педагогіці. Київ : Науковий світ, 2001. 278 с.
5. Савченко О. Цінності, що об'єднують шкільну і педагогічну освіту. *Післядипломна освіта в Україні*. 2012. № 2. С. 9-11.
6. Сухомлинська О. В. Концептуальні засади формування духовності особистості на основі християнських. Київ : Добро, 2006. 43 с.
7. Сухомлинський В. О. Роль переконань у формуванні духовного обличчя особистості. Вибрані твори: у 5 т. Київ : Рад. шк., 1977. Т. 2. С. 389-421.

ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ МЕТОДІВ У РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У КОНТЕКСТІ НАСТУПНОСТІ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Осадчук Світлана, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: Лазаренко Н.І., докторка педагогічних наук, професорка

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

У віці 6-10 років закладаються основи навчальної діяльності, формується здатність до самостійного мислення, спілкування та засвоєння знань. Особливо важливими у цьому контексті є методи навчання, які відповідають віковим потребам дітей. Ураховуючи вікові особливості молодших школярів, надзвичайно ефективним засобом розвитку їх пізнавальних умінь є гра, яка природно інтегрується в дитячу діяльність.

Використання ігрових технологій у позаурочний час не лише підвищує інтерес до навчання, а й сприяє розвитку мовленнєвих і комунікативних навичок. Молодші школярі запам'ятовують інформацію краще, коли вона подана в цікавій та емоційно забарвленій формі. У грі знання засвоюються ненав'язливо, через образи, дії, діалоги. Тому на уроках та поза ними вчителі використовують ігрові методи.

Ігрові методи навчання – це освітні підходи, які інтегрують елементи гри в навчальний процес з метою зробити навчання більш захоплюючим, інтерактивним та ефективним. Такі методи включають різноманітні види ігор, симуляцій, квестів та інших видів розваг, які мають навчальну мету.

Ігрові підходи до організації процесу навчання мають низку очевидних переваг. Вони сприяють емоційній залученості, формують командні навички, активізують мислення та допомагають учням уявляти й моделювати ситуації з реального життя. Крім того, ігрові методи легко адаптуються до індивідуальних особливостей дітей і можуть бути використані для закріплення як навчального матеріалу, так і соціальних норм.

Найбільш ефективними для розвитку мовлення є такі види діяльності як мовленнєво-ігрова та комунікативно-мовленнєва.

Мовленнєво-ігрова діяльність передбачає використання дітьми набутих раніше знань, мовленнєвих умінь та навичок у нових зв'язках і обставинах. Мовленнєво-ігрова діяльність спрямована передусім на розвиток і вдосконалення мовлення дітей. Вона охоплює мовленнєвий зміст і забезпечує супровід дидактичних, народних, рухливих ігор із текстами та діалогами, ігрові вправи, сюрпризи, забавки, ігрові ситуації спілкування, у яких дитина виступає в ролі активного мовця.

У процесі гри дитина не помічає навчального процесу, легко запам'ятовує нові слова, описує свої дії, що сприяє опануванню мовлення. Наприклад, у забавлянці «Два півника, два півника...» розвиваються через повторення приголосних та голосних звуків та ритмічності фонематичний слух; через виголошення слів наспівом та велику кількість повторюваних звуків [д], [п], [к], [л] розвивається чіткість артикуляції; через повторення короткого і виразного тексту розвивається мовленнєва пам'ять, що дає змогу запам'ятати та відтворити структуру речень.

Комунікативно-мовленнєва діяльність напряду впливає на формування мовлення дітей, адже відбувається в процесі їх мовленнєвої взаємодії у системах «вчитель – дитина», «діти – вчитель», «дитина – діти» забезпечує встановлення і підтримання контактів з іншими мовцями в процесі безпосереднього спілкування. Наприклад, у системі «вчитель – дитина» під час дидактичної гри «Магазин» у дітей розвивається:

1) Зв'язне мовлення. Через складання речень за допомогою логічних послідовностей та таких структур:

- «Я хочу купити ...»;
- «Скільки коштує ...?»;
- «Дайте, будь ласка, ...».

2) Діалогічне мовлення. Дитина вчиться ставити та відповідати на запитання, уточнювати, домовлятися.

3) Словниковий запас. Вказуються назви продуктів, одиниць виміру та дій, що з ними пов'язані.

4) Граматика. Практикується вживання правильних форм слів, відмінки, узгодження прикметників з іменниками.

5) Комунікація. Використовуються слова ввічливості, навички слухати та не перебивати інших.

У системі «дитина – діти» під час народної гри «Гуси-гуси, га-га-га!» розвиваються:

- 1) Діалогічне мовлення.
  - 2) Чіткість вимови (звук [г]).
  - 3) Відчуття ритму.
  - 4) Слухання і відповідь у межах ролі.
- « - Гуси, гуси!
- Га-га-га!
- Їсти хочете?
- Так, так, так!
- Так летіть!
- Ні-ні, ніяк: сірий вовк під горою, не пускає нас додому!
- Най, летіли б, як хотіли, тільки крила б берегли!»

Отже, розвиток мовлення є додатковою фундаментальною умовою навчання, а також аспектом соціалізації та формування ключових компетентностей учнів початкових класів. Оскільки діти цього віку продовжують занурюватися у власний навколишній світ, то провідною для них формою діяльності, звісно ж, залишається гра, що має величезний потенціал для розвитку пізнавальних і мовленнєвих процесів. Використання дидактичних, народних, мовленнєво-рольових ігор дозволяє інтегрувати інформацію в захоплюючу діяльність, що відповідає віковим можливостям малят. Ігри сприяють мимовільному та довільному запам'ятовуванню матеріалу, вони створюють базу для зв'язного та діалогічного мовлення, а також допомагають активному розширенню словникового запасу. Варто звернути увагу на розвиток

уваги, фонематичної свідомості та артикуляції. Комунікативно-мовленнєва взаємодія у форматах вчитель – дитина та дитина – діти створює базис для мовленнєвої активності та допомагає підтримувати природне прагнення малят до спілкування.

Список використаних джерел:

1. Особливості пам'яті та уваги учнів початкової школи. *Osvita.ua*. URL : <https://osvita.ua/vnz/reports/psychology/9924/>
2. Гавриш Н. В. Мовлення дитини. Впроваджуємо Базовий компонент дошкільної освіти. *Дошкільне виховання*. 2021. № 3. С. 2-5.
3. Ігрові методи у навчанні: інноваційні підходи та переваги. *Osvita.ua*. URL: <https://mindscope.biz.ua/igrovi-metody-u-navchanni-innovacizijni-pidhody-ta-perevagy/>

РОЗВИТОК МОВЛЕННЄВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

*Петренко Дарія, здобувачка фахової передвищої освіти «фаховий
молодший бакалавр»*

*Науковий керівник: Кикилик А. М., кандидатка педагогічних наук, доцентка
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія*

Розвиток мовлення як фундаментальний компонент початкової освіти постійно перебуває в центрі уваги науково-педагогічної спільноти. В умовах сучасних освітніх трансформацій та викликів інформаційного суспільства особливої значущості набуває проблема формування мовленнєвих компетентностей здобувачів початкової освіти.

М. Вашуленко та О. Савченко [2, 176], у своїх фундаментальних дослідженнях підкреслюють, що мовлення є не лише засобом спілкування, але й важливим інструментом пізнання та самовираження особистості, основою для формування ключових життєвих компетентностей. Лінгводидакти

К. Пономарьова та О. Мельничайко, досліджуючи питання мовленнєвого розвитку, розробили теоретичні засади формування мовленнєвих компетентностей у молодших школярів, наголошуючи на необхідності системного підходу до цього процесу. В. Бадер та І. Гудзик акцентують увагу на важливості інтеграційного підходу до розвитку мовленнєвих навичок у початковій школі.

Сучасні дослідження Л. Варзацької та С. Дубовик розкривають інноваційні підходи до формування мовленнєвих компетентностей, зокрема через використання інтерактивних методів навчання та інформаційно-комунікаційних технологій. Н. Бібік та О. Онопрієнко наголошують на важливості створення мовленнєвого середовища, яке стимулює активну комунікативну діяльність учнів.

У контексті реформування системи освіти в Україні в рамках ініціативи «Нова українська школа» (НУШ) [4, 74]. особливої актуальності набуває проблема формування мовленнєвих компетентностей. Державний стандарт початкової освіти (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87) визначає мовно-літературну освітню галузь як одну з ключових, що забезпечує формування комунікативної компетентності та розвиток мовленнєвих навичок учнів. Це передбачає не лише засвоєння мовних знань, але й формування здатності використовувати мову як інструмент мислення, спілкування та творчого самовираження.

Особливу увагу науковці приділяють психолого-педагогічним аспектам розвитку мовлення. О. Запорожець та Г. Костюк у своїх дослідженнях довели, що молодший шкільний вік є сенситивним періодом для мовленнєвого розвитку, коли закладаються основи комунікативної компетентності. І. Синиця наголошує на важливості врахування індивідуальних особливостей учнів у процесі формування їхніх мовленнєвих навичок та створення сприятливого емоційного клімату для мовленнєвої активності.

У сучасній системі освіти ключове значення набуває формування компетентностей, які дозволяють учневі успішно діяти в різних життєвих

ситуаціях. Відповідно до концепції Нової української школи, визначено одинадцять ключових компетентностей, серед яких важливе місце посідає вільне володіння державною мовою. Ця компетентність передбачає не лише знання мови, а й здатність ефективно спілкуватися, розуміти співрозмовника, критично мислити та культурно самовиражатися.

Разом із ключовими, у навчальному процесі формуються й предметні компетентності. На уроках української мови це, зокрема, комунікативна, мовленнєва, мовна, соціокультурна та діяльнісна компетентності. Серед них мовленнєва відіграє провідну роль, адже саме вона є основою для формування зв'язного усного та писемного мовлення, розвитку мислення і мовної культури.

Мовленнєва компетентність охоплює вміння адекватно використовувати мову на практиці – передавати власні думки, почуття, прохання, користуватися невербальними засобами спілкування, інтонацією, мімікою. Розвивати цю компетентність особливо важливо в початковій школі, оскільки саме в цьому віці закладається база для подальшого успішного навчання.

Розвиток мовленнєвих навичок відбувається за умови продуманої організації та правильно підібраних викладачем завдань для взаємодії між учасниками навчального процесу. Особливості мовленнєвого розвитку визначаються на основі вивчення теоретичного матеріалу, дотичного до досліджуваної проблеми:

- сприятливі умови (невимушене спілкування, рівноправність учасників освітнього процесу, можливість розвитку дитини, її талантів, орієнтація на потреби учнів);
- підходи (діяльнісний на інтегрованій основі, компетентнісно орієнтований, наскрізний процес виховання, що формує цінності);
- урахування психофізіологічних особливостей дитини (індивідуальний, диференційований, системний, плановий);
- результативність (послугування всіма видами мовленнєвої діяльності в процесі спілкування, пізнання навколишнього світу, вирішення життєво важливих завдань);

– умови (вільне володіння державною мовою, розуміння правил та практичне їх використання, уміння усно і письмово висловлюватись, чітко та аргументовано пояснювати, усвідомлення ролі мови та вживання її як рідної в життєвих ситуаціях) [3, 2].

Одним із ефективних шляхів формування мовленнєвої компетентності є впровадження інтерактивних методик. Нижче подано вправи, які сприяють формуванню мовленнєвих навичок:

«Чарівне слово» – учні створюють асоціативне дерево до заданого слова, складають речення та короткий зв'язний текст, що стимулює творче мислення.

«Хто я?» – опис предмета без називання з подальшим відгадуванням та обговоренням точності опису, що формує описове мовлення й логіку.

«Мовленнєві пазли» – діти впорядковують слова в речення, пояснюють структуру, а згодом створюють власні завдання для однокласників, що формує навички граматичного аналізу.

«Лист герою» – учні пишуть листи літературним персонажам, оцінюючи їхню поведінку, що сприяє рефлексії, розвитку емоційного інтелекту та структурованого письма.

«Закінчи текст» – вправи на логічне завершення історії розвивають креативність і вміння мислити послідовно.

Завдяки використанню таких методик на уроках української мови та літератури забезпечується цілісний розвиток мовлення молодших школярів, формування ключових і предметних компетентностей

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт початкової освіти: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2019 р. № 87.
2. Савченко О. Я. Уміння вчитися – ключова компетентність молодшого школяра. Київ : Педагогічна думка, 2014. 176 с.
3. Сірант Н., Червінська Р. Дидактичні ігри як засіб навчання для здобувачів початкової освіти. *Перспективи та інновації науки*. 2023. № 1(19). С. 350-359.

4. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Шияна Р. Б. 3-4 клас: затв. Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.08.2022 № 743-22. URL : <https://surl.li/swijsd>

СТАН СФОРМОВАНOSTІ ПРИРОДНИЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ПОЧАКТОВОЇ ШКОЛИ

***Плотнікова Валерія**, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»*

Науковий керівник: Казьмірчук Н.С., кандидатка педагогічних наук, доцентка

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

У сучасній педагогічній науці природнича компетентність розглядається як одна з ключових, яка формується в учнів початкових класів. Вона необхідна для успішної соціалізації дитини, розвитку її критичного мислення, дослідницьких умінь, екологічної свідомості та здатності адаптуватися до змін у навколишньому світі. Формування природничої компетентності варто розпочинати з молодшого шкільного віку, що зумовлено віковими особливостями дітей, а саме пізнавальною активністю, високим рівнем допитливості та здатністю до емоційного сприймання природи.

У широкому розумінні природнича компетентність – це здатність особистості застосовувати знання, уміння та навички, сформовані в процесі вивчення природничих наук, у життєвих ситуаціях, зокрема для пояснення природних явищ, оцінки інформації та прийняття обґрунтованих рішень у питаннях, пов'язаних із природою і навколишнім середовищем.

Згідно з визначенням, наведеним у «Концепції Нової української школи», природнича компетентність включає в себе не лише знання про природу, явища та закономірності, а також передбачає розвиток у молодших школярів умінь спостерігати, проводити досліді, аналізувати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, узагальнювати та формулювати висновки, а також формувати емоційно-ціннісного ставлення до природи й екологічно доцільної поведінки.

Усім відомо, що в сучасній початковій школі природнича компетентність формується в межах інтегрованого курсу «Я досліджую світ», у якому поєднано знання з природничої, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної освітніх галузей. Такий підхід дає змогу цілісно сприймати світ, не фрагментуючи знання за дисциплінами, і сприяє розвитку системного мислення.

Сьогодні природнича компетентність потрапила під пильну увагу педагогів та науковців, зокрема у 2024 році оцінювання цієї компетентності учнів початкової школи вперше було включено до загальнодержавного зовнішнього моніторингу якості початкової освіти [1].

За словами А. Нікитчук, методистки відділу дослідження та аналітики українського центру оцінювання якості освіти, оцінювання рівня сформованості природничої компетентності – це новація, адже подібного інструменту у вітчизняних напрацюваннях досі не було. Лише в 2024 році вдалося підготувати напрацювання, розробити концепцію і створити інструмент моніторингу природничої компетентності випускників початкової школи. Варто зазначити, що у 2018 та 2021 роках УЦОЯО оцінювало лише рівень читацької та математичної компетентності [2].

Варто також нагадати про те, що Україна раніше брала участь у проведенні міжнародного дослідження «The Trends in International Mathematics and Science Study» («Міжнародне порівняльне дослідження якості математичної та природничої освіти»), яке оцінювало саме математичну і природничу компетентності учнів четвертих класів. Проте українські випускники початкової школи востаннє брали участь у дослідженнях у 2007 році. Для того, щоб відновити участь у міжнародному порівняльному дослідженні, варто на національному рівні систематично проводити моніторинг стану сформованості як математичної, так і природничої компетентності.

Отже, в межах дослідження, нами було проведено моніторинг стану сформованості природничої компетентності випускників початкових класів. Проаналізувавши наукову літературу та передовий педагогічний досвід, ми виокремили такі структурні компоненти природничої компетентності:

– когнітивний (знаннєвий) компонент, який охоплює знання про живу і неживу природу, екологічні системи, фізичні явища, властивості речовин тощо. Важливою є не лише наявність знань, але й розуміння причинно-наслідкових зв'язків, узагальнення та класифікація природних об'єктів;

– операційно-діяльнісний компонент, який передбачає сформованість дослідницьких навичок, уміння працювати з природними об'єктами, моделювати ситуації, вести спостереження, здійснювати прості експерименти, робити припущення та перевіряти їх;

– ціннісно-мотиваційний компонент, який визначає інтерес учнів до пізнання природи, емоційно-позитивне ставлення до навколишнього середовища, готовність до екологічно вмотивованої поведінки, а також внутрішню мотивацію до пізнання світу;

– комунікативний компонент, що охоплює вміння учнів формулювати свої спостереження, описувати результати досліджень, аргументувати висновки, працювати в групі, вести діалог про природничі явища.

Учням 4 класів було запропоновано дати відповідь на опитувальник, написати невелике есе на тему «Я і природа навколо мене» та дві екологічні ситуації, що проєктують суб'єктну поведінку дітей у життєвих ситуаціях [4, 491]. Критеріями оцінювання були когнітивний, операційно-діяльнісний, ціннісно-мотиваційний та комунікативний. На основі цих критеріїв ми виокремили високий, достатній, середній та початковий рівень.

Узагальнивши результати констатувального експерименту було з'ясовано, що:

– високий рівень сформованості природничої компетентності мають 18% випускників;

– достатній рівень – 32% учнів 4 класів;

– середній рівень продемонстрували 38% молодших школярів;

– низький рівень – 12% випускників початкової школи.

Найвищі показники зафіксовано у когнітивному критерії, найнижчі – в операційно-діяльнісному. Це свідчить про те, що школярі і до цього часу більше

орієнтуються на запам'ятовування інформації, аніж на її практичне застосування в їхньому житті.

У сучасних дослідженнях з проблем природничої освіти все більше уваги приділяють вивченню можливостей активних методів. Дедалі частіше звучить думка про те, що процес формування природничих компетентностей потребує особливої уваги та уникнення надмірної вербалізації (Н. Бібік, О. Біда, О. Грошовенко, Л. Присяжнюк, О. Пруцакова, Г. Пустовіт та ін.) [3, 96].

Попри нормативну визначеність природничої компетентності як однієї з ключових у системі початкової освіти та її інтеграцію у зміст курсу «Я досліджую світ», результати педагогічної практики та емпіричних досліджень свідчать, що рівень її сформованості в більшості учнів залишається на середньому рівні. Такий стан зумовлений комплексом педагогічних, організаційних, психологічних та соціальних причин, серед яких найсуттєвіші:

1. Формалізований підхід до реалізації природничої складової інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

У деяких школах вивчення природничих явищ здійснюється переважно на репродуктивному рівні – шляхом засвоєння готових знань. Такий підхід не сприяє формуванню дослідницьких умінь, критичного мислення та застосуванню знань у практичних ситуаціях.

2. Обмежене використання дослідницьких методів навчання.

У сучасній початковій школі дослідницька діяльність учнів часто носить епізодичний характер або здійснюється формально. Причинами цього є:

– недостатня матеріально-технічна база (відсутність елементарного обладнання, інструментів, умов для експериментів);

– невпевненість педагогів у реалізації дослідницького підходу;

– брак часу на повноцінну організацію досліджень у межах уроку.

3. Низький рівень мотивації та пізнавального інтересу.

Багато учнів не виявляють активної зацікавленості у вивченні природничих тем, оскільки виклад матеріалу є одноманітним, недостатньо емоційним або абстрактним для їхнього віку; обмежена кількість міжпредметних зв'язків і

прикладів з реального життя; не створено умов для самовираження через практичну діяльність (дослід, проєкт, моделювання).

4. Відсутність системного підходу до формування компетентності.

Нерідко в освітньому процесі природнича компетентність розглядається як побічний результат вивчення курсу «Я досліджую світ», а не як цілеспрямований об'єкт формування. Відсутність чіткої системи завдань і критеріїв оцінювання заважає забезпечити послідовний розвиток компетентності в усіх її компонентах – знаннєвому, діяльнісному, ціннісному.

5. Мінімальна практична спрямованість навчального процесу.

Діти краще засвоюють природничі знання тоді, коли мають можливість використовувати їх у реальному житті. Проте у сучасній початковій школі в умовах воєнного стану безпосереднє спілкування учнів з природою є досить обмеженим. Зменшилася кількість екскурсій на природу, масових заходів, в тому ж числі й природоохоронних, участь в екологічних проєктах тощо. Така ситуація призводить до відриву знань від практики, що знижує інтерес і ефективність засвоєння.

6. Вікові особливості молодших школярів.

Учні молодшого шкільного віку мають обмежені абстрактно-логічні здібності. За відсутності достатньої наочності, ігрових елементів, моделювання, складні природничі поняття стають для них малозрозумілими. Без належної адаптації навчального матеріалу природнича компетентність не формується на належному рівні.

Для підвищення рівня сформованості природничої компетентності молодших школярів, на нашу думку, необхідно:

- забезпечити систематичне впровадження дослідницьких методів навчання;
- удосконалити навчально-методичне забезпечення природничої освіти (відсутні навчально-дослідні ділянки та географічні майданчики з якісним обладнанням у більшості загальноосвітніх навчальних закладах України);
- організовувати практичну діяльність учнів у природному середовищі;

- здійснювати підготовку вчителів до реалізації природничої складової інтегрованого курсу;
- розвивати партнерську взаємодію між школою, сім'єю та громадськістю у формуванні екологічної культури дітей.

Отже, середній рівень сформованості природничої компетентності учнів сучасної початкової школи є наслідком багатьох взаємопов'язаних факторів: педагогічних умов, недосконалості реалізації інтегрованого курсу, недостатньої мотивації дітей і практичної спрямованості навчання. Усунення цих причин можливе лише за умов комплексного підходу до вдосконалення методичної системи природничої освіти, підвищення професійної майстерності педагогів й активного залучення дітей до дослідницької діяльності з перших років навчання.

Список використаних джерел:

1. УЦОЯО вперше оцінив природничу компетентність учнів початкових шкіл. URL: <https://surl.li/isajsv>
2. Вакуленко Тетяна. Про результати дослідження якості початкової освіти. URL: <https://surl.li/kidvda>
3. Грошовенко О.П., Казьмірчук Н.С., Вікарчук Н.Г. Формування природничих компетентностей молодших школярів засобами проєктної діяльності. *Імідж сучасного педагога*. 2021. №. 1 (196). С. 95-100.
4. Казьмірчук Н.С., Стахова І.А. Педагогіка емпайерменту у процесі формування екологічної культури молодших школярів. *«Наука і техніка сьогодні»* (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»)), 2024. No 13(41) 2024. С.486-499.

РОБОТИ НАД СИНОНІМАМИ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ ЯК ШЛЯХ ЗБАГАЧЕННЯ СЛОВНИКА МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Погончук Юлія, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: Комарівська Н.О., кандидатка філологічних наук, доцентка

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

Одним із провідних завдань початкової мовної освіти є збагачення словникового запасу учнів, розвиток мовлення, формування культури усного й писемного мовлення. У цьому контексті особливе значення має робота над синонімами – словами, що мають подібне значення, але різняться відтінками змісту або стилістичним забарвленням. Формування в молодших школярів уміння добирати синоніми сприяє глибшому усвідомленню значень слів, розвитку мовного чуття, виразності й точності мовлення.

У початковій школі важливо закласти в учнів основи знань про лексичні явища мови, зокрема про синонімію, а також активізувати їхню мовленнєву діяльність. Робота із синонімами сприяє зацікавленню дітей у вивченні слова як основної одиниці мови, формує мовленнєве чуття, розвиває навички усного й писемного мовлення, а також читацькі вміння.

Проблему лексичної синонімії досліджували такі мовознавці, як Л. Булаховський, В. Ващенко, П. Деркач, М. Жовтобрюх, С. Левченко, Л. Лисиченко, О. Нечитайло та ін. У своїх працях вони підкреслювали, що синоніми є одним із найцікавіших явищ мови, адже вони тісно пов'язані з її лексичним багатством, стилістичною різноманітністю та культурою мовлення.

Ознайомлення молодших школярів із синонімією має на меті розширення їхнього словникового запасу за допомогою найуживаніших синонімічних рядів та формування вміння застосовувати їх у власному усному й писемному мовленні. Методика роботи з синонімами спирається на загальновизнані наукові уявлення про природу лексичної синонімії та її роль у мовній системі. Оскільки синонімія є досить складним мовним явищем, вона потребує ретельно продуманого методичного підходу, щоб ефективно збагачувати мовлення учнів початкової школи.

Методика лексичної роботи має добре розроблену теоретичну і практичну базу як для середньої, так і для початкової школи (М. Вашуленко, В. Мельничайко, Н. Неусипова, М. Пентиліук, Г. Передрій, Л. Попова, А. Свашенко та ін.). У ряді досліджень приділено увагу окремим аспектам

розвитку мовлення учнів шляхом ознайомлення їх із синонімами (Н. Гац, Л. Варзацька, Г. Іваницька, Н. Лазаренко, Л. Марченко, О. Хорошківська тощо).

Вивчення синонімів у початковій школі слід розглядати як цілеспрямований педагогічний процес, який, з одного боку, забезпечує засвоєння учнями конкретної лексики та розуміння природи синонімії, а з іншого – сприяє розвитку їхнього мовлення [5].

З огляду на лінгвістичну природу синонімії та вікові особливості учнів молодшого шкільного віку, робота над цим мовним явищем у початковій школі може здійснюватися за такими основними напрямками: формування початкових уявлень про значення слова; ознайомлення учнів зі словами, близькими за змістом, та збагачення словникового запасу мовними прикладами; введення поняття «синоніми» на уроках української мови; аналіз використання синонімів у текстах під час занять з мови та літературного читання, що сприятиме міжпредметній інтеграції; засвоєння найбільш уживаних синонімічних рядів; активне застосування синонімів у власному мовленні учнів.

Опрацювання синонімії з учнями молодшого шкільного віку доцільно здійснювати поетапно. На першому, початковому етапі, основну увагу слід зосередити на практичному ознайомленні дітей зі словами, близькими за значенням, та на активному збагаченні їхнього словникового запасу. На наступних етапах – теоретичному та закріплювальному – учні початкової школи отримують елементарні знання про синоніми й активніше залучаються до мовленнєвої діяльності.

Кожен етап має свої особливості: відрізняється як за навчальними завданнями, так і за добором лексичного матеріалу, видами вправ, рівнем самостійності дітей. Важливим аспектом роботи над синонімами є розвиток уміння не лише встановлювати смислову подібність між словами, але й розрізняти їх значення та особливості вживання. На початковому етапі (1-2 класи) здійснюється формування загального уявлення про наявність у мові слів, близьких за значенням. Акцент робиться на практичних спостереженнях, доборі синонімів до вивчених слів, уникненні повторів. На теоретичному етапі (3-4

класи) відбувається ознайомлення учнів з поняттям синонімів, визначення їхніх функцій у мовленні (точність, емоційне забарвлення, стилістична виразність). Закріплювальний етап – це формування навички свідомого використання синонімів у переказах, творах, діалогах, редагуванні текстів.

Варто звернути увагу учнів на замінну функцію синонімів, яка допомагає уникати надмірного повторення однакових слів – поширеного недоліку в мовленні молодших школярів. Застосування синонімів під час редагування текстів, підготовки до написання переказів чи творчих робіт (наприклад, добір і фіксація синонімічних рядів) сприяє формуванню навичок логічного й зв'язного мовлення, а також уміння забезпечувати смислову цілісність тексту за допомогою лексичних засобів.

Розгляд текстів на уроках української мови й літературного читання є важливим джерелом збагачення словникового запасу школярів синонімами. Успіх цієї роботи значною мірою залежить від педагогічної майстерності вчителя, який має послідовно організовувати різноманітні форми діяльності: знаходження в тексті слів із подібним значенням, пояснення значень слів за допомогою синонімів, аналіз емоційного або смислового відтінку слів у межах синонімічного ряду, обговорення доцільності вибору певного слова автором.

Важливу роль у розвитку синонімічного мовлення відіграє система вправ і завдань, методично обґрунтована й добре структурована. У процесі її побудови варто дотримуватись основних дидактичних принципів: безперервності навчального впливу, урахування індивідуальних можливостей учнів, поступового ускладнення змісту завдань і повторюваності мовленнєвих ситуацій.

На початкових етапах ознайомлення молодших школярів із синонімічними засобами мови важливо підкреслити провідну роль учителя, який спрямовує навчальний процес і допомагає учням усвідомити функції синонімів у мовленні. Поступово, із набуттям досвіду, учні стають дедалі самостійнішими в аналізі мовного матеріалу та виконанні різних типів вправ. Підвищити результативність

роботи із синонімами допомагає залучення ігрових методів, використання наочних посібників і цікавих дидактичних матеріалів.

Отже, робота над синонімами в початкових класах є важливою складовою лексичної роботи й спрямована на збагачення словникового запасу учнів, розвиток мовленнєвих навичок і формування культури мовлення. Її ефективність залежить від методично продуманої системи вправ, поступового ускладнення завдань, урахування вікових особливостей учнів і цілеспрямованої діяльності вчителя. Така діяльність не лише розвиває мовлення, а й виховує естетичний смак, увагу до мовного багатства української мови.

Список використаних джерел:

1. Дідух К.І. Збагачення мовлення школярів синонімами. *Початкова школа*. 1996. №8. С.20-23.
2. Комарівська Н. Методичні аспекти застосування цікавої граматики на уроках рідної мови в початковій школі. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія* : Збірник наукових праць. Вип. 41. Вінниця : ТОВ Нілан ЛТД, 2014. С. 46-51.
3. Лазаренко Н. І. Збагачення словника молодших школярів прикметниками. *Початкова школа*. 1999. №1. С. 14-17.
4. Пономарьова К. Робота над синонімами як засобом увиразнення мовлення. *Початкова школа*. 1997. №6. С. 15-18.
5. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи : Підручник для студ. пед. фак. Київ : Абрис, 1997. 416 с.
6. Сучасна українська літературна мова : навч, посібник для стуц. вищ. навч. закл. / С. О. Караман, О. В. Караман, М. Я. Плющ [та ін.]; за ред. С. О. Карамана. Київ : Літера ЛТД, 2011. 560 с.

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЇ BYOD НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ В 2 КЛАСІ

Рябець Вікторія, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: Олійник Н.А., кандидатка педагогічних наук, доцентка

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

У сучасних умовах розвитку освіти ключовим завданням початкової школи є формування в учнів комунікативної компетентності – здатності ефективно спілкуватися, висловлювати думки, взаємодіяти в колективі. Особливої актуальності це питання набуває на уроках літературного читання, які створюють сприятливі умови для розвитку мовлення, критичного мислення та емоційного інтелекту молодших школярів. Одним із ефективних засобів реалізації цього завдання є використання освітньої технології BYOD (Bring Your Own Device), що передбачає залучення учнями власних цифрових пристроїв до навчального процесу.

Технологія BYOD (Bring Your Own Device) відкриває широкі можливості для формування комунікативної компетентності учнів молодшого шкільного віку, особливо в умовах інтерактивного та динамічного освітнього середовища. Її впровадження на уроках літературного читання в 2 класі дозволяє не лише осучаснити навчальний процес, а й суттєво підвищити рівень активності, залученості та взаємодії учнів під час виконання навчальних завдань. Формування комунікативної компетентності в такому форматі відбувається через залучення дітей до спільного обговорення, творчої роботи, взаємооцінювання та презентації результатів своєї діяльності [1, 30].

На практиці це може виглядати як багатоформатне опрацювання літературного твору. Наприклад, після читання казки чи оповідання вчитель може запропонувати учням за допомогою планшетів або смартфонів створити власну ілюстрацію до тексту, використовуючи зручні мобільні додатки для малювання. Учні можуть працювати індивідуально або в парах, після чого

демонструвати створене зображення класу, пояснюючи, яку сцену вони зобразили та чому саме її. Така діяльність стимулює монологічне мовлення, формує навички аргументації та послідовного висловлення думки.

Також ефективними є інтерактивні платформи, які сприяють зворотному зв'язку та обговоренню в режимі реального часу. Наприклад, використання Google Forms чи Padlet для організації голосування за улюбленого героя твору дає змогу залучити весь клас до колективного прийняття рішень. Після завершення голосування результати обговорюються, і кожен учень має змогу висловити свою точку зору, обґрунтувати вибір, почути альтернативні думки та навчитися взаємоповаги в діалозі.

Окрім цього, технологія BYOD дозволяє інтегрувати ігрові елементи в навчальний процес. За допомогою платформ Wordwall чи LearningApps учитель може створювати вправи на встановлення відповідностей, заповнення пропусків, визначення головної думки тексту тощо. Учні працюють із завданнями індивідуально або в парах, після чого результати аналізуються колективно. Це дає змогу не лише перевірити розуміння тексту, а й обговорити його зміст, структуру, мораль, що знову ж таки активізує комунікативну діяльність.

Особливе місце займає створення цифрових продуктів, наприклад, перегляд буктрейлерів, знятих однокласниками, або створення власних відео, у яких діти розповідають про прочитану казку, дають оцінку вчинкам героїв, рекомендують друзям. Така діяльність інтегрує читання, творчість, мовлення та цифрову грамотність. Учні виступають у ролі мовців, режисерів, ілюстраторів та критиків водночас. Це не лише формує комунікативні вміння, а й дає змогу кожному відчувати свою значущість у колективі, розвивати впевненість у собі та навички презентації.

Інтеграція технології BYOD на уроках літературного читання в початковій школі створює потужні можливості для розвитку усного мовлення учнів, зокрема діалогічного й монологічного мовлення, що є складовими комунікативної компетентності. Залучення цифрових пристроїв дозволяє організовувати інтерактивні форми роботи, які активізують мовленнєву діяльність молодших

школярів, стимулюють їх до вільного вираження думок, аргументації позиції та до конструктивного спілкування з однолітками [4, 17].

Один із ефективних прикладів такої інтеграції є створення в парах або групах коротких оповідань на основі запропонованих тем або сюжетних ілюстрацій із використанням власних гаджетів. Учні можуть доповнювати текст ілюстраціями, емодзі або підібраними аудіоефектами, що робить процес більш захопливим і креативним. Така діяльність не лише формує навички монологічного мовлення (через побудову логічного зв'язного тексту), а й розвиває діалогічну взаємодію, оскільки діти спільно обговорюють зміст, вибір слів, формулювання ідей.

Після завершення роботи над мінітвором учні презентують результати класу, усно або у формі відеозапису, і долучаються до обговорення, у якому вчаться висловлювати власну оцінку, ставити запитання, зважати на позицію інших, а також дотримуватися норм мовленнєвого етикету. Цей процес сприяє формуванню таких важливих навичок, як уміння слухати, погоджуватися або заперечувати з повагою до співрозмовника, формулювати думку лаконічно та переконливо.

Використання цифрових інструментів підвищує мотивацію до мовленнєвої активності. Для багатьох дітей створення цифрового продукту (електронного постера, коміксу, буктрейлера) є значно цікавішим, ніж традиційне усне переказування тексту. Елементи гри, візуалізації й інтерактивності знижують тривожність перед публічним виступом і сприяють вільнішому висловленню думок навіть у тих учнів, які зазвичай не є активними у класі.

Особливістю впровадження технології BYOD (Bring Your Own Device) у початковій школі є її здатність забезпечити реалізацію диференційованого підходу до навчання, що є особливо актуальним у класах з різним рівнем підготовки учнів. Такий підхід передбачає врахування індивідуальних освітніх потреб, можливостей, темпу роботи, інтересів і пізнавальних стилів кожної дитини. Завдяки використанню власних цифрових пристроїв, кожен учень

отримує можливість виконувати завдання у зручному для себе форматі, що значно підвищує ефективність і комфортність навчання [2, 45].

Наприклад, учні, які швидше опановують навчальний матеріал, можуть отримувати додаткові завдання підвищеної складності: аналізувати прочитане, створювати мініпрезентації, записувати відеовідгуки на твори. Ті ж, кому потрібна додаткова підтримка, можуть переглядати буктрейлери, прослуховувати аудіотексти або використовувати інтерактивні вправи на платформах, що передбачають багаторазове повторення. Така індивідуалізація можлива саме завдяки технології BYOD, яка надає кожному учневі доступ до ресурсів відповідно до його потреб.

Гаджети можуть виконувати функції компенсаторних інструментів для дітей з особливими освітніми потребами або тимчасовими труднощами в навчанні. Наприклад, учні з порушеннями письма можуть використовувати функцію голосового набору або автокорекції тексту, що дає їм змогу повноцінно виконувати завдання без втрати самооцінки й мотивації до навчання. Або ж діти з труднощами читання можуть скористатися програмами озвучування текстів, що сприятиме кращому розумінню змісту й послабленню емоційного навантаження.

Технологія BYOD також дозволяє вчителю оперативно організовувати групову або індивідуальну роботу, надаючи завдання різного рівня складності через хмарні сервіси або інтерактивні платформи (наприклад, Google Classroom, LearningApps чи Quizizz). Такий підхід не лише забезпечує зручність у навчанні, а й сприяє розвитку самостійності, відповідальності та самоорганізації учнів.

Використання BYOD у початковій школі, зокрема на уроках літературного читання, відкриває широкі можливості для реалізації диференційованого навчання, яке базується на гнучкому врахуванні індивідуальних особливостей кожної дитини. Це сприяє не лише підвищенню ефективності освітнього процесу, а й створенню емоційно комфортного середовища, у якому кожен учень відчуває себе успішним і цінним учасником навчання.

Згідно з Державним стандартом початкової освіти, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України № 87 від 21 лютого 2018 року, сформованість комунікативної компетентності визначається як один із ключових очікуваних результатів освітнього процесу на рівні початкової школи. Комунікативна компетентність передбачає здатність дитини ефективно взаємодіяти з іншими людьми, висловлювати свої думки, почуття, ідеї в зрозумілій та коректній формі як усно, так і письмово, а також критично сприймати висловлювання інших, ставити запитання, формулювати аргументи та брати участь у спільному обговоренні [3].

Ця компетентність є основою успішної соціалізації та подальшого навчання, тому її розвиток має здійснюватися системно в усіх навчальних предметах, зокрема на уроках літературного читання. Саме ці уроки створюють сприятливе середовище для формування мовленнєвих умінь, емпатії, вміння розуміти художній текст, співпереживати героям, висловлювати власну думку, дискутувати. У контексті Нової української школи, що орієнтується на особистісно-орієнтований та діяльнісний підходи, надзвичайно важливо не лише передавати знання, а й формувати життєві навички, серед яких комунікативні відіграють одну з ключових ролей.

У цьому зв'язку залучення цифрових технологій, зокрема технології BYOD, на уроках літературного читання є не лише сучасним трендом, а й педагогічно обґрунтованим рішенням. Застосування цифрових пристроїв у поєднанні з інтерактивними платформами дозволяє урізноманітнити форми роботи, створити середовище співпраці, розвивати мовлення в ситуаціях, наближених до реального життя. Наприклад, учні можуть не просто переказувати зміст прочитаного тексту, а записувати короткі відео з емоційним відгуком, обговорювати прочитане в онлайн-опитуваннях, писати коментарі на тематичних форумах чи дошках Padlet, усі ці дії сприяють розвитку комунікативних умінь у новому форматі, що відповідає сучасним освітнім запитам і стилю мислення дітей цифрової доби [3].

Упровадження цифрових технологій на уроках літературного читання є логічним продовженням і реалізацією положень Державного стандарту, зокрема щодо формування ключових компетентностей, розвитку критичного мислення та комунікативної активності учнів. Це дозволяє створити гнучке, динамічне та особистісно значуще навчальне середовище, яке відповідає основним засадам Нової української школи – навчати для життя, а не заради оцінки.

Водночас успішність використання технології BYOD у початковій школі, зокрема на уроках літературного читання, значною мірою залежить від рівня методичної підготовки вчителя, належної організації освітнього процесу, а також від дотримання правил безпечного та етичного використання цифрових пристроїв. Учитель має не лише володіти сучасними цифровими інструментами, але й бути здатним інтегрувати їх у навчальний процес у спосіб, що відповідає віковим особливостям другокласників, їхнім пізнавальним інтересам і рівню сформованості навчальних умінь [6, 88].

Передумовою ефективного впровадження BYOD є розробка чітких інструкцій для учнів щодо користування технікою: як працювати з навчальними застосунками, як дотримуватися правил цифрового етикету, що робити у разі технічних збоїв тощо. З цією метою доцільно ще на початку навчального року сформулювати та узгодити з класом регламент роботи з гаджетами: коли дозволено їх використовувати, як організовується групова робота, що заборонено в онлайн-середовищі тощо. Такий підхід сприяє формуванню відповідального ставлення до техніки та розвитку саморегуляції в учнів.

Також важливим чинником є створення безпечного освітнього простору. Учитель повинен стежити, щоб під час роботи з пристроями учні не мали доступу до стороннього контенту, а також застосовувати функції батьківського або вчительського контролю на певних платформах. У цьому контексті корисною є співпраця з батьками: спільне обговорення правил, рекомендацій щодо вибору застосунків, способів технічного захисту інформації тощо.

Не менш важливою є й мотиваційна складова. Учні слід заохочувати до активного та свідомого використання пристроїв не лише як джерела розваги, а

передусім як інструменту навчання, творчості й комунікації. Так, наприклад, учитель може відзначати найкращі мініпрезентації, буктрейлери, участь у тематичних форумах або проєктах, що формує у школярів внутрішню мотивацію до навчання з використанням цифрових технологій.

Успішне застосування BYOD у другому класі передбачає не тільки наявність гаджетів, а й ретельну методичну підготовку педагога, урахування організаційних аспектів та системну роботу над формуванням культури безпечного й відповідального користування цифровими пристроями в освітньому середовищі. Усі ці чинники взаємопов'язані та є критично важливими для досягнення головної мети – розвитку комунікативної компетентності молодших школярів у процесі літературного читання.

Отже, застосування технології BYOD на уроках літературного читання в 2 класі є дієвим засобом формування комунікативної компетентності. Завдяки використанню цифрових інструментів у навчальному процесі підвищується зацікавленість учнів, урізноманітнюється методичний арсенал учителя, забезпечується активна участь кожного школяра в спільному мовленнєвому середовищі.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко, В. П., & Ткаченко, Л. І. (2021). Цифровізація початкової освіти: нові можливості й виклики. Київ: Педагогічна думка. 128 с.
2. Бойченко, М. І. (2019). Використання BYOD у початковій школі: досвід і перспективи. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 71(3), 43–48. URL: <https://doi.org/10.33407/itlt.v71i3.2812>
3. Державний стандарт початкової освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-п>
4. Кравчук, Л. В. (2020). Комунікативна компетентність молодших школярів у контексті НУШ. *Початкова школа*, № 10, С. 16–19.

5. Литвиненко, А. І. (2022). Формування ключових компетентностей учнів засобами цифрових технологій. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, № 2(116), с. 61–66.

6. Чепурна, С. М. (2020). Організація освітнього процесу в умовах BYOD: ризики та переваги. *Інформаційні технології в освіті*, Вип. 42, с. 85-90.

ЕТАПИ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Ходацька Інна, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: Лазаренко Н.І., докторка педагогічних наук, професорка

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

Сучасна освіта зазнає кардинальних змін, де провідну роль відіграє цифровізація та впровадження нових форматів навчання. Змішане навчання, що поєднує традиційну класну роботу з онлайн-технологіями, стало не просто вимушеним заходом, а ефективним інструментом для всебічного розвитку учнів. Лазаренко Н. зазначає, що особливої уваги в цьому контексті потребує розвиток мовленнєвої діяльності молодших школярів – фундаменту їхньої комунікативної компетентності, критичного мислення та успішної соціалізації [3].

На думку авторів І. Горячок, В. Імбер, Т. Тронь організація цього процесу в змішаному форматі вимагає від педагога чіткого розуміння етапів формування мовленнєвих навичок та вмілого поєднання офлайн- та онлайн-інструментів [1]. Розглянемо ключові етапи розвитку мовлення молодших школярів та їхню реалізацію в умовах змішаного навчання.

Етап 1. Підготовчо-рецептивний (накопичення пасивного словника та розвиток слухової уваги). На цьому етапі головна мета — навчити дитину уважно слухати, розуміти почуте, розширити її пасивний словниковий запас та розвинути фонематичний слух.

Діяльністю учнів в офлайн-форматі (у класі) може бути:

– Читання вголос. Учитель виразно читає казки, оповідання, вірші. Після читання проводиться бесіда за змістом («Хто головний герой?», «Що сталося?»).

– Слухові диктанти. Прості диктанти, де учні не пишуть, а виконують дії (наприклад, підняти зелену картку, якщо в слові є звук [ш]).

– Лексичні ігри. Наприклад, «Впіймай слово», «Назви лагідно», «Скажи навпаки» (антоніми).

– Робота з ілюстраціями. Опис малюнків, відповіді на запитання за їхнім змістом.

Діяльністю в онлайн-форматі можуть бути:

– Аудіоказки та подкасти. Завдання прослухати аудіоматеріал та виконати тест на розуміння на одній з онлайн-платформ (Google Forms, Kahoot!).

– Інтерактивні ігри. Використання ресурсів на кшталт LearningApps для створення вправ на співвіднесення слова та зображення, класифікації предметів, розвитку фонематичного слуху.

– Перегляд освітніх відео. Короткі мультфільми або відеоролики з подальшим обговоренням у чаті або на онлайн-форумі класу.

Етап 2. Репродуктивний (відтворення почутого та прочитаного). Мета цього етапу – перевести слова з пасивного словника в активний. Дитина вчиться відтворювати інформацію, будувати прості речення та переказувати тексти.

Діяльністю в офлайн-форматі можуть бути:

– Перекази. Детальні та вибіркові перекази коротких текстів за планом, ключовими словами або малюнками.

– Відповіді на запитання. Формулювання повних, розгорнутих відповідей на запитання вчителя.

– Заучування віршів та діалогів. Робота над інтонацією, дикцією та виразністю мовлення.

– Рольові ігри. Розігрування простих діалогів та сценок.

Діяльністю в онлайн-форматі можуть бути:

– Аудіо- та відеовідповіді. Учні записують на диктофон або камеру короткі перекази текстів, відповіді на запитання чи вивчені вірші та надсилають вчителю (через Viber, Telegram, Google Classroom). Це дозволяє педагогу оцінити індивідуальний прогрес кожного.

– Робота з деформованим текстом. Інтерактивні вправи, де потрібно відновити послідовність речень у тексті.

– Створення презентацій. Учні створюють прості презентації (2-3 слайди) з ілюстраціями та голосовим супроводом-переказом.

Етап 3. Продуктивно-творчий (побудова власних висловлювань). Це ключовий етап, на якому формується вміння самостійно та творчо висловлювати свої думки, почуття та враження в усній і письмовій формах.

Діяльністю в офлайн-форматі може бути: складання розповідей, за серією малюнків, за поданим початком або кінцем, на основі власного досвіду; групові проєкти: створення спільної історії, стінгазети, підготовка невеликої вистави; дискусії та дебати: обговорення простих проблемних питань («Чи потрібна шкільна форма?», «Книга чи мультфільм?»); написання творів-мініатюр, есе.

Діяльністю в онлайн-форматі (дистанційно) можуть бути: створення колективної казки або оповідання в Google Docs, де кожен учень пише по кілька речень; створення цифрових історій (digital storytelling): за допомогою сервісів типу Storyboard That або Canva учні можуть створювати комікси чи ілюстровані розповіді; участь у форумах: обговорення тем на освітній платформі класу, де учні вчаться формулювати та аргументувати свою думку письмово.

Етап 4. Корекційно-аналітичний (усвідомлення та вдосконалення мовлення).

На цьому етапі учень вчиться аналізувати власне та чуже мовлення, знаходити та виправляти помилки, свідомо добирати мовні засоби для кращого вираження думки.

Діяльністю в офлайн-форматі можуть бути: робота в парах, де учні перевіряють та виправляють письмові роботи один одного; аналіз текстів: визначення теми, мети, типу мовлення, аналіз вдалих мовних зворотів у текстах

зразкових авторів; учні дають усні відгуки на відповіді однокласників, відзначаючи сильні сторони та даючи поради щодо покращення.

Діяльністю в онлайн-форматі можуть бути: робота з онлайн-редакторами: використання Google Docs у режимі «Пропонувати», де вчитель може залишати коментарі та виправлення, а учень – бачити їх і приймати чи відхиляти; онлайн-тренажери та тести: виконання вправ на граматику, орфографію та пунктуацію з автоматичною перевіркою; створення мовних «хмар слів», за допомогою онлайн-інструментів учні можуть створювати хмари ключових слів до тексту, що допомагає проаналізувати його лексичний склад.

Отже, змішане навчання відкриває нові горизонти для розвитку мовленнєвої діяльності молодших школярів. Поетапний підхід, що враховує психологічні особливості дитини, та гармонійне поєднання перевірених часом методик із сучасними цифровими ресурсами дозволяє зробити цей процес не лише ефективним, але й цікавим та мотивуючим. Правильно організована робота дозволяє виховати грамотну, комунікабельну та творчу особистість, готову до викликів інформаційного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Горячок І. В., Імбер В.І., Тронь Т. В. Змішане навчання в умовах війни в Україні: ризики, перспективи. *Інноваційна педагогіка*. Випуск 55. Т.3. 2023. С. 178-181.
2. Імбер В.І., Войтович І.С., Мусійчук С.М. Професійна підготовка майбутніх фахівців в умовах змішаного навчання. *Інноваційна педагогіка*, Випуск 66. 2023. С. 243-246.
3. Лазаренко Н.І. Культура мовлення викладача як невід’ємна складова ключових компетентностей сучасного педагога. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія: Філологія (мовознавство). 2016. Вип. 23. С. 36-42.

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНА СВІДОМІСТЬ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ: ІНСТРУМЕНТИ РОЗВИТКУ ЧЕРЕЗ МОВНО-КОМУНІКАТИВНУ КОМПЕТЕНТНІСТЬ

Шпортун Іванна, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: Кришук В. Л., кандидатка філологічних наук, доцентка

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

Формування національно-патріотичної свідомості молодших школярів є пріоритетним напрямом сучасної української освіти. В умовах гібридної війни, інформаційної агресії та необхідності збереження ідентичності української нації, початкова школа виступає, як перший інституційний етап соціалізації особистості, фундаментом для виховання свідомого громадянина. Особливу роль у цьому процесі відіграє розвиток мовно-комунікативної компетентності, яка є не лише інструментом засвоєння знань, а й засобом формування ціннісних орієнтирів та громадянської позиції.

У цьому контексті особливого значення набуває розвиток мовно-комунікативної компетентності молодших школярів. Рідна мова, будучи не лише засобом спілкування, а й потужним інструментом трансляції культурних кодів, історичної пам'яті, національних цінностей та ідеалів, визначає здатність учнів ефективно використовувати її, розуміти й інтерпретувати національно-патріотичні тексти, висловлювати власні думки та почуття стосовно важливих суспільних подій, що є вагомим чинником формування їхньої національної свідомості та патріотизму.

Національно-патріотичне виховання в початковій школі ґрунтується на засадничих принципах державної освітньої політики України, зокрема на Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді (затвердженої МОН України), що визначає стратегічні напрями та завдання цього процесу. Згідно з Концепцією, основними засадами є любов до України, шанобливе ставлення до її історії, культури, мови, традицій, державних символів, а також готовність до активної участі в житті держави [5]. Ці цінності закладаються в молодшому шкільному віці, під час формування базових етичних орієнтацій.

Зважаючи на вікові особливості молодших школярів, національно-патріотичне виховання має здійснюватися в ігровій, емоційно забарвленій формі, з використанням наочності, доступного дитячому сприйняттю змісту та активних методів навчання.

Мовно-комунікативна компетентність визначається як здатність особи вільно володіти державною, а також рідною (за її відмінності від державної) та іноземними мовами для ефективної комунікації в усній та письмовій формах у різноманітних життєвих ситуаціях. Вона включає вміння чітко й аргументовано висловлювати думки та почуття, розуміти й інтерпретувати тексти, усвідомлювати роль мови в культурному самовираженні, активно використовувати мову в побуті, навчанні, суспільному житті, а також володіння основами міжкультурного спілкування [6, 1-2].

У контексті національно-патріотичного виховання мовно-комунікативна компетентність є ключовим інструментом засвоєння культурних смислів, формування національної ідентичності, громадянської свідомості та емоційно-ціннісної сфери особистості.

Інтегровані уроки створюють широкі можливості для глибокого й усвідомленого засвоєння національно-патріотичних цінностей у молодшій школі. Уроки української мови є стрижнем міжпредметної інтеграції, де учні не лише опановують мовні правила, а й змістовні тексти, що відображають любов до України, повагу до її історії, традицій та культури [1]. Інтеграція з образотворчим мистецтвом чи музикою поглиблює сприйняття мовного матеріалу: ілюстрування текстів, створення аплікацій до описаних об'єктів, прослуховування пісень, згаданих в уривках, сприяє кращому розумінню та емоційному сприйняттю змісту. Збагачені міжпредметними зв'язками уроки є одним із ключових інструментів формування як мовно-комунікативної компетентності, так і національної свідомості школярів.

Проектна діяльність є важливим засобом формування національно-патріотичної свідомості молодших школярів, активізуючи їхню пізнавальну та мовно-комунікативну активність. Дослідниця К. Лісовська зазначає: «Метод

проектів вважають одним з найефективніших методів навчання, який за своєю сутністю є інноваційним, вимагає від учителя формувати в учнів початкової школи вміння діяти та застосовувати нові знання; критично аналізувати інформацію та приймати рішення самостійно; тренувати навички співпраці в колективі» [2, 62]. Участь у таких проєктах, як «Мій рідний край», «Видатні українці», «Символи моєї держави», «Сторінками родинної історії», «Герої сьогодення», спонукає учнів до самостійного пошуку й осмислення інформації, її аналізу, систематизації та творчого представлення. У процесі їхньої реалізації учні вчаться формулювати дослідницькі запитання, добирати й інтерпретувати джерела, готувати усні й письмові виступи, презентувати свої ідеї однокласникам, що сприяє розвитку мовлення, критичного мислення, впевненості в собі та вмінню висловлювати власну думку.

Інтерактивні методи навчання є надзвичайно ефективними для активізації пізнавальної діяльності учнів, забезпечуючи їхнє глибоке залучення до навчального процесу та сприяючи розвитку важливих компетентностей. Вони не лише допомагають засвоювати матеріал, а й активно взаємодіяти з ним [4]. Застосування рольових ігор, дискусій, дебатів, методів «мозковий штурм» та «акваріум» тощо дає змогу учням активно обговорювати національно-патріотичні теми, розвиваючи мовні навички, критичне мислення, здатність аргументовано висловлювати думки та толерантно ставитися до різних точок зору. У таких умовах учні відчують себе в історичному контексті, розігруючи ролі видатних постатей, що сприяє кращому розумінню важливих історичних та культурних подій.

Застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі є потужним інструментом підвищення його ефективності. Мультимедійні презентації, відеоматеріали, онлайн-ресурси, що містять національно-патріотичний контент, значно збагачують освітній процес, роблячи його більш наочним, інтерактивним і захопливим для учнів. Інтеграція таких технологій дозволяє не лише забезпечити доступ до різноманітних джерел інформації, а й залучити учнів до активного вивчення національної історії,

культури, героїчних подій та традицій. Це сприяє розвитку інформаційної компетентності учнів – здатності знаходити, аналізувати та інтерпретувати інформацію з різних джерел, а також використовувати її для формування обґрунтованих суджень і власних думок.

Організація позакласних заходів є невід’ємною складовою національно-патріотичного виховання, адже вони сприяють поглибленню знань учнів про історію, культуру та традиції України, а також формуванню в них почуття гордості за свою Батьківщину [3, 114-115]. Такі заходи надають унікальну можливість учням ознайомитися з різноманітними аспектами національної спадщини та активно долучатися до виховання патріотизму через практичну діяльність, участь у громадських ініціативах і спілкування з видатними особистостями.

Важливим аспектом є також використання методичних матеріалів, які розробляються педагогами-практиками та науковцями з урахуванням сучасних вимог та кращих педагогічних практик. Ці матеріали включають розробки уроків, дидактичні ігри, завдання для самостійної роботи, критерії оцінювання навчальних досягнень учнів у контексті національно-патріотичного виховання.

Отже, розвиток національно-патріотичної свідомості учнів початкової школи є пріоритетним завданням сучасної української освіти. Мовно-комунікативна компетентність є ефективним інструментом для досягнення цієї мети, забезпечуючи засвоєння національно-культурної інформації, формування власної національної ідентичності, розвиток почуття патріотизму та громадянської відповідальності.

Список використаних джерел:

1. Виховання патріотизму на уроках української мови та літератури. *Освітній проект «На Урок» для вчителів*. URL: <https://surli.cc/fzmahh>
2. Лісовська К. А. Особливості впровадження проєктної діяльності в початковій школі для формування національно-патріотичних почуттів учнів. *Освітньо-науковий простір*. 2024. № 6 (1). С. 58–65. URL: <https://ess.npu.edu.ua/index.php/ess/article/view/89>

3. Лісовська К. А. (2024). Сучасні тенденції формування національно-патріотичного виховання у молодших школярів як вимога концепції «Нова українська школа». *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка.*, (42(2)), 111–118. URL: <https://doi.org/10.28925/2311-2409.2024.4214> (дата звернення: 28.04.2025)

4. Методичні рекомендації «Форми, методи і засоби національно-патріотичного виховання дітей та молоді у сучасній системі виховної роботи школи». *Освітній проект «На Урок» для вчителів*. URL: <https://surl.li/ghhjud>

5. Про визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров'я України від 06 лютого 2015 року № 104/52 : Наказ МОН України від 16.02.2022 № 184/303. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-22#Text>

6. Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти, розроблена під керівництвом О. Я. Савченко (3 – 4 класи) / О. Я. Савченко та ін. Київ, 2018. 68 с. URL: <https://surl.li/mgjcke>

Секція 4

ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ НАВЧАННЯ

АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

ІНТЕГРАЦІЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В МЕТОДИКУ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ АНГЛОМОВНОГО МАЛЮВАННЯ

Білоус Марія, здобувачка ступеня вищої освіти «бакалавр»

Науковий керівник: Смолянок Ю. М., кандидатка педагогічних наук, доцентка
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

В умовах динамічного розвитку технологій, зокрема штучного інтелекту, актуальним постає питання щодо дослідження шляхів його ефективного використання в освітньому процесі початкової школи. Застосування ШІ у

навчанні англійської мови дозволяє поєднати традиційні методики з інноваційними підходами, що, у свою чергу, сприяє розвитку креативного мислення, формуванню мовних навичок у контексті, наближеному до реального спілкування, а також підвищує зацікавленість молодших школярів у вивченні іноземної мови.

Особливої уваги заслуговує інтеграція англомовного малювання як інноваційного методу, що поєднує образотворче мистецтво та мовну практику. Завдяки використанню ШІ, зокрема генеративних моделей, таких як ChatGPT, Gemini та ін., можна створити потрібне зображення, яке педагог застосовуватиме на уроках, майстер-класах тощо.

У грудні 2021 року Кабінет Міністрів України схвалив Концепцію розвитку штучного інтелекту в Україні до 2030 року, яка передбачає впровадження технологій штучного інтелекту в освіті, економіці, публічному управлінні, кібербезпеці та інших сферах з метою забезпечення довгострокової конкурентоспроможності України на міжнародному рівні [3].

Різні аспекти застосування ШІ в освіті висвітлені у працях науковців – І. Драч, О. Бородієнко, О. Базелюк, Л. Куцак, О. Слободянюк, які аналізують організаційні та нормативно-правові аспекти впровадження ШІ у вищій освіті; шляхи інтеграції ШІ в умовах відкритої науки – М. Мар'єнко, В. Коваленко, О. Яценко, А. Мельник; процес створення навчального відеоконтенту за допомогою ШІ – О. Рибалко та ін. [1, 4].

Мета дослідження – обґрунтувати доцільність та розкрити можливості інтеграції технологій штучного інтелекту в методику навчання англійської мови молодших школярів із використанням англомовного малювання як інноваційного засобу розвитку мовленнєвих і творчих компетентностей.

У сучасних умовах цифровізації освіти особливої актуальності набуває пошук ефективних способів інтеграції новітніх технологій в освітній процес. Штучний інтелект дедалі активніше проникає в різні сфери, зокрема в освіту, де відкриває нові можливості для персоналізації, візуалізації та гейміфікації навчального матеріалу.

Водночас молодший шкільний вік є сенситивним періодом щодо формування іншомовної комунікативної компетентності, тому застосування креативних і наочно-ігрових методів навчання, таких як англomовне малювання, сприяє кращому засвоєнню знань. Інтеграція інструментів штучного інтелекту в цей процес дозволяє не лише посилити мотивацію молодших школярів, а й значно підвищити ефективність навчання завдяки візуально-пізнавальній взаємодії. Це зумовлює актуальність дослідження можливостей і методів поєднання ІІІ з англomовним малюванням у навчанні англійської мови учнів початкової школи [1, 2].

Крім того, інтеграція ІІІ у методику викладання англійської мови через англomовне малювання сприяє формуванню цілого спектру метапредметних компетентностей: візуального мислення, навичок пошуку інформації, цифрової грамотності, здатності до самовираження та міжкультурного діалогу. Варто підкреслити й потенціал таких підходів для інклюзивної освіти, адже візуально підкріплене мовне середовище значно полегшує доступ до змісту навчання для дітей з особливими освітніми потребами.

За допомогою різних застосунків можна зробити урок цікавим. Уважаємо за необхідне навести перелік генеративних моделей.

1. Chat GPT – інтерактивна програма штучного інтелекту, яка вміє спілкуватися з людьми в реальному часі, давати відповіді на різноманітні питання, виконувати завдання та шукати потрібну інформацію на просторах інтернету.

2. Microsoft Designer – застосунок для генерації зображень, логотипів тощо.

3. Studio D-ID – застосунок, який допомагає у створення відео з розмовними аватарами. Програма пропонує широкий спектр мов і акцентів для голосу аватара. Інструмент дозволяє написати власний сценарій, завантажити запис або ввести текстову підказку, створити сценарій відео.

4. Kazka.fun – український додаток, який допомагає згенерувати казку зі своїми персонажами.

5. Gemini – велика мовна модель, розроблена Google, яка допомагає у підготовці навчальних матеріалів, генеруванні ідей для уроків та наданні інформації з різних предметів.

6. Speechify – найкращий сервіс для генерації штучного інтелекту, який перетворює текст у приємний на слух звук [3].

Практичне значення досвіду створення приватної школи «Mriy Know» полягає у впровадженні інноваційних підходів до методики навчання англійської мови молодших школярів із використанням технологій штучного інтелекту та візуально-креативних засобів, зокрема англомовного малювання.

У межах функціонування школи було реалізовано вищевказану модель, що поєднує елементи штучного інтелекту (генеративні мовні та графічні моделі) з інтерактивними практиками іншомовної візуалізації, спрямованими на активізацію пізнавальної діяльності учнів, розвиток їхніх мовленнєвих навичок та візуального мислення.

В умовах школи «Mriy Know» англомовне малювання застосовується як інтегрований дидактичний інструмент, що стимулює міжсенсорне сприймання іншомовного матеріалу, сприяє запам'ятовуванню лексичних одиниць та забезпечує створення позитивного емоційного підґрунтя для оволодіння іноземною мовою. Індивідуалізація навчання здійснюється завдяки адаптивним можливостям штучного інтелекту.

Одержаний практичний досвід засвідчив ефективність зазначеного підходу для підвищення мотивації до вивчення англійської мови, розвитку комунікативної ініціативності, креативності, а також формування ключових освітніх компетентностей учнів молодшого шкільного віку. Враховуючи результати майстер-класів, проведених у школі «Mriy Know», які продемонстрували збільшення словникового запасу учнів, поліпшення сприйняття англійської мови на слух, підвищення мотивації та розвиток мовлення, можна стверджувати, що використання ШІ є ефективним інструментом для інтенсифікації процесу навчання.

Інтеграція штучного інтелекту в методику навчання англійської мови молодших школярів засобами англомовного малювання відкриває нові можливості для персоналізованого навчання, активізуючи когнітивні та креативні процеси дитини.

Таким чином, використання англомовного малювання в поєднанні з інструментами штучного інтелекту сприяє формуванню цілісної іншомовної компетентності в молодших школярів, що відповідає сучасним вимогам освітньої парадигми.

Список використаних джерел:

1. Візнюк І., Буглай Н., Куцак Л., Поліщук А. Використання штучного інтелекту в освіті. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2021. №59. С. 14-22.
2. Концепція виховання дітей та молоді в цифровому просторі / НАПН України. Київ: «Інтерсервіс», 2022. 51 с.
3. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>
4. Borodienko O., Drach I. Petroye O. Innovations in management as a prerequisite for the development of competitiveness of the Ukrainian economy during the post-war period. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*. (Financial and credit activity: problems of theory and practice). Том 3 (44). 2022. С. 200-207.

ВИКОРИСТАННЯ КАЗКИ В НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ: ПОЄДНАННЯ ГРИ, ЕМОЦІЙ ТА ЛЕКСИКИ

Делікатна-Гринь Катерина, здобувачка першого рівня вищої освіти «бакалавр»

Науковий керівник: Г.Г. Кім, кандидатка педагогічних наук, доцентка

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

Вивчення англійської мови уже починаючи з початкової школи є надзвичайно важливою і актуальною проблемою, оскільки англійська – є мовою міжнародного спілкування, мовою науки й технологій. Знання англійської відкриває дітям доступ до якісних освітніх ресурсів і ширших перспектив у майбутньому, формує навички міжкультурної комунікації в глобалізованому світі. А вивчення мови в молодшому шкільному віці сприяє кращому засвоєнню вимови, граматики та розвиткові мовної інтуїції. Однак засвоєння іноземної мови – процес тривалий і доволі складний. Тому перед учителями стоїть завдання полегшити цей процес, підібрати доцільні методи, прийоми, засоби, технології. Важливим засобом у цьому контексті є казка.

Наша мета полягала не лише в тому, щоб вивчити теоретичні засади використання казки в освітньому процесі, а й перевірити на практиці: чи справді казка є таким ефективним засобом навчання англійської мови молодших школярів? Для цього ми опрацьовували фахову літературу, підбирали цікаві методики та апробовували їх під час практики у школі, власної практичної діяльності.

Теоретичний аналіз піднятої проблеми дозволив нам окреслити фундаментальні основи використання казки у навчанні молодших школярів. З'ясувалось, що використання казки ґрунтується на поєднанні психологічних, педагогічних і мовних підходів. Варто наголосити на ідеї, що казка є потужним інструментом впливу на свідомість і підсвідомість дитини, оскільки дозволяє розкривати внутрішній світ, формувати моральні орієнтири та моделювати позитивні поведінкові стратегії. Теоретичною основою використання казки також слугують принципи комунікативного, діяльнісного та особистісно зорієнтованого підходів, що забезпечують ефективне та природне оволодіння іноземною мовою у молодшому шкільному віці.

У контексті навчання англійської мови казка, на думку вчених, виконує не лише розважальну, а й навчальну та виховну функції. Вона активізує мислення, полегшує засвоєння мовного матеріалу завдяки емоційному залученню, сюжетній логіці та повторюваності мовних структур.

Звернімо увагу, що відомі психологи, зокрема Бруно Беттельгейм, вказували на терапевтичний ефект казки, яка допомагає дитині впоратися з переживаннями, страхами й внутрішніми конфліктами.

Як зазначає О. Чорна, аналізуючи специфіку художніх особливостей казки у контексті дитячого сприймання, «порівнюючи казку з іншими літературними жанрами, можна з впевненістю сказати, що саме в ній міститься вимисел, який надає їй фантастичності. Зміст казки з описом чудес, зустрічі з незвичайними персонажами, що володіють чудодійною силою, приковує до себе увагу дітей, задовольняючи певні потреби віку, а саме потребу в перевтіленні, інтерес до всього непізнаного та незвичайного, таємничого, яке дитина відчуває в казці» [4, 137].

О. Парфан у своїх науково-методичних дослідженнях підкреслює, що дидактичну казку доцільно розглядати як універсальний засіб навчання, який може ефективно використовуватися на різних етапах уроку відповідно до поставлених педагогічних цілей. «Дидактичні казки можна застосовувати на різних етапах уроку: під час опанування нового матеріалу, його закріплення, узагальнення і систематизації знань. Ефективність застосування казки у навчанні англійської мови залежить від багатьох чинників: завдань, які перед собою ставить педагог, етапу уроку, на якому послуговуються казкою, а також уміння учителя творчо підійти до організації освітньої діяльності учнів, використання наочності тощо» [3, 13].

З психолого-педагогічної точки зору казка відіграє значно вагомішу роль, ніж здається на перший погляд.

На рівні психології казка допомагає дитині прожити певну ситуацію без стресу, сприйняти навчальне завдання більш природно, невимушено. Через героїв учні навчаються співпереживати, шукати рішення, розуміти причину та наслідок. І все це – мовою, яку вони вивчають! Тобто ми одночасно і розвиваємо мовлення, і формуємо емоційний інтелект, і забезпечуємо виховний ефект процесу навчання.

Психолого-педагогічні аспекти використання казки у навчанні англійської мови охоплюють такі ключові напрями:

1. Покращення мовлення й комунікативних навичок – слухання та переказ казок розвиває словниковий запас, зв'язне мовлення, сприяє формуванню граматичних навичок у природному мовному середовищі.
2. Формування морально-етичних цінностей – через сюжет діти засвоюють поняття добра, справедливості, дружби, відповідальності.
3. Розвиток емоційного інтелекту – казка допомагає дітям усвідомлювати й виражати власні емоції, співпереживати героям, розуміти мотиви вчинків.
4. Активізація уяви та творчого мислення – казкові елементи стимулюють фантазію й креативне вирішення проблем, сприяють створенню власних історій.
5. Психотерапевтична функція – казки допомагають дітям опрацьовувати страхи, тривоги й складні життєві ситуації в безпечній формі через образи казкових персонажів.

Дослідження проводилися на базі Конотопського ліцею № 9 Сумської області в умовах реального освітнього процесу, зокрема й під час повітряних тривог. Під час проходження педагогічної практики активно використовувалися казки на уроках англійської мови. Обиралися прості англійські казки, зокрема «Little Red Riding Hood» та «Goldilocks and the Three Bears». Знайомі сюжети, яскраві персонажі та передбачуваний розвиток подій створювали для дітей відчуття стабільності й безпеки.

Ми не просто читали – ми грали: озвучували героїв, розігрували короткі сценки, малювали персонажів, повторювали ключову лексику. Такий підхід викликав живу зацікавленість та активну участь дітей у навчальному процесі. Навіть у складних умовах вони із задоволенням включалися в гру, краще запам'ятовували нові слова, а також знижувався рівень їхньої тривожності – увага переносилася із зовнішніх стресових факторів на казковий світ.

Проведена робота дала нам змогу виділити переваги казки у контексті вивчення іноземної мови. Казка виявилась чарівним інструментом, який працює одразу в кількох напрямках:

- по-перше вона сприяє підвищенню мотивації учнів, адже казкові історії захоплюють, викликають ширший інтерес та емоційне залучення;
- по-друге, така форма подачі матеріалу формує емоційний зв'язок із мовним контентом, що значно покращує процес запам'ятовування нових слів і фраз;
- по-третє, діти – активні учасники, а не пасивні слухачі, активніше долучаються до комунікації, ігрових та творчих завдань. Саме через це казка так гармонійно вписується у процес вивчення мови.

Ми переконались, що саме завдяки сюжетності та яскравим персонажам діти активніше долучались до комунікації, охоче відтворювали репліки героїв і брали участь у рольових іграх.

Варто наголосити на ігровому аспекті навчального процесу. Гра – це природна діяльність дитини. Саме в грі дитина відчувається вільною, активною, відкритою. А коли гра спиралась на сюжет знайомої казки, вона ставала ще й ефективним способом закріплення мовного матеріалу. Ми мали змогу переконатися, що рольові ігри, сценки, драматизація – усе це не лише весело, а й корисно.

Наступним висновком стало те, що емоційна складова навчання значно підвищує ефективність засвоєння матеріалу. На думку вчених (А. Василюк, Г. Кіт), сучасним дітям «властива емоційна бідність через їхню обмежену безпосередню соціальну взаємодію з іншими людьми, заміну її онлайн-спілкуванням у доступних сервісах» [1, 11]. Це підштовхнуло нас до акцентування уваги на емоційну сферу учнів, необхідність її розвитку.

Ми пересвідчилися, що емоційні переживання сприяли кращому запам'ятовуванню дитиною навчального матеріалу. Казка викликала щирі емоції: сміх, співчуття, інтерес, подив. І саме в ці моменти в пам'яті дитини закріплювались нові англійські слова, вирази, інтонації. Емоційна реакція активувала довготривале запам'ятовування. Отже, казка сприяла не лише навчанню, а й гармонійному емоційному розвитку дитини.

Навчання через казку стало своєрідною терапією. Діти вчилися впізнавати свої емоції, говорити про них, регулювати поведінку. Усе це відбувалось природно, без моралізаторства. І саме завдяки цьому формувалось здорове ставлення до себе та до інших.

Хочеться особливо підкреслити, що казка виявилась зручним середовищем для формування лексичних навичок. У кожній казці – природне середовище для мовної практики. Тому лексика подавалась не штучно, а природно, вона впліталась у дії героїв, опис ситуацій, повторювані структури. Дитина не просто вчила слово – вона бачила, як його використовує персонаж, і повторювала це в мовленні.

Крім того, казка відкрила шлях до інтерактивності та активного спілкування на уроці. Щоб урок був живим, ми активно залучали учнів до діяльності. Рольові ігри, імпровізації, завдання з необхідністю виконання певних рухів на основі казки – усе це допомагало активізувати мовлення.

На уроці англійської мови ми проводили гру за мотивами казки «Little Red Riding Hood» (червоний капелюшок). Поділили дітей на дві команди. Перша команда мала описати вовка англійською, наприклад: «The wolf is big» або «The wolf is angry», а друга команда повинна була показати це мімікою, жестами або рухами. Потім ролі змінювались: ті, хто показував – починали описувати, але не могли повторювати вже сказані слова, тому вигадували нові, наприклад: «The wolf is scary», «The wolf is fast», «The wolf is loud» тощо.

Ця гра дуже активізувала дітей, вони з ентузіазмом включалися в процес, намагалися бути креативними, щоб не повторюватися, і водночас тренували лексику, побудову простих речень, вимову, емоційність мови та взаємодію в команді. Діти сміялися, підтримували один одного, навіть сором'язливі учні охоче брали участь у цьому дійстві. Таким чином, учні починали не просто вивчати мову, а використовувати її для вираження думок і почуттів.

Водночас, використання казки дозволило гармонійно інтегрувати розвиток ключових компетентностей: уміння працювати в команді, мислити критично, самостійно приймати рішення та творчо самовиражатися. Такий підхід є

інклюзивним, оскільки казкові історії зрозумілі й близькі кожній дитині, незалежно від рівня знань або індивідуальних особливостей. На цьому акцентують увагу і вчені (А. Василюк, Г. Кіт), приділяючи належне місце казці в системі технологій інклюзивного навчання [5].

Відтак хочеться особливо наголосити, що казка є надзвичайно ефективним інструментом в інклюзивному навчанні. Підтвердженням цього стала наша успішна співпраця під час практики з дитиною, яка мала труднощі з комунікацією та емоційною саморегуляцією. Вона зазвичай уникала активності на уроці, але саме під час роботи з казкою «Little Red Riding Hood» несподівано для всіх захотіла долучитися до інсценізації. Вона вибрала роль Вовка, намагалася повторювати фрази, а згодом навіть почала взаємодіяти з іншими дітьми. Таким чином, казка стала для неї місточком до включення в колектив, сприяла розвитку мовлення, впевненості та позитивного ставлення до навчання. Такий приклад ще раз доводить, що казка – це не просто метод, а потужний засіб педагогічної підтримки дітей з особливими освітніми потребами.

На жаль, під час практики ми зіткнулися з ситуацією, яка вже стала звичною для українських школярів – навчання під час повітряних тривог в укриттях. У таких умовах діти часто були знервованими, розгубленими. І тут особливу роль зіграла казка як заспокійливий ресурс.

Під час занять в укритті ми використовували знайомі казки, які допомагали дітям переключитися, зменшити рівень тривоги та створити хоча б невеличкий простір безпеки. Гра з героями, візуалізація казкового світу, прості повторювані фрази – усе це підтримувало психологічний стан дітей та дозволяло зберігати навчальну мотивацію навіть у таких складних обставинах. Таким чином, забезпечувався комфорт для школярів, підтримувався ефект впевненості в безпеці, спокої, добробуті, на чому часто акцентують увагу дослідники сучасних умов освітнього простору та соціуму [2].

На уроках англійської мови ми використовували прості повторювані фрази з казок, щоб допомогти дітям краще засвоїти лексику та інтонацію. Наприклад, ми багаторазово повторювали речення «He ran and ran and ran!» під час вивчення

казки «*The Three Little Pigs*». Діти із захопленням і сміхом наслідували героя, жестикулювали і навіть починали змагатися, хто скаже фразу швидше та емоційніше. Повторення зробило урок веселим і динамічним, а фрази добре закарбувалися в пам'яті.

Казка допомагала не просто навчати, а зберігати дитинство, навіть у бомбосховищі.

Стажування у благодійному фонді «Змінимо життя», де працюю з дітьми внутрішньо переміщених осіб, теж дало можливість покращити освітній процес за допомогою казки. Там ми систематично використовували елементи казкотерапії як на заняттях англійською мовою, так і під час ігрових та психоемоційних сесій. Адже казка – це той універсальний формат, який завжди викликає інтерес, дарує дітям емоційну підтримку і допомагає краще засвоювати матеріал.

Наш досвід підтвердив ефективність використання казки як засобу навчання іноземної мови, особливо у складних та інклюзивних умовах, а проведена робота дала нам змогу сформулювати поради вчителям:

- казки повинні бути системною частиною навчання;
- рольові ігри перетворюють учнів на активних мовців;
- емоційна атмосфера стимулює краще сприймання матеріалу;
- обговорення почуттів – шлях до розвитку soft skills;
- власні казки учнів – це творчість, яка розвиває мовлення;
- аудіоказки тренують навички слухання;
- комікси і міні-книжки – чудовий інструмент інтеграції предметів;
- парна і групова робота – розвиток командної взаємодії;
- міжпредметні зв'язки роблять навчання більш цілісним.

Підсумовуючи, хочемо наголосити: використання казки – це більше, ніж просто метод. Це можливість зробити вивчення англійської мови живим, емоційним і природним. Вона дає дитині простір для мовного й емоційного зростання одночасно. Якщо ви шукаєте спосіб зробити свої уроки більш ефективними, спробуйте додати трохи казки. Навіть одна коротка історія може

дати простір для гри, дискусії, творчості. Казка – це універсальний ресурс, який працює в умовах школи, інклюзії, і навіть... укриття.

Список використаних джерел:

1. Василюк А., Кіт Г. Учні покоління альфа: специфіка навчання в умовах школи і ступеня. *Інновації в дошкільній і початковій освіті*. 2025. № 1(3). С. 8-20.
2. Кіт Г.Г., Шиманська Г.С. Вплив емоційного інтелекту на добробут молодшого школяра в умовах НУШ. *Добробут здобувачів освіти та учителів у сучасних умовах освітнього простору та соціуму: матеріали міжвуз. (заочної) наук.-практ. конф. (до 100-річчя Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії)* (26 лют. 2021 р.). Хмельницький: ПП «А.В.Царук», 2021. С. 70-72.
3. Парфан О. Казка: навчання, виховання, мотивування. Дидактичні казки на уроках англійської мови. Учитель початкової школи. 2020. № 5-6. С. 13-14. URL: file:///C:/Users/Galina/Downloads/UPSh_2020-6_p13.pdf
4. Чорна О.О. Роль та методичні прийоми роботи з казкою на уроках англійської мови як засіб формування позитивної мотивації навчання. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2019. № 65. Т. 1. С. 136-139. URL: <https://surl.li/vgitgv>
5. Wasyluk A., Kit H. O współczesnych technologiach nauczania inkluzyjnego. *Pedagogika Społeczna. WSNS Pedagogium*. Warszawa, 2021. Nr 1-2. S. 273-283.

ВИВЧЕННЯ РІВНЯ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЄВОЇ ПОВЕДІНКИ УЧНІВ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Дерун Єгор, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: Пугачова К.С., докторка філософії (Phd)

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

Одним із стратегічних завдань сучасного реформування системи освіти є її переорієнтація на особистісний розвиток учнів. У зв'язку з цим актуальною стає така організація освітнього процесу, підбір таких методів, які б забезпечували

необхідні умови для виявлення та розвитку індивідуальності кожної дитини, долучення учнів до загальнокультурних цінностей, відповідність зовнішніх форм поведінки нормам моралі.

Педагогічним працівникам важливо знати, з яким обсягом культурних звичок повинна прийти дитина до школи, як закласти в ній основи культури спілкування, які в майбутньому допоможуть їй правильно і чемно організувати міжособистісну комунікацію [1; 3].

В основі культури спілкування лежить глибоко соціальне моральне почуття – повага до людини, до законів людського суспільства. Аби поважали тебе, треба поважати інших, поводитися так, щоб не викликати в людей осуду, неприязні. Культура людських взаємин не тільки особиста справа, а й суспільна. Не можна вважати культурною людину, яка ставиться до інших без поваги, груба в поведінці, не зважає на норми людських взаємин, ігнорує правила пристойності.

Історико-педагогічний аналіз проблеми виховання культури спілкування учнів засвідчив значний інтерес до неї з боку сучасних науковців. Так, вивченню психолого-педагогічних основ культури спілкування та лінгводидактичних засад її формування присвячені праці Г. Балла, Н. Бутенко, Н. Гавриш, І. Зязюна, І. Синиці, Г. Тарасенко, Т. Чмут, П. Щербаня та ін.

І все ж, попри значну зацікавленість сучасних дослідників проблемою спілкування, не до кінця з'ясованим залишається питання виховання культури спілкування в учнів на уроках іноземної мови. Зокрема, нагального подолання потребують суперечності між вимогами сучасного суспільства щодо культури спілкування учнів і реальним рівнем їхньої компетентності у спілкуванні; між вимогами до толерантного, особистісно орієнтованого спілкування та обмеженими можливостями його досягнення за умов застосування традиційних шляхів, форм, методів та засобів навчання; між теоретичною підготовленістю учнів у сфері спілкування та рівнем оволодіння ними практичними способами його організації; необхідністю постійного самовдосконалення у спілкуванні та здатністю учнів до рефлексії.

Наукове поняття культури спілкування пов'язане передусім із категорією діяльності, через яку можна пояснити формування культури спілкування як «засвоєння особистістю засобів діяльності спілкування, що дозволяє цій особистості повною мірою реалізувати себе та свої цілі, свій творчий потенціал, виявити процесуальний характер культури спілкування» [2, 15].

Культура спілкування, на думку фахівців, виявляється безпосередньо в різних видах діяльності і має свої індивідуальні риси. Так, у ній можна впізнати особистісні прояви: пластичність, ригідність, домінантність та різновидність рольової поведінки. Щодо культури мовленнєвого спілкування важливо зауважити на його специфіці та основних ознаках: *чіткість, багатство, виразність, багатоплановість, адекватність мовлення освітнім завданням, здатність планувати мовлення й керувати ним.*

Культура мовлення є комплексною лінгводидактичною проблемою та охоплює оволодіння технікою мовлення, засобами логіко-емоційної виразності читання і мовлення, умінням підготуватися до мовленнєвої дії відповідно до характеру мовлення, з урахуванням психологічних особливостей співрозмовників і їхніх можливостей сприймання. *«Культура спілкування – це соціально значущий показник здібностей людини, уміння здійснювати свої взаємостосунки з іншими людьми, здібності та вміння сприймати, розуміти, засвоювати, передавати зміст думок, почуттів, у процесі вирішення конкретних завдань навчання та виховання»* [3, 41].

Під культурою спілкування учнів ми розуміємо дотримання дитиною норм і правил спілкування з дорослими й дітьми, заснованих на повазі та доброзичливості, а також ввічливу поведінку в суспільних місцях (у дошкільному закладі, школі, музеї, театрі, на спортивному майданчику тощо) та у родинному побуті.

З метою з'ясування рівня культури спілкування учнів на уроках іноземної мови ми радимо запропонувати учням двох паралельних класів серію мовленнєвих ситуацій для рефлексії власного мовлення. У вільний від уроків час доречно індивідуально проводити розмови з учнями, спостерігати за

правильністю вимови слів, точністю та ясністю дитячих відповідей, логічністю їхньої мовленнєвої поведінки, доречністю вибору манери триматися, виразністю й емоційністю дитячого мовлення, адекватністю його меті спілкування, враховувати характеристику комунікативних здібностей учнів, надану вчителями.

Наведемо приклади таких завдань.

Завдання 1. Ти зайшов у чужий клас. Що ти зробиш? Якими словами привітаєшся? Як ще можна сказати?

Завдання 2. Ти побачив (побачила) у класі новеньку дівчинку. Ти підійшов (підійшла) до неї і сказав (сказала): «...». Про що ти у неї запитаєш? Що зможеш розповісти про себе?

Завдання 3. Ти щось розповідаєш друзям, але раптом розумієш, що тебе не слухають. Як ти привернеш увагу оточуючих до своєї розповіді? Що при цьому будеш казати?

Завдання 4. Ти готуєшся до уроку біля своєї парти. Тебе випадково штовхнули. Що ти на це скажеш? Чи покажеш виглядом, що не ображаєшся?

Завдання 5. На перерві ти пропонуєш друзям пограти у веселу гру і помічаєш, що одна з дівчаток засмучена. Чи наполягатимеш ти на участі її у грі? Якими словами звернешся до цієї дівчинки? Що їй запропонуєш?

Завдання 6. Настав час йти додому. Що ти казатимеш іншим дітям? Як прощатимешся з учителькою?

Завдання 7. У магазині тобі сподобалась іграшка. Якими словами ти звернешся до мами, яка не планувала купувати тобі п'яту за тиждень іграшку? Про що будеш просити продавця?

Завдання 8. Подумай, чи уважно слухають тебе твої друзі? Учителька? Рідні? Якою має бути твоя розповідь, аби її хотіли почути?

Відповіді учнів на мовленнєві ситуації засвідчать знання ними правил етичного спілкування, наявність досвіду використання формул мовленнєвого етикету, ситуативних мовленнєвих реплік. Можна визначити, наскільки учні спроможні об'єктивно оцінити себе як співрозмовника, гнучко відреагувати на

негативну реакцію оточуючих.

Наш досвід вивчення рівня культури мовленнєвої поведінки переконує, що традиційними виразами в ситуації привітання є: *добрий день, доброго ранку*; в ситуації привернення уваги: *скажіть, будь ласка, послухайте*; в ситуації прохання: *дай, дайте, зроби, зробіть, я дуже прошу*; в ситуації співчуття: *не звертай уваги, не думай про це, я тебе розумію*; в ситуації вибачення: *вибач, я ненавмисне, пробачте мені, не сердься на мене*; в ситуації прощання: *до побачення, на все добре*. Інших мовленнєвих формул учні не використовують, на реакцію-відповідь не розраховують. Більшість учнів не готова ініціювати спілкування з однолітками та дорослими.

Можна умовно визначити три рівні культури спілкування учнів: високий, достатній, елементарний.

До *високого рівня* культури спілкування доцільно віднести учнів, які виявляють бажання спілкуватися як з дорослими, так і з однолітками, прагнуть обміну цікавими повідомленнями; спроможні точно й логічно висловити власну позицію, правильно дібрати слова для адекватної передачі основної ідеї, доцільно застосовують виразні засоби для створення відповідного настрою співрозмовника; дотримуються при вирішенні мовленнєвих ситуацій морально-етичних норм, готові з повагою поставитися до учасників комунікації; розуміють важливість взаєморозуміння між співрозмовниками, здатні редагувати власне повідомлення для однозначного розуміння пропонованої інформації, не вимагають повторної презентації повідомлення; правильно користуються немовними комунікативними засобами.

Достатній рівень культури спілкування фіксують у школярів, які вибірково ставляться до можливості поспілкуватися з однолітками й дорослими, виявляють сумнів у доцільності спільної діяльності; не завжди ясно формулюють власну думку, з помилками добирають відповідні мовні засоби для створення певного образу, настрою, ігнорують значення виразності задля активізації уваги співрозмовника; не завжди виявляють гуманне ставлення до оточуючих, орієнтуються передусім на власні почуття, настрої, бажання; не спроможні

сприйняти повідомлення з першої презентації, потребують його редагування або попередньої підготовки для розуміння ситуації мовлення; манера триматися при спілкуванні потребує нагадування, порад дорослого.

До *елементарного рівня* культури спілкування слід віднести учнів, які уникають спілкування з оточуючими, не прагнуть до соціальних контактів; їхнє мовлення містить багато помилок щодо конструкції, нормативності вимови, застосування інтонаційних засобів; при розв'язанні мовленнєвої комунікації учні не дотримуються моральних норм, враховують лише власну позицію, не здатні уявити себе на місці співрозмовника, дослухатись до його повідомлення, відчувати його настрій, налаштованість на спілкування; немовні засоби використовуються епізодично.

Надзвичайно важливо своєчасно вносити корективи у мовленнєву поведінку учнів, вчити їх враховувати умови спілкування (безпосереднє чи опосередковане, усне чи писемне), міру знайомства співрозмовників, їхній соціальний статус (батьки, рідні люди, педагогічні працівники, друзі, однолітки, учні, менші за віком тощо).

Корекційна робота, на нашу думку, має проводитися на уроках іноземної мови, української мови або заняттях з мовленнєвого спілкування, а також у позанавчальний час (перерви, екскурсії, групові морально-етичні бесіди, безпосереднє спілкування тощо).

Список використаних джерел:

1. Гавриш Н.В. Діти і соціум: Особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: *Монографія*. Луганськ: Альма-матер, 2006. 464 с.
2. Редько В.Г. Концепція компетентісно орієнтованого навчання іноземних мов учнів. Київ : Конві Прінт, 2018. 36 с.
3. Тесліна О.В. Інноваційні форми роботи на уроці англійської мови. 2022. № 3. С. 41-46.

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Обозюк Анастасія, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: Жовнич О.В., кандидатка педагогічних наук, доцентка

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

Сучасний етап розвитку освіти характеризується зростанням вимог до рівня володіння іноземними мовами. Іншомовна комунікативна компетентність розглядається як одна з ключових компетентностей особистості, необхідна для успішної самореалізації в умовах глобалізації та міжкультурної інтеграції. Надзвичайно важливим є початок процесу формування цієї компетентності в молодшому шкільному віці, оскільки саме цей період є найбільш сприятливим для оволодіння мовою та розвитку комунікативних навичок.

Метою даної статті є дослідження методичних аспектів формування іншомовної комунікативної компетентності в дітей молодшого шкільного віку, визначення ефективних підходів та методик, що сприяють розвитку їх здатності до іншомовного спілкування.

В основі формування іншомовної комунікативної компетентності лежить комунікативний підхід до вивчення іноземних мов. Цей підхід передбачає орієнтацію навчального процесу на практичне застосування мови як засобу спілкування, а не лише на засвоєння граматичних правил та лексичних одиниць поза контекстом реальної комунікації [1].

Іншомовна комунікативна компетентність – це складне багатогранне утворення, яке охоплює низку взаємопов'язаних складових [2].

До них належить мовленнєва компетентність, що передбачає володіння словниковим запасом, граматичними знаннями та правильним вимовлянням для ефективного сприйняття та створення висловлювань іноземною мовою.

Важливою є також соціолінгвістична компетентність, яка забезпечує здатність доречно використовувати мову, відповідно до конкретної ситуації

спілкування, враховуючи вікові, статусні та культурні особливості співрозмовника.

Дискурсивна компетентність виражається у вмінні будувати зв'язні, логічні висловлювання різних типів – від окремих фраз до коротких текстів.

Стратегічна компетентність дає змогу подолати труднощі у спілкуванні, шляхом застосування різних мовленнєвих стратегій, зокрема перефразування, уточнення або невербальних засобів.

Окреме місце займає соціокультурна компетентність, яка передбачає знання традицій, норм поведінки, особливостей культури країни, мову якої вивчають, і здатність адекватно діяти в міжкультурних ситуаціях.

Ці компоненти у своїй сукупності формують здатність особистості до повноцінного й ефективного спілкування іноземною мовою в різних життєвих контекстах. Формування кожного з цих компонентів є важливим для розвитку здатності молодших школярів до повноцінного іншомовного спілкування.

Молодший шкільний вік характеризується особливими психологічними та віковими особливостями, які слід враховувати при виборі методів та прийомів навчання іноземної мови. До таких особливостей належать переважання ігрової діяльності, образне мислення, емоційність, допитливість та потреба в активній діяльності.

З огляду на вікові та психологічні особливості молодших школярів, найрезультативніші методи розвитку їхньої іншомовної комунікативної компетентності подано нижче.

Одним із провідних методів є ігровий, оскільки гра відповідає природній потребі дітей цього віку. Використання різноманітних ігор – рольових, мовленнєвих, лексичних або граматичних – сприяє створенню позитивного емоційного фону, стимулює мовну активність і сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу в невимушеній формі. До прикладу, це можуть бути ігри на зразок: «Знайомство», «У магазині», «Вгадай хто?», «Що змінилося?».

Важливу роль відіграють інтерактивні методи, що передбачають роботу в парах, групову взаємодію, участь у дискусіях, спільне вирішення завдань або

створення проєктів. Такі форми навчання розвивають комунікативні вміння, формують навички співпраці та спонукають учнів до обміну думками іноземною мовою. Наприклад, учні можуть разом складати діалоги або працювати над тематичними міні-проєктами.

Використання наочних засобів значно полегшує процес сприйняття матеріалу: яскраві ілюстрації, реальні предмети, мультимедійні ресурси (аудіо, відео) роблять навчання більш доступним і цікавим, сприяють кращому запам'ятовуванню слів і граматичних конструкцій.

Ефективним є також застосування комунікативних завдань, наближених до реального життя. Створення навчальних ситуацій, подібних до тих, з якими дитина може зіткнутися в повсякденному житті (наприклад, як запитати дорогу, зробити замовлення, розповісти про себе), мотивує використовувати мову з практичною метою.

Варто також використовувати автентичні матеріали, зокрема дитячі пісні, вірші, казки, мультфільми, що сприяють розвитку фонетичних навичок, розширенню словникового запасу та знайомлять дітей з культурою країни, мова якої вивчається [3].

Проєктна діяльність дозволяє учням реалізовувати творчий потенціал, розвивати самостійність і водночас об'єднувати різні види мовленнєвої діяльності. Це може бути створення листівок, підписаних малюнків або невеликих презентацій на знайомі теми.

Важливим аспектом є також створення на уроці сприятливої емоційної атмосфери, що спонукає учнів до спілкування іноземною мовою, навіть попри можливі помилки, та забезпечення індивідуального підходу до кожного учня, враховуючи його рівень підготовки та навчальні можливості.

Організація навчального процесу, орієнтованого на розвиток іншомовної комунікативної компетентності в молодших школярів, повинна базуватися на низці важливих принципів.

Передусім, навчання має бути спрямоване на формування в учнів умінь і навичок спілкування іноземною мовою — усі види діяльності повинні мати чітку

комунікативну мету. Важливо також забезпечити умови, за яких кожен учень буде активно залучений до навчального процесу, з можливістю проявляти ініціативу та розвивати самостійність.

Навчальний матеріал має бути зрозумілим, доступним і наочним, відповідати віковим особливостям дітей та їхньому рівню знань. Нову інформацію слід подавати поступово, опираючись на уже засвоєні знання та навички, що забезпечить систематичність у навчанні.

Необхідно також поєднувати всі види мовленнєвої діяльності — аудіювання, говоріння, читання і письмо — для досягнення більшої ефективності навчання. Окрему увагу варто приділяти культурному аспекту: знайомство з традиціями та культурою країни, мова якої вивчається, сприяє розвитку соціокультурної компетентності.

Контроль і оцінювання знань повинні не лише фіксувати досягнення учнів, але й мотивувати їх до подальшого навчання та допомагати виявити труднощі, які потребують корекції.

Формування іншомовної комунікативної компетентності в молодших школярів є ключовим завданням сучасної методики навчання іноземних мов. Ефективність цього процесу значною мірою залежить від урахування вікових та психологічних особливостей учнів, застосування комунікативно орієнтованих методів та прийомів навчання, створення сприятливого мовленнєвого середовища та організації навчального процесу на засадах комунікативної спрямованості, активності, наочності та поступовості. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на вивчення впливу сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та розробку інноваційних методів формування іншомовної комунікативної компетентності в молодших школярів в умовах інтегрованого навчання та міжкультурної взаємодії [4].

Список використаних джерел:

1. Бернацька О. В., Комогорова М. І. Сутність іншомовної комунікативної компетентності учнів початкової школи та стратегії її формування. *Наукові*

записки. Серія «Педагогічні науки». 2019. URL:
<http://nz.npu.edu.ua/article/view/NZ-npu-143.2019.03>

2. Миколук О. П. Структура іншомовної комунікативної компетентності сучасного фахівця. *Освітній процес: погляд зсередини* : матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції. 2013. URL: <https://surl.li/pxyrbm>

3. Науковий блог. Формування іншомовної комунікативної компетентності студентів мовних факультетів засобами читання автентичних текстів. 2022. URL: <https://surl.lu/rxzzmy>

4. Теніщева В. Формування іншомовної комунікативної компетентності: шлях до успіху. 2020. URL: <https://surl.gd/hkqgyp>

Наукове електронне видання

**Наукові перспективи та методичні інновації в
розвитку початкової освіти**

**Збірник матеріалів
II Всеукраїнської студентської
науково-практичної конференції**

Випуск 2

Головна редакторка – Надія Комарівська
Комп'ютерна верстка – Владислава Карчмарчук

Матеріали друкуються в авторській редакції.

Редколегія не несе відповідальності за точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, власних імен та інших відомостей. Позиція редколегії не завжди збігається з думками авторів.

*Розміщено в репозитарії бібліотеки Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського
Режим доступу: <https://dspace.vspu.edu.ua>*

21001, Вінниця, вул. Острозького, 32
Факультет дошкільної і початкової освіти (0432) - 61-22-66, 27-93-92.
Кафедра початкової освіти

e-mail: kpo@vspu.edu.ua